

Kvalitet i barnehage

Jettegryta barnehage i Bydel Søndre Nordstrand

2013

Tidligere publikasjoner fra Kommunerevisjonen i Oslo

- Rapport 01/2012 Gjennomgang av anskaffelsesdokumentasjon i 16 virksomheter
- Rapport 02/2012 Bydelene som barnehagemyndighet – Bydel St. Hanshaugen og Bydel Nordstrand
- Rapport 03/2012 Styringsinformasjon i Utviklings- og kompetansetaten
- Rapport 04/2012 Utleie av kommunal grunn - saksbehandling, kontroll og oppfølging
- Rapport 05/2012 Anskaffelse, kontroll og oppfølging av tjenester til utviklingshemmede – Bydel Frogner og Bydel Nordre Aker
- Rapport 06/2012 Planlegging av investeringsprosjekter i Vann- og avløpsetaten
- Rapport 07/2012 Ulike undersøkelser i regnskapsrevisjonen – samlerapport 2011
- Rapport 08/2012 Skolens saksbehandling knyttet til spesialundervisning – Korsvoll skole, Lindeberg skole, Skøyenåsen skole, Tiurleiken skole
- Rapport 09/2012 Intern kontroll i og rundt enkelte IT-systemer – Samlerapport 2011
- Rapport 10/2012 Informasjonssikkerhet i Energigjenvinningsetaten
- Rapport 11/2012 Informasjon om tannhelsetjenester til mottakere av hjemmesykepleie – Bydel Alna og Bydel Vestre Aker
- Rapport 12/2012 Etterlevelse av finansreglementet i Oslo kommune
- Rapport 13/2012 Forvaltning av Gerica i Oslo kommune og intern kontroll rundt inntekter fra praktisk bistand
- Rapport 14/2012 Sosialtjenestens oppfølging av rusmiddelavhengige ved behandlingsopphold
- Rapport 15/2012 Ledelsesforankring av innkjøpsområdet i Sykehjemsetaten
- Rapport 16/2012 Kontroll og oppfølging av kvalitet i kommunale institusjoner for rusmiddelavhengige
- Rapport 17/2012 Rapportering av statistikk for pleie- og omsorgstjenester
- Rapport 18/2012 Ettervern Barneverntiltak for ungdom etter fylte 18 år i Bydel Gamle Oslo og Bydel Stovner
- Rapport 19/2012 Registrering av elever i risikozonen for frafall. Bruken av koden “ELEV” i IT-systemet OTTO
- Rapport 20/2012 Oppfølgingsundersøkelse etter rapport 18/2009 Sykehjemsetaten – status etter to års drift.
- Rapport 21/2012 Tjenester til beboere i samlokaliserte boliger - Bydel Stovner
- Rapport 22/2012 Internkontroll i Kollektivtransportproduksjon AS med datterselskaper
- Rapport 23/2012 Anskaffelser og internkontroll i Oslo Vognselskap AS
- Rapport 01/2013 Internkontroll med anskaffelsesområdet i Ruter AS
- Rapport 02/2013 Internkontroll i- og rundt enkelte IT-systemer. Samlerapport 2012
- Rapport 03/2013 Ulike undersøkelser i regnskapsrevisjonen. Samlerapport 2012
- Rapport 04/2013 Barneverntjenestenes håndtering av meldinger fra Oslo Krisesenter i 2011
- Rapport 05/2013 Informasjonssikkerhet i Vann- og avløpsetaten (unntatt offentlighet)
- Rapport 06/2013 Eierskapskontroll i Kollektivtransport-produksjon AS 2010-2012
- Rapport 07/2013 Oslo kommunes saksbehandling i Lindebergsakene
- Rapport 08/2013 Eierskapskontroll i Oslo Vognselskap AS 2010-2012
- Rapport 09/2013 Oslo kommunes oppfølging av berørte etter 22.07.2011
- Rapport 10/2013 Sosialtjenestens forvaltning av klientmidler

For mer informasjon om Kommunerevisjonen og våre rapporter se www.krv.oslo.kommune.no

Forord

Denne rapporten er et resultat av forvaltningsrevisjonsprosjektet om kvalitet i Jettegryta barnehage.

Forvaltningsrevisjon er en lovpålagt oppgave for Oslo kommune. Formålet med forvaltningsrevisjon er nedfelt i kommuneloven § 77 nr. 4, som blant annet har følgende ordlyd:

... systematiske vurderinger av økonomi, produktivitet, måloppnåelse og virkninger ut fra kommunestyrets eller fylkestingets vedtak og forutsetninger (forvaltningsrevisjon).

Denne forvaltningsrevisjonen er forankret i kontrollutvalgets vedtak av 28.08.2012 (sak 87) om forvaltningsrevisjoner med oppstart 2. halvår 2012. Den tilhører fokusområde *Myndighetsutøvelse og brukertilpassede tjenester*, jf. bystyrets vedtak om *Overordnet analyse og plan for forvaltningsrevisjon 2012-2016* av 13.06.2012 (sak 165).

Forvaltningsrevisjon i Oslo kommune gjennomføres i henhold til gjeldende standard for forvaltningsrevisjon i kommuner og fylkeskommuner i Norge (RSK 001).

Foreliggende undersøkelse er gjennomført av et prosjektteam bestående av seniorrådgiver Jorun Andreassen (prosjektleder) og revisjonsrådgiver Siri Strandenæs Lode (prosjektmedarbeider).

Kommunerevisjonen har engasjert Marianne Hatlem, studieleder for lærerutdanningen ved Høgskolen i Østfold, som konsulent i flere faser av undersøkelsen. Vi takker henne for innspill. Eventuelle svakheter er imidlertid utelukkende Kommunerevisjonens ansvar.

Vi vil takke Jettegryta barnehage, Bydel Søndre Nordstrand og Byrådsavdeling for kunnskap og utdanning for nødvendig bistand i løpet av prosjektet.

31.05.2013

Lars Normann Mikkelsen
avdelingsdirektør

Jorun Andreassen
seniorrådgiver

Innhold

Forord	1
Hovedbudskap	5
Sammendrag	5
1. Innledning.....	11
1.1 Formål og problemstilling.....	11
1.2 Revisjonskriterier	12
1.3 Metode.....	12
1.4 Rapportens oppbygning.....	12
2. Bakgrunnsinformasjon om Jettegryta barnehage	13
2.1 Organiseringen av barnehagen	13
2.2 Godkjenningen av og tilsynet med barnehagen	14
2.3 Internkontrollsystem.....	15
3. Strukturkvalitet.....	16
3.1 Årsplan	16
3.2 Ledelse og bemanning	18
3.3 Organisering og trygghet.....	23
3.4 Norskkompetanse og kompetanseheving for ansatte	25
4. Prosesskvalitet	28
4.1 Omsorg og lek	28
4.2 Barnehagens arbeid med fagområdene	33
4.3 Samarbeid mellom barnehagen og hjemmet	38
5. Sentrale vurderinger, konklusjoner og anbefalinger	42
5.1 Sentrale vurderinger	42
5.2 Konklusjon	45
5.3 Anbefalinger.....	45
6. Mottatte uttalelser og Kommunerevisjonens vurderinger	46
6.1 Byrådsavdeling for kunnskap og utdanning	46
6.2 Bydel Søndre Nordstrand	46
Vedlegg 1 Nærmere om revisjonskriteriene i undersøkelsen.....	51
Vedlegg 2 Nærmere om metode og undersøkelsesopplegg.....	61
Vedlegg 3 Høringsuttalelse fra Byrådsavdeling for kunnskap og utdanning.....	65
Vedlegg 4 Høringsuttalelse fra Bydel Søndre Nordstrand.....	67

Hovedbudskap

Kommunerevisjonen har undersøkt noen vesentlige forhold knyttet til kvalitet i Jettegryta barnehage med særlig vekt på to avdelinger.

Samlet sett viser undersøkelsen at kvaliteten på innholdet i Jettegryta barnehage var god. Samtidig var det noen mangler og forbedringsmuligheter. Det gjaldt blant annet barnehagens vurdering av eget arbeid, tiltak for å styrke barnas ferdigheter i norsk og tiltak ved korttidsfravær.

Sammenheng

I denne rapporten presenteres resultatene av Kommunerevisjonens undersøkelse av kvaliteten på vesentlige faktorer i Jettegryta barnehage i Bydel Søndre Nordstrand.

Denne forvaltningsrevisjonen har hatt som formål å undersøke vesentlige sider ved kvaliteten i Jettegryta barnehage i Bydel Søndre Nordstrand. Selv om denne undersøkelsen kun sier noe om kvaliteten ved det undersøkte tjenestestedet, er problemstillingene som belyses generelle og gjeldende for alle tilsvarende tjenestesteder. Kommunerevisjonen har tidligere gjennomført en rekke revisjoner av enkeltstående virksomheter og tjenestesteder som har vist seg nyttige også for andre virksomheter og tjenestesteder i kommunen. Det er en ambisjon å lykkes med det også i dette tilfellet.

Problemstilling og undersøkelsesopplegg

Undersøkelsens hovedproblemstilling har vært: Er det tilstrekkelig kvalitet på tilbudet i Jettegryta barnehage?

For å svare på problemstillingen har Kommunerevisjonen undersøkt ulike aspekter ved følgende forhold i barnehagen:

- årsplan og andre planer
- ledelse og bemanning
- organisering

- norskkompetanse og kompetanseutvikling for ansatte
- omsorg og lek
- barnehagens arbeid med fagområdene
- samarbeid mellom barnehagen og hjemmet

Rapporten bygger på en caseundersøkelse og er basert på informasjon fra flere kilder. Kommunerevisjonen har gjennomgått dokumentasjon fra Bydel Søndre Nordstrand og Jettegryta barnehage. Videre er det gjennomført intervjuer med ansatte og foreldrerepresentanter, og det er gjennomført observasjoner av ulike aktiviteter gjennom hele barnehagedagen i to avdelinger. Kommunerevisjonen knyttet til seg en konsulent med barnehagefaglig bakgrunn som blant annet bistod i forbindelse med innsamling av data. Datainnsamlingen ble i hovedsak gjennomført i perioden fra februar til april 2013.

I det følgende oppsummeres Kommunerevisjonens sentrale vurderinger.

Årsplan og andre planer

Det var utarbeidet årsplan for barnehagen for både 2012 og 2013, og begge planene var fastsatt av barnehagens samarbeidsutvalg. Årsplanen for 2013 omfattet rammeplanens krav til innhold og skisserte prosesser som skulle bidra til måloppnåelse. Planen inneholdt i liten grad informasjon om hvordan barnehagens arbeid med barnehagelovens bestemmelser om innhold skulle vurderes.

Barnehagen utarbeidet ikke en skriftlig vurdering av barnehagens årsplan for 2012, og to av fem avdelinger utarbeidet ikke vurderinger av periodeplanene i 2012. Alle avdelingene hadde vurdert første periodeplan i 2013. Uten systematiske vurderinger både avdelingsvis og for hele barnehagen vil det være vanskelig å få oversikt over hvilke mål som er oppnådd.

I kalenderoversikten i årsplanen var alle aktiviteter og kulturbegivenheter for 2013 tradisjonelle norske eller knyttet til kristne høytider. Når det gjaldt å ivareta rammeplanens krav om å synliggjøre mangfold, burde kanskje også andre kulturbegivenheter ha vært nevnt.

Ledelse og bemanning

Det er Kommunerevisjonens vurdering at barnehagens ledelse ivaretok lovens krav til organisering av ledelse, utdanning og dimensjonering, inklusiv gjeldende unntaksbestemmelser. Kommunerevisjonen har ikke vurdert om organiseringen av ledelsen i et områdeteam var hensiktsmessig.

Tre av de pedagogiske lederne i barnehagen var førskolelærere, mens to hadde gyldig dispensasjon fra utdanningskravet.

Det er Kommunerevisjonens inntrykk at den planlagte bemanningen i Jettegryta barnehage var tilstrekkelig, men at bemanningen var sårbar både for fravær og for gjennomføring av møter. Det ble som hovedregel ikke satt inn vikar ved korttidsfravær, og i enkelte situasjoner medførte fravær manglende gjennomføring av det pedagogiske opplegget og større slitasje på de ansatte.

Kommunerevisjonen stiller spørsmål ved om faglederen i barnehagen i tilstrekkelig grad var ute i avdelingene. Etter Kommunerevisjonens vurdering er det viktig at ledelsen har god kjennskap til livet i avdelingene for å ivareta sitt overordnede faglige ansvar. Fagleder hadde ikke personalansvar for de ansatte i barnehagen, og fikk derfor ikke informasjon om avdelingene gjennom dette. Undersøkelsen gir også grunn til å spørre om hvorvidt ledelsen i tilstrekkelig grad informerte de foresatte om hvilke roller og ansvar de ansatte i områdeledelsen hadde.

Når det gjaldt dokumentasjon av framlagte politiattester, hadde barnehagen et system for dette. Det manglet slik dokumentasjon for én ansatt i de avdelingene Kommunerevisjonen observerte.

Organisering og trygghet

Det var flere forhold ved organiseringen i Jettegryta barnehage som kunne bidra til at barna følte trygghet. Barnehagen hadde ordninger med primærkontakter, smågrupper og fadder- og besøksordning i forbindelse med oppstart i barnehagen og ved overgang til ny avdeling. Kommunerevisjonen observerte at de ansatte var opptatt av fellesskap og vennskap. Kommunerevisjonen opplevde generelt at barna virket trygge på de ansatte, på hverandre og i ulike situasjoner.

Barnehagen hadde rutiner og praksis som la til rette for tilstrekkelig tilsyn med barna. Gjennomføring av daglige morgenmøter for vurdering av bemanningssituasjonen og den daglige sikkerhetssjekken av uteområdet syntes hensiktsmessig. Kommunerevisjonen så at personalet jevnlig telte barna "sine", og observerte ingen tilfeller der barna ikke hadde tilstrekkelig tilsyn.

Ansattes norskkompetanse og kompetanseheving

Kommunerevisjonen fikk opplyst at det ikke ble ansatt noen assistenter i 2012 i Jettegryta barnehage. Kommunerevisjonen har imidlertid sett at det ble stilt krav til norskkompetanse tilsvarende nivå 3 i en utlysning av en assistentstilling i en annen barnehage i Rudene barnehageområde.

Barnehagen vurderte de ansattes ferdigheter i norsk i det daglige arbeidet med barna. En av de fast ansatte var vurdert å ha behov for å heve norskkompetansen, og vedkommende hadde deltatt på norskkurs.

Bydelen og barnehageområdet hadde iverksatt flere kompetansehevingstiltak for personalet som syntes relevante og hensiktsmessig organisert, sett i lys av de økonomiske og tidsmessige rammene.

Pedagogiske ledere med dispensasjon og nyansatte førskolelærere fikk systematisk veiledning. Veiledning av øvrige ansatte ble

i hovedsak gjennomført i avdelingsmøter, i medarbeidersamtaler og gjennom løpende samtaler. Det er Kommunerevisjonens vurdering at det gjennom ulike fora ble lagt til rette for å gi personalet en felles forståelse av barnehagens ansvar og oppgaver.

To av de pedagogiske lederne hadde ikke gjennomført medarbeidersamtaler med sine medarbeidere i 2012. Områdeleder hadde ikke gjennomført medarbeidersamtaler med alle medarbeiderne i 2012.

Omsorg og lek

Kommunerevisjonen erfarte under observasjon i to avdelinger blant annet at de ansatte var lydhøre, og at det var gode og likeverdige relasjoner mellom barna og mellom personalet og barna. De ansatte la til rette for barns medvirkning både i fri lek og i valg av tema for og gjennomføring av ulike prosjekter. Kommunerevisjonen observerte at det var stort fokus på fellesskap og vennskap, og så ingen tilfeller av utestengning. Selv i perioder med redusert bemanning var det få uoverensstemmelser mellom barna og mellom barna og de ansatte. Samlet sett er det vår vurdering at personalet på en god måte ivaretok barnas behov for omsorg og nærhet.

Begge avdelingene hadde tilgang til et variert utvalg av leker. Et kupert uteområde og aktiv bruk av skogen i nærområdet la til rette for fysiske utfordringer og mestring. Det er vår vurdering at de ansatte tilrettela for variert lek, både gjennom frilek og gjennom organiserte aktiviteter inne og ute.

Det er Kommunerevisjonens vurdering at personalet, i tråd med rammeplanens krav, observerte og vurderte barnegruppenes og det enkelte barns trivsel og utvikling både ved bruk av observasjonsskjema og løpende.

Kommunerevisjonen observerte at flere av de planlagte samlingsstundene i avdelingen for

store barn varte lenge, i liten grad aktiviserte barna utover en lyttende rolle og innebar mye venting for barna. En samlingsstund kan ha flere mål. Fellesskap kan være ett, og det ble godt ivare tatt gjennom de samlingsstunder som Kommunerevisjonen observerte. Deltakende barn og språkutvikling kan være andre mål. Disse ble i mindre grad ivare tatt i samlingsstundene som Kommunerevisjonen observerte.

Fagområdene – læring

Gjennom progresjonsplanen var de syv fagområdene integrert i barnehagens planverk. Kommunerevisjonen har ikke gjort en overordnet vurdering av om samtlige mål og tiltak i progresjonsplanen var dekket i periodeplanene, men observerte at tiltak og mål fra årsplanen var tatt ned og operasjonalisert i avdelingenes periodeplaner. Progresjonsplanen og periodeplanene til sammen framsto som gode verktøy for personalet i arbeidet med fagområdene.

Årsplanen for 2012 var ikke skriftlig vurdert, og to av fem avdelinger hadde heller ikke vurdert periodeplanene i 2012. Kommunerevisjonen understreker betydningen av systematiske vurderinger som grunnlag for å videreutvikle barnehagen som pedagogisk virksomhet.

Det var lagt til rette for et godt språkarbeid i Jettegryta barnehage, både gjennom organiseringen av arbeidet og gjennom språklig bevisstgjøring av personalet. De ansatte i begge avdelingene var opptatt av å skape fellesopplevelser, som la et godt grunnlag for at alle barna kunne delta både språklig og sosialt. Språkgruppene var et godt tilbud til de barna som hadde ekstra behov for språkstimulering i norsk. Bydelen innvilget ikke fem 3-åringer som var vurdert å ha ekstra behov for språkstimulerende tiltak, plass i språkgruppe.

Samtidig er det Kommunerevisjonens inntrykk at de ansatte kunne ha vært mer bevisste på

å bruke ulike situasjoner til å styrke språket. Blant annet kunne de i større grad ha stilt mer åpne spørsmål, og det kunne ha vært større fokus på språkutvidende aktiviteter i enkelte av samlingsstundene i avdelingen for store barn.

Begge avdelingene Kommunerevisjonen observerte, hadde gode rammer rundt måltidene. Barna fikk god tid til å spise, og det var en hyggelig og avslappende stemning under måltidene.

I avdelingen for store barn observerte Kommunerevisjonen imidlertid ved enkelte anledninger at ansatte ikke skjermte måltidet for andre praktiske gjøremål.

Samarbeid hjem–barnehage

Barnehagen hadde både samarbeidsutvalg og FAU. I begge disse utvalgene ble det gjennomført møter i 2012. Samarbeidsutvalget fastsatte årsplanen, som rammeplanen krever, og på den måten fikk foreldrerepresentantene informasjon om og mulighet til å medvirke i barnehagens innhold. Det var relativt lav deltakelse på foreldremøtene.

Det var lagt til rette for å gi foresatte informasjon om barnehagen og barnets trivsel og utvikling gjennom foreldresamtaler og løpende dialog. Resultatene fra brukerundersøkelsen og våre intervjuer med foreldrerepresentantene indikerer at det var relativt store avdelingsvise forskjeller i hvor fornøyde de foresatte var med informasjonen om barnehagen og barnas trivsel.

Barnehagen hadde lagt til rette for henvendelser fra de foresatte via både e-post, telefon og direkte samtale.

Kommunerevisjonens anbefalinger

Basert på undersøkelsen har Kommunerevisjonen følgende anbefalinger til forbedringer i Jettegryta barnehage:

- Det bør gjennomføres systematiske vurderinger av barnehagens arbeid, både avdelingsvis og overordnet. Hvordan dette skal gjøres, bør nedfelles i årsplanen.
- Det bør legges til rette for en ytterligere bevisstgjøring av de ansatte knyttet til å bruke ulike situasjoner til å styrke språket.
- Det bør vurderes om fagleder i større grad skal være ute i avdelingene.
- Det bør vurderes å bruke vikar i større utstrekning ved korttidsfravær.
- Det bør gis bedre informasjon til de foresatte om ansvarsfordeling i områdeledelsen.
- Det bør vurderes tiltak for å bedre de foresattes deltakelse på foreldremøtene.
- Det bør vurderes om kalenderoversikten i årsplanen også bør omfatte andre kulturbegivenheter enn tradisjonelle norske.

Mottatte uttalelser

Kommunerevisjonen sendte rapport til uttalelse til byråden for kunnskap og utdanning, Bydel Søndre Nordstrand og Jettegryta barnehage og 06.05.2013. Bydelen og barnehagen avga felles uttalelse. Kommunerevisjonen mottok uttalelse fra bydelen i brev av 23.05.2013 og fra Byrådsavdeling for kunnskap og utdanning i brev av 29.05.2013. Uttalelsene følger som trykte vedlegg til rapporten.

Byrådsavdelingen oppgir at rapporten ansees som nyttig og at den vil bli oversendt alle bydeler slik at den kan benyttes som grunnlag for vurdering av egen praksis. Byrådsavdelingen påpeker at ulike tiltak gjennom prosjekt Oslobarnehagen vil ivareta Kommunerevisjonens anbefaling om systematiske vurderinger av barnehagens arbeid og anbefalingen knyttet til de ansattes språkarbeid. Bydelen oppgir blant annet at rapportens vurderinger, konklusjoner og anbefalinger er gode, og at den kjente seg igjen i beskrivelsene. Det påpekes også at rapporten vil være et nyttig verktøy i bydelens videre

arbeid med å sikre god kvalitet i barnehagene. Bydelen hadde samtidig noen innvendinger som det gjøres nærmere rede for i kapittel 6. Bydelen oppga videre at det vil bli gjort vurderinger av tiltak knyttet til rapportens anbefalinger,

og bydelen gir flere eksempler på tiltak som vil bli iverksatt. For en del anbefalinger redegjøres det ikke for aktuelle tiltak, men Kommunerevisjonen legger til grunn at bydelen vil iverksette tiltak etterhvert.

1. Innledning

Barnehagen er en viktig arena for svært mange barn. Nesten alle barn i Norge går i barnehage før de begynner på skolen. På nasjonalt nivå er det nesten 300 000 barn som bruker tilbudet, noe som er nærmere 77 000 flere enn for ti år siden.¹ I Oslo gikk 85 prosent av alle i den aktuelle alderen i barnehage i 2011.²

Barnehagen skal bidra til trygghet, omsorg og lek samtidig som det er en pedagogisk arena og virksomhet. Barnehagen skal bidra til å sikre at barn får en god overgang til skolen, og i Oslo kommune er det et mål at alle barn mestrer norsk før de starter på skolen.

En del utviklingstrekk de siste årene gjør at det kan være en risiko knyttet til om kvaliteten på tilbudet faktisk er som forutsatt: Det har vært et stort press på å etablere mange barnehageplasser på grunn av fastsatt maksimalpris, rett til barnehageplass og større fødselskull. Videre har det vært vanskelig å rekruttere tilstrekkelig pedagogisk personale – i Oslo-barnehagene har om lag 1000 ansatte dispensasjon fra utdanningskrav. Kommunerevisjonens rapport 2/2012 *Bydelene som barnehagemyndighet* og Fylkesmannens tilsyn i enkelte bydeler avdekket at tilsynet etter barnehageloven var varierende eller svakt.

Byrådet skriver i sitt forslag til budsjett for 2013 at det er forventet en fortsatt vekst i antall barn i barnehagealder i Oslo. Mer spesifikt er det de neste ti årene anslått et behov for om lag 8800 nye barnehageplasser.

Både i Oslo kommune og på nasjonalt nivå er det stort fokus på kvalitet i barnehage. Gjennom *Prosjekt Oslobarnehagen* er det gjennomført en rekke tiltak. Det planlegges ytterligere tiltak rettet mot kvaliteten og innholdet i barnehagen, særlig knyttet til å styrke barnehagen som læringsarena. På nasjonalt nivå har det også

vært fokus på kvalitet i barnehage, blant annet gjennom stortingsmeldinger og offentlige utredninger.³

1.1 Formål og problemstilling

Denne forvaltningsrevisjonen har hatt som formål å undersøke vesentlige sider ved kvaliteten i Jettegryta barnehage i Bydel Søndre Nordstrand. Selv om denne undersøkelsen kun sier noe om kvaliteten ved det undersøkte tjenestestedet, er problemstillingene som belyses generelle og gjeldende for alle tilsvarende tjenestesteder. Kommunerevisjonen har tidligere gjennomført en rekke revisjoner av enkeltstående virksomheter og tjenestesteder som har vist seg nyttige også for andre virksomheter og tjenestesteder i kommunen. Det er en ambisjon å lykkes med det også i dette tilfellet.

Det er ingen klar og entydig definisjon av kvalitetsbegrepet. Vi har lagt til grunn en inndeling i begrepene struktur, prosess og resultat, jf. NOU 2012:1 *Til barnas beste*. I denne undersøkelsen har vi sett på utvalgte faktorer ved struktur- og prosesskvalitet.

Den overordnede problemstillingen som belyses i denne undersøkelsen, er: Er det tilstrekkelig kvalitet på tilbudet i Jettegryta barnehage?

For å belyse denne problemstillingen har vi vurdert følgende:

- årsplan og andre planer
- ledelse og bemanning
- organisering
- norskkompetanse og kompetanseutvikling for ansatte
- omsorg, lek og læring
- samarbeid mellom barnehagen og hjemmet

¹ Meld. St. 24 (2012–2013) *Framtidens barnehage*.

² Bystyremelding nr. 1/2012 *Oslobarnehagen: Økt kvalitet og styrket læringsarena*.

³ St.meld. nr. 41 (2008–2009) *Kvalitet i barnehagen*, NOU 2012:1 *Til barnas beste*, Meld. St. 24 (2012–2013) *Framtidens barnehage*, m.m.

Av ressurs hensyn har vi avgrenset undersøkelsen fra å se på barnehagens samarbeid med andre aktører som skole, helsestasjon og barneverntjeneste.

1.2 Revisjonskriterier

Revisjonskriterier utgjør den målestokken som ligger til grunn for Kommunerevisjonens vurderinger. Revisjonskriteriene i denne undersøkelsen bygger i hovedsak på barnehageloven med forskrifter, spesielt forskrift om rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver.

De konkrete revisjonskriteriene som er benyttet, presenteres først i hvert kapittel. For en samlet oversikt over og informasjon om forankring og utledning av kriteriene vises det til vedlegg 1.

1.3 Metode

Undersøkelsen ble gjennomført i Jettegryta barnehage i Bydel Søndre Nordstrand. Ved valg av bydel/barnehage la vi til grunn følgende kriterier:

- at barnehagen var relativt stor (antall barn), men ikke blant de aller største
- at det var en ordinær avdelingsbarnehage
- at det var gjennomført få forvaltningsrevisjoner de siste årene i bydelen

Innenfor disse kriteriene var valget av Jettegryta barnehage tilfeldig.

Rapporten bygger altså på en caseundersøkelse hvor vi har benyttet dokumentgjennomgang, observasjon og intervju.

Vi har intervjuet 20 personer – områdeledelsen, pedagogiske ledere, førskolelærer, assistenter og foreldre. I tillegg har vi observert ca. 30 timer i to avdelinger i Jettegryta barnehage – én avdeling for små barn og én avdeling for store barn. Observasjonene dekker ikke et representativt utvalg av alle aktiviteter og episoder i løpet av et barnehageår, men kan ses

på som stikkprøver på ulike aktiviteter i løpet av en barnehagedag: levering/henting, måltider, samlingsstunder, voksenstyrte aktiviteter, frilek, utelek etc. Vi har sammenstilt og analysert materialet fra de ulike kildene. Siden vi kun har observert i to avdelinger, vil en del av konklusjonene i rapporten kun omfatte disse avdelingene, og vil ikke kunne generaliseres til å gjelde hele barnehagen. Vi innhentet i hovedsak data i perioden fra februar til april 2013. Undersøkelsesperioden er dels 2012 og dels 2013.

I rapporten refererer vi til resultatene fra barnehagens brukerundersøkelse for 2012. Jettegryta barnehage skårer omtrent som gjennomsnittet for alle barnehagene i Oslo kommune.⁴ I tilfeller hvor det er stor forskjell mellom resultatene i Jettegryta barnehage og gjennomsnittet i Oslo, har vi oppgitt dette.

Undersøkelsens metode er nærmere beskrevet i vedlegg 2.

1.4 Rapportens oppbygning

I kapittel 2 gir vi en kort presentasjon av Jettegryta barnehage. Kapittel 3 gir en nærmere beskrivelse av strukturelle forhold i barnehagen som skal legge til rette for et kvalitativt godt barnehagetilbud, herunder barnehagens årsplan, ledelse og bemanning, organisering og kompetanseheving. I kapittel 4 tar vi for oss barnehagens prosesskvalitet, det vil si at vi belyser ulike faktorer knyttet til innholdet i barnehagens arbeid, som omsorg, lek, læring og danning. Videre ser vi på barnehagens arbeid med rammeplanens fagområder og på samarbeidet mellom barnehagen og hjemmet. I kapittel 5 presenteres Kommunerevisjonens konklusjoner og anbefalinger. I kapittel 6 redegjør vi for utvalgte momenter i uttalelsene til Bydel Søndre Nordstrand og Byrådsavdeling for kunnskap og utdanning, og gir våre vurderinger av uttalelsene.

⁴ Gjennomsnittsskåren for Jettegryta barnehage var 0,12 av 6 poeng lavere enn tilsvarende for hele kommunen.

2. Bakgrunnsinformasjon om Jettegryta barnehage

2.1 Organiseringen av barnehagen

Jettegryta barnehage åpnet i 1999 og er én av tre barnehager i Rudene barnehageområde i Bydel Søndre Nordstrand. De andre barnehagene i området er Steinbråten naturbarnehage og Bjørnebo barnehage.

Jettegryta barnehage er en ordinær barnehage med fem avdelinger – to for barn i alderen 1–3 år og tre for barn i alderen 3–6 år. Vinteren 2012/2013 gikk det 24 barn i alderen 1–3 år og 54 barn i alderen 3–6 år i barnehagen, til sammen 78 barn i fulltids plass. Det var 39 barn i barnehagen som var to- eller flerspråklige, og det var 13 forskjellige morsmål representert blant barna (per 01.01.13).

Åpningstiden til barnehagen var kl. 07.30–17.00.

Det var ikke en egen styrer i Jettegryta barnehage. Bydel Søndre Nordstrand hadde organisert barnehagene i «barnehageområder», der styrerressursene var trukket ut i egne områdeteam. De tre barnehagene i Rudene barnehageområde ble ledet av et områdeteam bestående av fire ansatte: én områdeleder, én fagleder for særskilt språkarbeid,

spesialpedagogikk og barnevern og to fagledere for plan og utvikling. Faglederne hadde det daglige koordineringsansvaret for hver sin barnehage. Områdelederen hadde kontor i én av barnehagene. En av faglederne for plan og utvikling hadde kontor i Jettegryta. Områdelederen hadde det overordnede ansvaret for alle ansatte i barnehagene i området. Han hadde ansvar for å gjennomføre medarbeidersamtaler kun med faglederne og de pedagogiske lederne. De pedagogiske lederne i den enkelte barnehage hadde delvis personalansvar for de øvrige ansatte i sin avdeling, blant annet hadde de ansvar for å gjennomføre medarbeidersamtaler og å følge opp sykefraværet i arbeidsgiverperioden. I tillegg til områdeledelsen hadde Jettegryta barnehage en grunnbemanning på 17 ansatte i 17 årsverk, som besto av pedagogiske ledere, førskolelærere og assistenter. I underkant av én tredel av personalet var førskolelærere (29,4 prosent). Med stedlig fagleder var andelen førskolelærere én tredel (33 prosent).

Tabell 1 viser en oversikt over viktige faste møter for personalet i Jettegryta barnehage.

Tabell 1 Faste møter i Jettegryta

Nivå	Deltakere	Hypighet	Omfang
Avdelingsmøter	Alle ansatte i hver avdeling	Ukentlig	1 time
Ledermøter	Områdeleder, alle pedagogiske ledere og fagleder	Annenhver uke	1 time
Områdeteammøter	Områdeleder og fagledere	Ukentlig	2 ½ time
Personalmøter	Alle ansatte i barnehagen inkl. hele områdedledelsen	5–6 ganger i året	2 timer
Husvise møter	Fagleder og alle de pedagogiske lederne	Annenhver uke	2 timer
Språkressursmøter	Fagleder og én representant for hver avdeling	Hver 6. uke	1 time
HMS-møter	Områdeleder, verneombud og to tillitsvalgte	Hver 5. uke	1 time
Morgenmøter	Fagleder og tidigvakter fra hver avdeling	Hver dag	10 minutter

Tabell 1 viser at det var regelmessige møter for samtlige ansatte i barnehagen.

Innenfor hvert av bydelens totalt åtte barnehageområder var det etablert en språkenhet. Språkenhetene besto av minibarnehagetilbud⁵, åpen barnehage, språkpedagogstilling og pedagogstilling for minibarnehage/foreldrearbeid og gjennomføring av foreldreveiledning (ICDP)⁶. En fagleder hadde det overordnede faglige og organisatoriske ansvaret for språkenheten i sitt område. Språkpedagogen hadde ansvar for å organisere og gjennomføre et systematisk og målrettet språkstimuleringstiltak gjennom lokale språkgrupper i barnehagene.

Våren 2013 deltok tolv barn med minoritetsspråklig bakgrunn i språkgrupper i Jettegryta barnehage. Jettegryta barnehage fikk også spesialpedagogisk hjelp fra en støttepedagog fra bydelens pedagogiske fagsenter. Fagsenteret var en veilednings- og oppfølgingstjeneste som rettet seg mot barn i førskolealder med spesielle hjelpebehov.

2.2 Godkjenningen av og tilsynet med barnehagen

Jettegryta barnehage ble godkjent etter barnehageloven i brev av 14.09.1999, gjeldende fra 10.08.1999. Det framkommer blant annet av godkjenningen at barnehagen besto av 5 avdelinger, hver med et leke- og oppholdsareal på 64,6 m², inkludert 15 m² garderobeareal. Gjennomsnittlig areal per barn var ifølge godkjenningen 4,8 m².

Barnehagen var godkjent for totalt 82 barn, hvorav 54 med fulltids plass og 28 med

deltidsplass. Videre var barnehagen godkjent med en fast bemanning bestående av 17,2 årsverk (styrer ikke medregnet). Samlet sett var gjennomsnittlig areal per barn i barnehagen noe mindre på undersøkelsestidspunktet enn på godkjenningstidspunktet. Videre var det flere barn per årsverk på undersøkelsestidspunktet enn det var da barnehagen ble godkjent.

Vi har fått opplyst at Bydel Søndre Nordstrand i løpet av de siste fem årene har gjennomført ett stedlig tilsyn etter barnehageloven i Jettegryta barnehage.⁷ Det ble gjennomført et stedlig tilsyn 04.03.2009.⁸ Gjennom tilsynet ble det avdekket to avvik, og seks merknader. Avvikene var at årsplanen hadde lite fokus på språk, og at det var usikkert om alle som var ansatt etter 01.01.1996, hadde levert tilfredsstillende politiattest. De fleste avvikene/merknadene ble lukket i perioden fram til april 2010. I brev av 23.01.2013 fra bydeladministrasjonen til barnehagen ble det konkludert med at retting av avvikene og merknadene var tilfredsstillende gjennomført, og at barnehagen fylte kravene som stilles i lov om barnehager. Årsaken til at det tok så lang tid før dette ble konkludert, var at det var noen uklarheter knyttet til om alle ansatte hadde levert politiattest.

Barnehagen ble godkjent etter forskrift om miljørettet helsevern i skoler mv. 12.09.2002.

Bydel Søndre Nordstrand, ved bydelsoverlegen, har gjennomført ett tilsyn etter forskrift om miljørettet helsevern i skoler mv. etter at Jettegryta barnehage ble godkjent 12.09.2002. Dette ble gjennomført 25.06.2012, og temaet var barnehagens systematiske arbeid for lydmiljøet i barnehagen. Det framkom av tilsynsrapport datert 27.06.2012 at barnehagen fikk pålegg om å utarbeide handlingsplaner

⁵ Minibarnehage var et tilbud for 4- og 5-åringer som bodde i bydelen. Tilbudet var gratis og var på sytten timer fordelt på fire dager i uken. Minibarnehage holdt til i Steinbråten naturbarnehage. Målet med tilbudet var å forberede barna på skolestart, bidra til sosialisering og bedre norskkunnskapene for minoritetsspråklige barn.

⁶ ICDP: International Child Development Programme. Veiledningens formål er å gi foreldre økt kompetanse med hensyn til samspill med barn og mulighet til å diskutere med andre foreldre.

⁷ Bydelen innhentet opplysninger om pedagogisk bemanning 1. og 2. tertial i 2010, 2011 og 2012 og valg av samarbeidsutvalg for barnehageårene 2011/2012 og 2012/2013.

⁸ Forut for dette tilsynet ble det gjennomført et elektronisk tilsyn 03.07.2008.

for å forbedre lydmiljøet, etter gjennomgang og risikovurdering av lydmiljøet, og å etablere og iverksette rutine for informasjon til bydelsoverlegen. Det framkommer av brev fra bydelsadministrasjonen/bydelsoverlegen til barnehagen datert 04.01.2013 at påleggene, på bakgrunn av iverksatte tiltak, ble ansett som lukket at man på bakgrunn av iverksatte tiltak anså påleggene som lukket.

2.3 Internkontrollsystem

Barnehageadministrasjonen i Bydel Søndre Nordstrand hadde utarbeidet et felles internkontrollsystem for etterlevelse av 1) barnehageloven og 2) forskrift om miljørettet helsevern i skoler mv. for alle de kommunale barnehagene i bydelen.

Lov om barnehage

Internkontrollsystemet for etterlevelse av barnehageloven var godkjent 02.09.2011 av enhetsleder i bydelens barnehageadministrasjon. Systemet inneholdt rutiner knyttet til en rekke lovkrav, informasjon om hvordan og når rutineene skulle dokumenteres, og informasjon om hvem som var ansvarlig. Det var spesifisert på hvilke områder det var påkrevd å utarbeide lokale rutiner i den enkelte barnehage som sikret oppfølging av rutinekrav. Dette var rutiner knyttet til politiattest, taushetsplikt, opplysningsplikt til sosialtjenesten og barneverntjenesten og helsekontroll av barn og personale.

Forskrift om miljørettet helsevern i skoler mv.

Internkontrollsystemet for etterlevelse av forskrift om miljørettet helsevern i skoler mv. var godkjent 31.08.2012. Systemet lå tilgjengelig på kommunens intranett. Systemet inneholdt rutinesamlinger og skjemaer knyttet til

- 1) forebygging av skader og sykdom hos barn i barnehage
- 2) informasjons- og meldingsrutiner

Begge rutinesamlingene inneholdt informasjon om hvem som hadde godkjent rutinesamlingene,

dato for godkjenning og revisjon, hvilket ansvar områdeleder hadde, knyttet til den enkelte rutine, hvorvidt det var utarbeidet et fast skjema som skulle benyttes, og hvem som var ansvarlig for at rutinen ble fulgt. I tillegg var det utarbeidet skjemaer der det var relevant.

Det var også på flere områder stilt krav om utarbeidelse av rutiner i den enkelte barnehage. Slike rutiner skulle blant annet utarbeides for opplæring i førstehjelp, bemanning i utetiden, brannvern, melding av ulykker og nestenulykker hos barn, melding om barns forsvinning og melding av småskader hos barn.

Barnehagens lokale rutiner

På oppstartstidspunktet av denne undersøkelsen hadde ikke barnehagen utarbeidet egne rutinebeskrivelser på de områdene i bydelens felles rutiner der det ble vist til lokale rutiner. Dette var ifølge områdeleder fordi bydelens rutiner var forholdsvis nye og barnehagen hadde hatt nok med å ta i bruk disse. Senere fikk vi forelagt rutinebeskrivelser knyttet til bemanning når barn leker ute, og brannvern, begge datert 20.03.2013. Vi fikk også opplyst at barnehagen på de fleste øvrige områdene benyttet rutinebeskrivelsene og skjemaene som var utarbeidet av bydelsadministrasjonen. Når det gjaldt skjema for melding av småskader hos barn, framkom det av internkontrollrutinene at et skjema som lå under nettsidene til Oslo forsikring, skulle benyttes.

Rutinene og skjemaene var samlet i egne permer i Jettegryta barnehage som sto tilgjengelig på faglederens kontor og på hver av avdelingene. Vi fikk opplyst at det var pedagogisk leders ansvar å gjøre innholdet kjent for de andre ansatte i avdelingene. Det var noe variasjon avdelingene imellom når det gjaldt hvordan dette ble gjort. Vi fikk opplyst at det i enkelte avdelinger var opp til den enkelte ansatte å gjøre seg kjent med innholdet, mens andre avdelinger hadde gjennomgått innholdet i avdelingsmøter.

3. Strukturkvalitet

I dette kapitlet ser vi på hvordan det var lagt til rette for et kvalitativt godt barnehagetilbud i Jettegryta gjennom strukturelle forhold. Vi fokuserer på ulike aspekter ved

- årsplan og andre planer
- ledelse og bemanning
- organisering
- norskkompetanse og kompetanseutvikling for ansatte

3.1 Årsplan

Barnehageloven stiller krav om at det med utgangspunkt i forskrift om rammeplan for barnehagen skal fastsettes en årsplan for den pedagogiske virksomheten. I rammeplanen gis det føringer for innholdet i årsplanen og for prosessen i utarbeidelsen av planen. Vi har hovedsakelig sett på barnehagens årsplan for 2013. På noen områder har vi også sett på planen for 2012.

3.1.1 Revisjonskriterier

Kommunerevisjonen har lagt til grunn følgende revisjonskriterier:

- Det er utarbeidet en årsplan for den pedagogiske virksomheten.
- Årsplanen er fastsatt av samarbeidsutvalget.
- Årsplanen inneholder informasjon om vesentlige forhold for barnehagens kvalitet:
 - hvordan barnehagen planlegger og jobber med omsorg, danning, lek og læring
 - barnehagens tilrettelegging for barns medvirkning
 - planer for barns overgang fra barnehage til skole
 - hvordan barnehagelovens bestemmelser om innhold følges opp, dokumenteres og vurderes (hva, hensikten, hvem som deltar, hvordan og når)
- Barnehagens gjennomføring av årsplanen bør vurderes, og resultatet av vurderingen bør legges til grunn for arbeidet med neste årsplan.

3.1.2 Faktabeskrivelse

Utarbeidelse og fastsetting av årsplaner

Årsplanen for Jettegryta barnehage for 2013 var utarbeidet med utgangspunkt i en ny årsplanmal. Malen gjaldt for alle de kommunale barnehagene i Oslo kommune. De tre barnehagene i Rudene barnehageområde utarbeidet i fellesskap sine årsplaner for 2013. I tillegg utarbeidet hver av barnehagene sin egen progresjonsplan som omfattet alle de syv fagområdene, og en kalender med oversikt over viktige aktiviteter og kulturbegivenheter (se under). I 2013 ble det i tillegg utarbeidet en egen årsplan for skolestarterne (5–6-åringene).

Utarbeidelse av årsplanen for 2013 var lagt til to plandager høsten 2012, slik at ansatte deltok i prosessen. Det var nedsatt et årsplanforum bestående av de pedagogiske lederne, førskolelærerne og faglederne som utarbeidet progresjonsplanen og ferdigstilte hele årsplanen. Vi har fått opplyst at den ferdige årsplanen ble gjennomgått i et faglig forum for alle ansatte i barnehagen.

Det var utarbeidet en treårsplan for Rudene barnehageområde for perioden 2011–2013. I tillegg var det utarbeidet et vedlegg for hvert år i hver enkelt barnehage. Årsplanene for 2012 og 2013 var fastsatt i barnehagens samarbeidsutvalg.

Alle de fem avdelingene hadde utarbeidet periodeplaner for 2–3 måneder av gangen både i 2012 og for første periode i 2013.⁹

Innholdet i årsplanen

Årsplanen for 2013 er tredelt. I første del framkommer barnehagens mål med konkrete tiltak for de ansatte som skal bidra til at målene nås. Første del inneholder mål og satsingsområder gitt av kommunen, bydelen og

⁹ Datainnsamlingen vår dekket bare de første månedene av 2013.

barnehagen selv. Denne delen inneholder videre en bolk med ulike mål fra lov om barnehager og rammeplanen som er felles for alle kommunale barnehager i Oslo. De tre barnehagene i Rudene område hadde i fellesskap utarbeidet fem konkrete tiltak knyttet til hvert av de overordnede målene.

I planens andre del er det en progresjonsplan som barnehagene utarbeidet hver for seg. Progresjonsplanen beskriver hvordan barnehagen skulle arbeide med rammeplanens syv fagområder for aldersgruppene 1–2 år, 3–4 år og skolestarterne. De syv fagområdene var

- kommunikasjon, språk og tekst
- kropp, bevegelse og helse
- kunst, kultur og kreativitet
- natur, miljø og teknikk

- etikk, religion og filosofi
- nærmiljø og samfunn
- antall, rom og form

Det står også i progresjonsplanen at tiltakene i årsplanen vil bli spesifisert i barnehagens periodeplaner. I del tre er det en kalenderoversikt med viktige aktiviteter og kulturbegivenheter som skulle markeres i barnehagen i løpet av planåret. Samtlige kulturbegivenheter var tradisjonelle norske eller knyttet til kristne høytider.

Tabell 2 viser hvilke krav rammeplanen stiller til innholdet i årsplanen, og eksempler på tiltak fra Jettegrytas årsplan for å ivareta disse kravene.

Tabell 2 Innholdet i årsplanen – rammeplanens krav til innhold

Rammeplanens krav til innhold i årsplanen	Eksempler på tiltak
Hvordan barnehagen planlegger og jobber med omsorg, danning, lek og læring	<ul style="list-style-type: none"> - Vi kommuniserer med barna, foresatte og hverandre på en anerkjennende måte. - Vi hjelper barna med å sette ord på egne tanker og følelser. - Vi skal i alle hverdagssituasjoner hjelpe barna til å inkludere hverandre og vise toleranse for hverandres ulikheter.
Barnehagens tilrettelegging for barns medvirkning	<ul style="list-style-type: none"> - Vi skal være tilstedeværende og lytte til barna for å kunne fange opp alles ønsker og behov. - Vi velger aktiviteter ut fra barns interesser og gir plass til det kreative og spontane. - Vi lar barna medvirke gjennom barnemøter.
Planer for barns overgang fra barnehage til skole	<ul style="list-style-type: none"> - Vi følger årshjul som vi har laget i samarbeid med de ulike skolene i området. - Vi arrangerer fellestreff for barna som skal til samme skole. - Vi har en egen årsplan for skolestartere.
Hvordan barnehagelovens bestemmelser om innhold følges opp, dokumenteres og vurderes (hva, hensikten, hvem som deltar, hvordan og når)	<ul style="list-style-type: none"> - Vi dokumenterer hverdagen sammen med barna, gjennom bilder, tekst og deres egne kreative uttrykk. - Vi voksne tar hensyn til barnas erfaringer og synspunkter i den videre planleggingen. - Vi tar hensyn til foresattes tilbakemeldinger og innspill.

I periodeplanene for 2013 var det tatt inn et punkt om hvordan avdelingene skulle dokumentere/evaluere perioden.

I treårsplanen for Rudene barnehageområde for perioden 2011–2013 var det et punkt som het “Vurdering og pedagogisk dokumentasjon”, hvor det blant annet står at hver avdeling skulle evaluere sine periodeplaner. Det står videre at evaluering av årsplanene i hver barnehage skulle legges fram i samarbeidsutvalget i sammenheng med godkjenning av ny årsplan. Satsingsområdene for treårsperioden var språk, fellesopplevelser og natur, miljø og helse.

Vurdering av årsplanen

Det ble ikke gjennomført en skriftlig vurdering av årsplanen for 2012. Flere av de ansatte oppga i intervjuene at det under arbeidet med årsplanen for 2013 var diskusjoner om hva som hadde fungert og ikke fungert i planen for 2012. Det ble påpekt at flere tiltak som de ansatte vurderte som vellykket, ble videreført i den nye planen.

Tre av barnehagens fem avdelinger gjennomførte skriftlige vurderinger av periodeplanene i 2012. Alle fem avdelingene hadde utarbeidet skriftlige vurderinger av den første perioden i 2013.

3.1.3 Kommunerevisjonens vurderinger

Det var utarbeidet årsplan for barnehagen for både 2012 og 2013, og begge planene var fastsatt av barnehagens samarbeidsutvalg.

Rammeplanen for barnehagens innhold og oppgaver stiller en rekke konkrete krav til hva årsplanen skal inneholde. Barnehagens årsplan omtalte disse kravene, og skisserte flere prosesser/tiltak som skulle bidra til måloppnåelse. Følgende krav var omtalt med tiltak i årsplanen: hvordan barnehagen planlegger og jobber med omsorg, danning, lek og læring, hvordan barnehagen tilrettelegger for barns medvirkning, hvilke planer barnehagen har for barns overgang fra barnehage til skole, og hvordan barnehagelovens bestemmelser om innhold følges opp, dokumenteres og vurderes.

Årsplanen inneholdt imidlertid i liten grad informasjon om hvordan barnehagens arbeid med barnehagelovens bestemmelser om innhold skulle vurderes.

Barnehagen er en pedagogisk virksomhet, og rammeplanen legger vekt på at et systematisk vurderingsarbeid skal danne grunnlaget for barnehagen som lærende organisasjon. Det ble imidlertid ikke utarbeidet en skriftlig vurdering av barnehagens årsplan for 2012. Kun tre av barnehagens fem avdelinger utarbeidet skriftlige vurderinger av periodeplanene i 2012. Første periodeplan 2013 var vurdert skriftlig av alle fem avdelingene. Uten systematiske vurderinger både avdelingsvis og for hele barnehagen vil det være vanskelig å få oversikt over hvilke mål som er oppnådd.

I kalenderoversikten i årsplanen var aktiviteter og kulturbegivenheter for 2013 tradisjonelle norske eller knyttet til kristne høytider. Når det gjaldt å ivareta rammeplanens krav om å synliggjøre mangfold, burde kanskje også andre kulturbegivenheter ha vært nevnt.

3.2 Ledelse og bemanning

3.2.1 Revisjonskriterier

Kommunerevisjonen har lagt til grunn følgende revisjonskriterier:

- Barnehagen har en forsvarlig pedagogisk og administrativ ledelse.
- Styrer/ledelsen og pedagogisk personale tilfredsstillende utdanningskrav eller har gyldig dispensasjon.
- Bemanningen er tilstrekkelig til at personalet kan drive en tilfredsstillende pedagogisk virksomhet.
- Det er levert tilfredsstillende politiattest for alle som arbeider i barnehagen.

Når det gjelder barnehagelovens krav til styrer, viser rundskriv nr. F-04/2011¹⁰ til at forarbeidene til loven åpner for at det i

¹⁰ *Veileder om kravene til pedagogisk bemanning i barnehageloven med forskrifter.*

særskilte unntakstilfeller kan være rom for at flere barnehager samler sine styrerressurser, for eksempel i et lederteam. Dette forutsetter at organiseringen ikke fører til reduksjon av styrerressursen for den enkelte barnehage, at det er en hensiktsmessig avstand mellom barnehagene, at styrerteamet har daglig oppfølging av hver barnehage, og at normen for pedagogisk bemanning overholdes. Ved vurdering av om barnehagen har en forsvarlig pedagogisk og administrativ ledelse, har vi hovedsakelig vurdert om krav til styrer i rundskriv nr. F-04/2011 er ivaretatt. Vi har ikke vurdert om organiseringen av barnehagens ledelse i områdeteam er hensiktsmessig.

3.2.2 Faktabeskrivelse

Pedagogisk og administrativ ledelse

Områdeledelsen i Rudene barnehageområde besto, som tidligere nevnt, av fire ansatte: områdeleder, to fagledere for plan og utvikling og fagleder for spesialpedagogikk og barnevern. Samtlige var utdannet førskolelærer.

De tre faglederne hadde kontor i hver sin barnehage i Rudene barnehageområde. I én av barnehagene hadde i tillegg områdelederen kontor. En av de to faglederne for plan og utvikling hadde kontor i Jettegryta barnehage. Barnehagene lå i gangavstand fra hverandre.

I tillegg til det faglige ansvaret som fagleder for plan og utvikling hadde, framkom det av den aktuelle stillingsbeskrivelsen at hun hadde et daglig koordineringsansvar for den barnehagen hvor hun hadde sitt kontor. Dette innebar et ansvar for informasjonsflyt i barnehagen, nødvendig koordinering av vakter mellom avdelingene og formidling av vedlikeholdsbehov, utbedringsbehov og lignende til enhetsleder (områdeleder).

Flere av de foresatte Kommunerevisjonen intervjuet, påpekte at de opplevde at det var områdeleder som var barnehagens ledelse. De

foresatte oppga at det verken på foreldremøter eller i møtene i samarbeidsutvalget hadde blitt orientert om at faglederen hadde en koordinerende rolle i Jettegryta. Noen av de foresatte oppga at de opplevde at koordineringen på tvers av avdelingene i Jettegryta ble skadelidende av at det ikke var en egen styrer i barnehagen, og det ble poengtert at dagens ledelse satt langt unna barnehagen.

Brukerundersøkelsen som ble gjennomført i 2012, viser at det på flere områder var relativt store ulikheter mellom avdelingene. En avdeling kom gjennomgående dårligere ut enn de øvrige fire. Faglederen i barnehagen hadde hatt ekstra tett oppfølging av denne avdelingen i en periode.

Faglederen i barnehagen oppga at hun i liten grad var ute i avdelingene. Hun var ofte innom avdelingene for å snakke med de ansatte om ulike ting som hadde kommet opp, men det var lite systematikk i dette. Hun hadde som mål å være mer ute i avdelingene.

Styrer og pedagogisk personells utdanning og gyldige dispensasjoner

Som vist i foregående kapittel besto hele områdeledelsen av førskolelærere. Det pedagogiske personellet i Jettegryta barnehage besto av fem pedagogiske ledere og to førskolelærere som ikke var ledere. Tre av de pedagogiske lederne var førskolelærere. To pedagogiske ledere hadde dispensasjon fra utdanningskravet, hvorav én hadde varig dispensasjon. De hadde arbeidet som pedagogisk leder i Jettegryta barnehage siden henholdsvis 2000/2001 og 2008, og begge hadde erfaring fra arbeid i andre barnehager forut for dette. I den midlertidige dispensasjonen var det stilt som vilkår av bydelens barnehagemyndighet at det ble utarbeidet en plan for opplæring og veiledning, og at dispensasjonsperioden skulle evalueres. Dette var blitt gjennomført. Fylkesmannen i

Oslo og Akershus innvilget varig dispensasjon fra utdanningskravet til den andre pedagogiske lederen på dispensasjon i 2005.¹¹

Bemanning – kapasitet og kompetanse

Vi har undersøkt bemanningen i barnehagen med hensyn til antall ansatte, antall pedagoger og antall barn. Tabell 3 Grunnbemanning per avdeling oppsummerer grunnbemanningen og antall barn i barnehagen etter avdelingstype.

Tabell 3 viser at det i avdelingene for små barn var en grunnbemanning tilsvarende én voksen per tre barn, og at det i avdelingene for store barn var én voksen per seks barn. Dette tilsvarer den voksentettheten som regjeringen går inn for å lovfeste fra 2020, jf. Meld. St. 24 (2012–2013) *Framtidens barnehage*.¹²

Når det gjaldt pedagogtetthet, viser tabell 3 at det var to pedagoger i avdelingene for små barn, det vil si at det var én pedagog per seks barn. I avdelingene for store barn var det én

pedagog per atten barn. Barnehagens samlede pedagogtetthet er beregnet til 1 : 14,6.¹³ Forskriften krever at forholdet er minimum 1 : 18.

I tillegg til grunnbemanningen var det knyttet ekstra ressurser til barnehagen i form av språkpedagog (ni timer per uke fordelt på tolv barn i 2013), jf. kapittel 3.2.2. To av avdelingene i Jettegryta barnehage var dessuten praksisbarnehage for førskolelærerstudenter noen ganger i året.

Det var etablert et vaktssystem for personalet i barnehagen. Avdelingene for små barn hadde en ordning med fire vakter, mens avdelingene for store barn hadde tre vakter. I hovedsak innebar systemet at det var full bemanning i den enkelte avdeling i tiden mellom kl. 10.00 og kl. 14.00. Før og etter var det færre ansatte på jobb. I avdelingene for små barn var én ansatt alene på vakt de første 30–45 minuttene om morgenen og den siste halvtimen om ettermiddagen. I

Tabell 3 Grunnbemanning per avdeling

Avdeling	Ansatte	Årsverk	Årsverk pedagogisk personell*	Antall barn	Antall barn per ansatt	Antall barn per pedagog
Små barn (1–3 år), 2 avd.	1 ped. leder 1 førskolelærer 2 assistenter	4	2	12	3	6
Store barn (3–6 år), 3 avd.	1 ped. leder 2 assistenter	3	1	18	6	18
Samlet		17	7	78		14,6*

* Tallene inkluderer pedagogiske ledere med dispensasjon fra utdanningskravet. Områdeledelsen er ikke medregnet, da de fire ansatte som utgjorde denne, ikke hadde ordinære arbeidsoppgaver med barna i avdelingene. I beregningen av barnehagens samlede pedagogtetthet teller hvert lite barn som to store, slik at pedagogtettheten var 1 : 14,6.

¹¹ Den gamle barnehageloven § 17 åpnet for at Fylkesmannen i særlige tilfeller kunne gi varig dispensasjon fra utdanningskravet. I dag er det kommunen som kan gi varige dispensasjoner fra utdanningskravet.

¹² Dette er i tråd med ekspertutvalgets forslag.

¹³ Rundskriv F-04/2011 *Veileder om kravene til pedagogisk bemanning i barnehageloven med forskrifter* redegjør for hvordan minimum antall pedagoger i barnehagene skal beregnes. Ved beregning skal plassene gjøres om til samme enhet, det vil si småbarnsplass eller plass for store barn. En småbarnsplass blir i denne sammenhengen to plasser for store barn – i Jettegryta barnehage til sammen 102 plasser for store barn.

avdelingene for store barn var én ansatt alene på vakt de første 60–90 minuttene om morgenen og de siste 60–75 minuttene om ettermiddagen. Under observasjonene så vi at det i disse periodene også var færre barn i avdelingene.

Flere forhold påvirket bemanningens / de ansattes tilstedeværelse i avdelingen. De pedagogiske lederne og førskolelærerne hadde ubunden arbeidstid, det vil si at de hver hadde fire timer i uken som skulle brukes til oppgaver som planlegging av pedagogisk opplegg, administrasjon mv. I tillegg ble bemanningen redusert i forbindelse med gjennomføring av møter, kursdeltakelse, avvikling av ferie og sykdom. Ved møter, kurs, ferie og korttidssykefravær dekket de resterende ansatte i barnehagen i all hovedsak for de fraværende, ved at enten barn eller voksne ble fordelt på ulike avdelinger. Bemanningssituasjonen og eventuelt behovet for hjelp ble avklart gjennom daglige morgenmøter der én ansatt fra hver avdeling deltok.

Tabell 4 viser sykefraværet i Jettegryta barnehage i 2011 og 2012.

Tabell 4 Sykefravær i Jettegryta barnehage i 2011 og 2012

År	Prosent
2011	6,21
2012	8,55

Kilde: Bydel Søndre Nordstrand

Som det framgår av tabell 4, var sykefraværet i barnehagen i 2012 på 8,55 prosent, mens det i 2011 var på 6,21 prosent. Ledelsen har opplyst at en stor andel av sykefraværet skyldtes langtidsfravær.¹⁴

Når det gjaldt bruk av vikar ved korttidsfravær,

opplyste områdeleder til Kommunerevisjonen at det skulle være flere ansatte borte samtidig dersom det skulle bli satt inn vikar. Barnehagen benyttet et privat firma til vikarformidling. Det var ikke noen fast regel for når det ble satt inn vikar ved korttidssykefravær, behovet ble vurdert fortløpende i barnehagens morgenmøte. Helhetssituasjonen i barnehagen ble vurdert, blant annet med utgangspunkt i antall barn og voksne. Det ble poengtert av områdeleder at også barn var syke og borte fra barnehagen, og at dette ble tatt hensyn til i vurderingen av behovet for vikar ved de ansattes sykefravær.

Som hovedregel ble det satt inn vikar ved fravær utover 16 dager, enkelte ganger litt før eller litt etter. Områdelederen poengterte at det viktigste var å ivareta sikkerheten til barna.

Kommunerevisjonen fikk oversikt over den planlagte og den faktiske bemanningen i barnehagen i den toukersperioden vi observerte i barnehagen, i februar/mars 2013. Oversikten viste at det samlet sett var åtte sykedager (korttidsfravær) i barnehagen disse to ukene, fordelt på tre avdelinger.¹⁵ Vi har ikke sett på om det var fravær blant barna i disse dagene. Det ble ikke satt inn vikar disse dagene, men i de tilfellene hvor barnehagens morgenmøte vurderte det dit hen at det var behov for det, ble ansatte flyttet til andre avdelinger for å hjelpe hverandre.

Vi observerte ved to anledninger i denne perioden at planlagte turer/utflukter ble avlyst på grunn av sykefravær blant de ansatte. Videre observerte vi at ved gjennomføring av avdelingsmøte ved avdelingen for små barn gikk alle de fire ansatte i avdelingen i møte, og to ansatte fra den andre avdelingen kom inn og passet barna den timen møtet varte. Det var tolv barn til stede i avdelingen i dette tidsrommet. De to ansatte var engasjerte og oppmerksomme, og de aktiviserte og lekte med barna. Situasjonen syntes noe hektisk, og det var ikke rom for at

¹⁴ Vi har bedt om å få sykefraværstatistikk fordelt på korttids- og langtidsfravær, men har fått opplyst at dette ikke lar seg gjøre på grunn innkjøringsproblemer knyttet til kommunens nye HR-system.

¹⁵ Dette tilsvarer omtrent et sykefravær på 4,7 prosent.

de ansatte kunne konsentrere seg om enkeltbarn mer enn kort tid av gangen. Om morgenen og ettermiddagen, når det var kun én ansatt på jobb, var det også færre barn. Disse stundene ble i hovedsak brukt til frilek.¹⁶

Flertallet av de ansatte som Kommune-revisjonen intervjuet, oppga at de opplevde grunnbemanningen i barnehagen som tilstrekkelig. Det ble samtidig påpekt at bemanningssituasjonen var sårbar, og at det var flere forhold som reduserte den faktiske bemanningen i avdelingene i løpet av dagen (møter, kurs etc.), jf. Tabell 1. De ansatte viste til at redusert bemanning hadde en rekke konsekvenser, knyttet til både gjennomføringen av det pedagogiske opplegget, ivaretagelse av barnas behov for omsorg, mulighet for å utveksle informasjon med foreldre og at det innebar ekstra arbeidsbelastning for de gjenværende ansatte. Mer konkret ble det for eksempel trukket fram at turer/utflukter ble avlyst, at de ansatte smurte maten til barna istedenfor at barna selv fikk gjøre det, og at det ble gjennomført færre aktiviteter i smågrupper. Det ble uttalt at på dager med redusert bemanning ble det mer *tilsyn* av barna enn et kvalitativt godt pedagogisk tilbud.

Politiattest

Som det er redegjort for i kapittel 2.2, gjennomførte Bydel Søndre Nordstrand i 2009 tilsyn etter barnehageloven i Jettegryta barnehage. Ett av avvikene som ble avdekket, var usikkerhet knyttet til om alle som var ansatt etter 01.01.1996, hadde levert tilfredsstillende politiattest. Etter gjentatt korrespondanse mellom bydelen og barnehagens ledelse ble det i januar 2013 konkludert med at retting av avvikene og merknadene var tilfredsstillende gjennomført, og at barnehagen fylte kravene som stilles i lov om barnehager.

Kommunerevisjonen har gått gjennom barnehagens system for å registrere innleverte politiattester. Systemet besto av et skjema der det blant annet skulle oppgis opplysninger om navn på ansatt, dato for framlagt politiattest, om denne var uten anmerkninger, og dato for når attesten var makulert.

Kommunerevisjonen fant at det manglet dokumentasjon knyttet til at tilfredsstillende politiattest var levert for én ansatt ved de to undersøkte avdelingene. Områdeleder opplyste at vedkommende hadde levert politiattest, men at dette ikke var dokumentert i barnehagens system.

3.2.3 Kommunerevisjonens vurderinger

Jettegryta barnehage og de to andre barnehagene i Rudene barnehageområde hadde en felles områdeledelse. Forarbeidene til barnehageloven åpner for en slik organisering under forutsetning av en rekke forhold, jf. kapittel 3.2.1. Det er vår vurdering at ledelsen i Jettegryta barnehage ivaretok disse kravene, krav til utdanning og dessuten krav til dimensjonering av styrerressurs.

Samtidig gir undersøkelsen grunn til å spørre om ledelsen i tilstrekkelig grad informerte de foresatte om hvilke roller og ansvar de ansatte i områdeledelsen hadde. Videre stiller vi spørsmål om hvorvidt faglederen i barnehagen i tilstrekkelig grad var ute i avdelingene. Etter vår vurdering er det viktig at ledelsen har god kjennskap til livet i avdelingene for å kunne ivareta sitt overordnede faglige ansvar. Fagleder hadde ikke personalansvar for de ansatte i barnehagen, og fikk derfor ikke den dialogen med de ansatte gjennom dette ansvaret.

Barnehagens ledelse og det pedagogiske personalet for øvrig tilfredsstilte de utdanningskravene som er satt, eller hadde gyldig dispensasjon.

¹⁶ Under observasjonene av morgen- og senvakter var det opptil syv barn og én voksen på avdelingen for små barn, og opptil ti barn på avdelingen for store barn.

Alle de fem avdelingene i barnehagen hadde en planlagt grunnbemanning tilsvarende én voksen per tre små barn og én voksen per seks store barn. Basert på opplysninger fra de ansatte og observasjoner er det vårt inntrykk at den planlagte bemanningen var tilstrekkelig. Samtidig så vi at det ved gjennomføring av møter og om morgenen og ettermiddagen var mindre rom for at de ansatte kunne konsentrere seg om enkeltbarn mer enn kort tid om gangen. Det er imidlertid vårt generelle inntrykk at barna hadde det bra også i disse periodene.

Det ble som hovedregel ikke satt inn vikar ved korttidsfravær. I enkelte situasjoner medførte fravær manglende gjennomføring av det pedagogiske opplegget og større slitasje på de ansatte. I observasjonsperioden på to uker ble to planlagte turer avlyst på grunn av sykefravær.

Når det gjaldt dokumentasjon av framlagte politiattester, hadde barnehagen et system for dette. Det manglet slik dokumentasjon for én ansatt i de to avdelingene vi observerte.

3.3 Organisering og trygghet

Om barn føler trygghet i barnehagen, avhenger av en rekke forhold. Generelt er voksnes oppmerksomhet en forutsetning for at barn trives i barnehagen (NTNU Samfunnsforskning 2012). Voksnetthet er følgelig viktig. Videre kan blant annet størrelse på barnegruppene, stabilitet i bemanningen og en viss regelmessighet i barnehagedagen ha betydning for barns trygghetsfølelse i barnehagen. Når det gjelder tiltak for å sikre at barna er trygge, vises det i en IRIS-rapport¹⁷ blant annet til at det å ha en fast voksenkontakt eller tilknytningsperson blant personalet (spesielt for små barn) og at barnehagen har etablerte rutiner for tilvenning ved oppstart, kan antas å være viktig for opplevelse av trygghet for både barn og voksne (jf. også NOU 2012:1 *Til barnas beste*). Det blir

også vist til som en kvalitetsindikator når på året et barn defineres som 3-åring, fordi det påvirker voksentettheten i barnehagen.

3.3.1 Revisjonskriterier

Kommunerevisjonen har lagt til grunn følgende revisjonskriterier:

- Barnehagen er organisert på en måte som legger til rette for at barna skal føle trygghet.
- Barnehagen legger til rette for at barna er trygge, ved å sørge for at de har tilstrekkelig tilsyn både ute og inne.

Vi har ikke vurdert inndelingen i avdelinger eller organisering av utetid mellom avdelingene. Vi har heller ikke vurdert barnehagens sikkerhetskontroll av lekeapparater ute.

3.3.2 Faktabeskrivelse

Organisering og trygghet for barna

Barna ble flyttet fra avdelingen for små barn til avdeling for store barn høsten (i august) det året de fylte 3 år.

Når det gjaldt *stabilitet* i bemanningen, var det ingen fast ansatte i barnehagen som hadde sluttet i 2011 og 2012. I 2011 hadde barnehagen vikarer for to ansatte. I tillegg ble det lyst ut en stilling som assistentvikar fordi den som hadde stillingen, ble pedagogisk leder på dispensasjon. Fra høsten 2012 ble det ansatt en ny førskolelærer i fast førskolelærerstilling i barnehagen. Stillingen hadde ikke vært besatt av førskolelærer på noen år. Som omtalt i kapittel 3.2.2 var sykefraværet i barnehagen i 2011 og 2012 på henholdsvis 6,2 prosent og 8,55 prosent.

Foreldrenes arbeidsutvalg (FAU) sendte vinteren 2012 brev til barnehagens ledelse om vikarsituasjonen ved én avdeling. I brevet uttrykte FAU bekymring for vikarsituasjonen, og oppga at de hadde fått tilbakemelding fra foresatte på avdelingen som opplevde at deres barn var utrygge i barnehagen på grunn av

¹⁷ Barnehagens organisering og strukturelle faktorer betydning for kvalitet (Rapport IRIS – 2011/029, s. 114).

denne situasjonen. Områdeleder har opplyst at det ble forsøkt å skaffe faste stabile vikarer, og at en ansatt fra en annen avdeling etter hvert ble flyttet for å øke stabiliteten i avdelingen.

Det var utarbeidet rutinebeskrivelser/planer knyttet til *tilvenning*, både for når barna begynte i barnehagen, og ved overgang til avdeling for store barn. Planen viste til flere tiltak og aktiviteter for å nå målet om en god barnehagestart, blant andre herunder å være nær barnet i daglige rutiner, lek og aktiviteter, dele barnegruppen inn i mindre grupper og gjennomføre oppstartssamtale med foreldre. Ved overgang til stor avdeling var tilsvarende tiltak/aktiviteter nedfelt i rutinen. I tillegg besøkte barna den nye avdelingen før de begynte der, og når de begynte i ny avdeling, fikk de en av skolestarterne på avdelingen som fadder.

De to avdelingene for små barn og én av avdelingene for store barn hadde valgt å ha en ordning med *primærkontakter/tilknytningspersoner* i forbindelse med oppstart av barnehageåret om høsten. Samtidig ble det påpekt at de ansatte var fleksible dersom et barn knyttet seg til en annen voksen enn den som i utgangspunktet var utpekt som barnets primærkontakt.

Flere av de ansatte har opplyst til Kommunerevisjonen at barna i avdelingene ble *delt inn i mindre grupper*, blant annet for å skape trygghet og bidra til at barna skulle tørre å åpne seg. Inndeling i mindre grupper kunne bli gjort spontant eller etter at de ansatte hadde vurdert at det var et spesifikt behov for det.

Alle de ansatte Kommunerevisjonen har snakket med, har uttrykt at det viktigste for å ivareta barns behov for trygghet er nære og omsorgsfulle voksne. Flere har også pekt på at det er viktig å skape forutsigbarhet for barna, slik at de vet hva som skal skje. Dette ble blant annet oppnådd ved at de ansatte snakket med barna om hva som skulle skje. Videre framkom det i flere intervjuer at de ansatte hadde fokus på

fellesskap og vennskap mellom barna, og at de jobbet mye med dette. I begge avdelingene der vi gjennomførte observasjon, ble det benyttet såkalte navnegarasjer. Det innebar at barna hver morgen festet en lapp med navnet sitt (og eventuelt bilde) til ei tavle i avdelingen. På den måten kunne barna se hvem som var til stede, og hvem som ikke var der. De ansatte presiserte at dette bidro til å skape en fellesskapsfølelse blant barna. Barna og de ansatte tok ned bildet/navnet sitt når de gikk hjem, og la det tilbake i navnegarasjen.

Brukerundersøkelsen som ble gjennomført i 2012, belyste flere forhold knyttet til barnas trygghet i barnehagen. Samlet sett fikk barnehagen en skåre på mellom 5,1 og 5,3 av 6 poeng på de foresattes tilfredshet med faktorene "barnets trivsel i barnehagen", "barnets relasjoner til andre barn i barnehagen" og "barnets trygghet med personalet". "Personalets omsorg overfor barnet" og "at personalet er vennlig og imøtekommende" fikk en skåre på 5,2 poeng. Det var noen variasjoner mellom avdelingene når det gjaldt de foresattes tilfredshet knyttet til disse forholdene. Begge avdelingene for små barn skåret høyere enn de andre avdelingene når det gjaldt "barnets trygghet med personalet" (5,7 poeng). Når det gjaldt "personalets omsorg overfor barnet", fikk avdelingene mellom 4,4 og 5,7 poeng, også her skåret avdelingene for små barn best.

Tilsyn av barna

Som tidligere redegjort for ble det på morgenmøtet gjort nødvendige grep for å sørge for at barna i alle avdelingene hadde tilstrekkelig tilsyn. Ved behov ble voksne og/eller barn flyttet til andre avdelinger, og aktiviteter/turer ble avlyst dersom de ansatte anså at bemanningen ikke var tilstrekkelig til å ivareta sikkerheten til barna. En ansatt kontrollerte også sikkerheten på uteområdet hver morgen, blant annet at det ikke var farlig søppel på området, at lekeapparatene var i stand, og at det ikke var isete, eventuelt at isete områder enten ble strødd med sand eller

avstengt. Gjennomført kontroll ble krysset av på et skjema.

Barnehagen hadde skriftlige rutinebeskrivelser knyttet til sikkerhet og bemanning i utetiden og sikkerhet på tur. I intervjuer med de ansatte har Kommunerevisjonen fått opplyst at de i utetiden holdt oversikt over barna blant annet ved jevnlig å telle barnegruppen. I tillegg ble det påpekt at det var viktig at de voksne beveget seg rundt og ikke bare var på forsiden av barnehagen. Det var nylig innført en ordning med at én av de ansatte hadde på seg en oransje vest i utetiden. Det framgår av den skriftlige rutinen til barnehagen at vedkommende hadde et overordnet ansvar for å ha oversikt over gjerder og porter og å sikre at de voksne fordelte seg på hele uteområdet. Ifølge flere av de ansatte gjorde ordningen det enklere for de andre ansatte å involvere seg i lek, ettersom de ikke samtidig trengte å ha overblikk over hele barnegruppen. Under observasjonene så Kommunerevisjonen at de voksne fordelte seg og beveget seg rundt på hele barnehageområdet. I tillegg så vi at de voksne jevnlig telte barna "sine".

Gjennom brukerundersøkelsen i 2012 har de foresatte i barnehagen vurdert "trygghet og sikkerhet" i barnehagen. Samlet sett fikk dette forholdet 5 av 6 poeng. De avdelingsvise svarene varierte mellom 4,8 og 5,3 poeng.

3.3.3 Kommunerevisjonens vurderinger

Det var flere forhold ved organiseringen i Jettegryta barnehage som kunne bidra til at barna følte trygghet. Barnehagen hadde ordninger med primærkontakter, smågrupper og fadder- og besøksordning i forbindelse med oppstart i barnehagen og ved overgang til ny avdeling. Vi observerte at de ansatte var opptatt av fellesskap og vennskap. Vi opplevde generelt at barna virket trygge på de ansatte, på hverandre og i ulike situasjoner.

Barnehagen hadde rutiner og praksis som la til rette for tilstrekkelig tilsyn med barna. Gjennomføring av daglige morgenmøter for

vurdering av bemanningssituasjonen og den daglige sikkerhetssjekken av uteområdet syntes hensiktsmessig. Vi så også at aktiviteter utenfor barnehagens område ble avlyst i tilfeller der de ansatte vurderte at bemanningen ikke var tilstrekkelig for å ivareta sikkerheten på tur. Vi så at de ansatte jevnlig telte barna "sine", og vi observerte ingen tilfeller der barna ikke hadde tilstrekkelig tilsyn.

3.4 Norskkompetanse og kompetanseheving for ansatte

3.4.1 Revisjonskriterier

Kommunerevisjonen har lagt til grunn følgende revisjonskriterier:

- Ved nyansettelser stiller bydelen/barnehagen krav om at kandidaten behersker norsk skriftlig og muntlig tilsvarende norskprøve 3.
- Barnehagen/bydelen bør legge til rette for at ansatte som ikke har tilstrekkelige norskferdigheter, får hevet sin norskkompetanse.
- Barnehagen legger til rette for kvalitetsutvikling gjennom utvikling av personalets kompetanse.
- Styrer / pedagogisk leder gjennomfører veiledning av personalet.

3.4.2 Faktabeskrivelse

De ansattes norskkompetanse

Områdeleder i Rudene barnehageområde opplyste til Kommunerevisjonen at det var rutine at de ved nyansettelser stilte krav om bestått norskprøve 3. Han oppga videre at det ikke var lyst ut noen assistentstillinger i Jettegryta barnehage etter at kravet ble innført. Kommunerevisjonen har fått forelagt en stillingsutlysning for en assistentstilling i en annen barnehage i det samme barnehageområdet. I stillingsutlysningen var det spesifisert at det var et krav at søkere hadde bestått norskprøve 3.

Ifølge områdeleder fikk fast ansatte som hadde behov for det, tilbud om å delta på norskkurs i

regi av bydelen. De ansattes norskkferdigheter ble vurdert gjennom det daglige arbeidet med barna. De pedagogiske lederne vurderte at én fast ansatt hadde behov for norskkurs, og vedkommende hadde også deltatt på kurs i regi av bydelen. Ifølge områdeleder var det videre to faste vikarer i barnehagen som ikke hadde norsk som morsmål. De pedagogiske lederne til disse ansatte oppga at de vurderte at de snakket godt norsk.

Resultatene fra brukerundersøkelsen i 2012 i forbindelse med om personalet i barnehagen kan godt norsk, var skåren i gjennomsnitt for barnehagen 5,4 av 6 poeng. Også de avdelingene som hadde ansatte med andre morsmål enn norsk, oppnådde en skåre på over 5 poeng.

Kompetanseheving

Det var flere arenaer for kompetanseheving som de ansatte i Jettegryta barnehage deltok på. Enkelte arenaer deltok alle ansatte på, mens det på andre bare var et utvalg ansatte som deltok, eksempelvis introduksjonskurs for nyansatte og veiledning. I det følgende vil vi kort gjøre rede for de viktigste kompetansehevingstiltakene.

Alle ansatte deltok gruppevis i Faglig forum. Hver gruppe møttes i om lag halvannen time hver sjette uke. I perioden fra januar til mai 2012 var det egne fora for assistenter og for pedagogiske ledere / førskolelærere, mens gruppene siden var delt inn på tvers av stilling. En rekke ulike temaer ble tatt opp i 2012:

- språklig bevissthet
- rutiner knyttet til samarbeid med barneverntjenesten
- de minste barna i barnehagen
- antall, rom og form – praktisk matematikk
- hvordan styrke barnehagen som læringsarena
- hvordan utføre systematiske observasjoner av enkeltbarn

I 2012 hadde Jettegryta barnehage til sammen fem planleggingsdager. Fra 2011 benyttet Bydel Søndre Nordstrand årlig planleggingsdager til felleskurs. Våren 2012 ble det tilbudt kurs i en rekke temaer.¹⁸ Høsten 2012 deltok de ansatte på Østlandske lærerstevne på en planleggingsdag.¹⁹

Bydel Søndre Nordstrand hadde videre et forum for *veiledning av nyutdannede førskolelærere / pedagogiske ledere* én gang i måneden (2 ½ time per gang). Blant annet ble det diskutert problemer/utfordringer som dukket opp i arbeidet. Veiledning i regi av faglederne og barnehagens ansatte blir nærmere omtalt under.

Gjennom intervjuene fikk Kommunerevisjonen opplyst at også personalmøter og avdelingsmøter ble brukt til kompetanseheving.

Flertallet av de ansatte som Kommune-revisjonen intervjuet, ga uttrykk for at det var rom for å gi innspill til mulige temaer til Faglig forum, planleggingsdager eller personalmøter. En ansatt ga uttrykk for at det kunne være interessant oftere å diskutere konkrete caser, mens en annen ga uttrykk for at avdelingene burde være flinkere til å lære av hverandre.

Veiledning

I rammeplanen framkommer det at styrer og pedagogisk leder er ansvarlig for å veilede det øvrige personalet slik at alle får en felles forståelse av barnehagens ansvar og oppgaver. To av faglederne hadde ansvar for å veilede pedagogiske ledere med dispensasjon. Begge de

¹⁸ Blant temaene som det ble tilbudt kurs i, var: "Kunsten å stille gode spørsmål i barnehagen", "En praktisk innføring i ICDP-programmet", "Barn med sosial angst og sjenanse – ser vi dem?", "Flerkulturell pedagogikk, er det en egen pedagogikk?", "Bra mat i barnehagen" og "Om å møte barnets behov i barnehagen – i et tilknytningsperspektiv".

¹⁹ Temaer på stevnet var blant andre: "Dette er vel de minste for små til?", "Demokratisk kommunikasjon, en anerkjennende væremåte – om å ta barn på alvor", "Du er viktigere enn du tror – også for andres barn", "Pedagogisk dokumentasjon knyttet til lek og læring blant de yngste barna i barnehagen" og "Relasjonsbasert kommunikasjon og konflikthåndtering".

pedagogiske lederne oppga å ha fått veiledning 2–3 ganger i 2012. Temaer for veiledning var for eksempel periodeplaner og personale. I tillegg ble det gjennomført enkelte ledersamtaler, fagsamtaler og medarbeidersamtaler.

Ingen av de fem pedagogiske lederne oppga at de gjennomførte systematisk én-til-én-veiledning av de ansatte i avdelingen. Flere viste imidlertid til at veiledning skjedde fortløpende eller i avdelingsmøter, og at dersom noen følte behov for veiledning, var det anledning til å få det. Ingen av de ansatte vi intervjuet, oppga at de følte behov for mer veiledning enn det som ble gitt. Det ble vist til at det ved gjennomføring av én-til-én-veiledning utenfor avdelingen er to ansatte som forsvinner ut av avdelingen i inntil én time, og at det var hovedårsaken til at det ikke hadde blitt gjennomført systematisk veiledning av denne typen utenfor avdelingen.

Tre av de fem pedagogiske lederne hadde gjennomført medarbeidersamtaler i 2012 med medarbeiderne i sine respektive avdelinger, mens de to resterende ikke hadde gjort dette. Områdelederen gjennomførte i 2012 fire av åtte medarbeidersamtaler med de pedagogiske lederne i Jettegryta barnehage og faglederne.

3.4.3 Kommunerevisjonens vurderinger

Vi fikk opplyst at det ikke ble gjennomført ansettelse av assistenter i 2012. Vi

har imidlertid sett en utlysning av en assistentstilling i en annen barnehage i Rudene barnehageområde der det ble stilt krav til norskkompetanse tilsvarende nivå 3.

Barnehagen vurderte de ansattes ferdigheter i norsk i det daglige arbeidet med barna og kommunikasjon ellers. En av de ansatte var vurdert å ha behov for å heve norskkompetansen, og vedkommende hadde deltatt på norskkurs.

Bydelen og barnehageområdet hadde iverksatt flere kompetansehevingstiltak for de ansatte. Det ble gitt tilbud om kurs i en rekke temaer i forbindelse med planleggingsdager for alle ansatte i de kommunale barnehagene i bydelen. Kompetansehevingstiltakene syntes relevante og hensiktsmessig organisert, sett i lys av de økonomiske og tidsmessige rammene.

Pedagogiske ledere med dispensasjon og nyansatte førskolelærere fikk systematisk veiledning. Veiledning av øvrige ansatte ble i hovedsak gjennomført i avdelingsmøtene, i medarbeidersamtaler og gjennom løpende samtaler. Det er vår vurdering at det gjennom ulike fora ble lagt til rette for å gi personalet en felles forståelse av barnehagens ansvar og oppgaver. Vi merker oss at områdeleder og to pedagogiske ledere ikke hadde gjennomført medarbeidersamtaler med alle ansatte i 2012.

4. Prosesskvalitet

I dette kapitlet ser vi på om Jettegryta barnehage har prosesser som bidrar til god kvalitet i barnehagen. Vi fokuserer på vesentlige aspekter ved

- omsorg og lek
- barnehagens arbeid med fagområdene
- samarbeid mellom barnehagen og hjemmet

4.1 Omsorg og lek

I barnehageloven står det at barnehagen i samarbeid med foreldrene skal "ivareta barnas behov for omsorg og lek, og fremme danning og læring som grunnlag for allsidig utvikling". Omsorg, lek, læring og danning henger tett sammen. I dette delkapitlet ser vi på hvordan Jettegryta barnehage ivaretok barnas behov for omsorg og lek. I neste delkapittel ser vi på barnehagens arbeid med læring gjennom arbeidet med rammeplanens syv fagområder.

4.1.1 Revisjonskriterier

Kommunerevisjonen har lagt til grunn følgende revisjonskriterier:

- Barnehagen ivaretar barns behov for omsorg og nærhet gjennom for eksempel
 - gode og likeverdige relasjoner mellom barn og ansatte og mellom barna (nærhet og god dialog)
 - sensitive og lydhøre ansatte
 - barns medvirkning
 - utvikling av barns sosiale kompetanse (for å sikre inkludering og unngå utestengning og mobbing)
- Barnehagen tilrettelegger for variert lek, ute og inne.
- Barnegruppenes og det enkelte barns trivsel og utvikling observeres og vurderes fortløpende.

4.1.2 Faktabeskrivelse

Ivaretagelse av barns behov for omsorg og nærhet

De ansatte i barnehagen poengterte i intervjuene at det var viktig at de ansatte var lydhøre, tilgjengelige, nærværende, engasjerte,

omsorgsfulle, oppmerksomme etc. overfor barna. Det ble også sagt at det var viktig at de ansatte var gode rollemodeller.

Avdelingen for små barn

Vi observerte ansatte som var oppmerksomme på hvordan barna hadde det, de var lydhøre overfor barna og møtte dem med omsorg og varme. Barna virket trygge på de ansatte og henvendte seg til dem i alle situasjoner: når de trengte trøst og omsorg, når de ønsket å bli lest for, når de ville få de ansatte med i leken, når de trengte praktisk hjelp, etc. "Lesekroken" ble brukt aktivt og fungerte som en lese-, kose- og lekekrok. I flere tilfeller observerte vi stor gjensynsglede hos barna når de ansatte kom på jobb. Noen av de minste barna var tettere knyttet til enkelte ansatte og var svært oppsøkende overfor dem når de trengte trøst og nærhet.

Dagens første samlingsstund startet ca. kl. 10. De sang en velkomstsang, og lederen av samlingsstunden tok alle barna i hånden mens de sang barnas navn. Etter sangen fikk ett barn komme fram og telle hvor mange barn som var til stede. De barna som ikke var i barnehagen, ble også nevnt. De ansatte snakket litt om hva de skulle gjøre i barnehagen. Barna fikk bestemme sanger, og de sang flere bevegelsessanger. De ansatte var oppmerksomme på de barna som ikke deltok, og henvendte seg til dem og inkluderte dem blant annet ved at de fikk velge sanger. Samlingsstundene varte ca. 10 minutter, og det varierte hvem av de ansatte som ledet dem.

Barna deltok i dekking av bord og ellers rydding av leker. Flere av de ansatte oppga i intervju at de for å legge til rette for de minste barnas medvirkning var oppmerksomme på hva de minste var opptatt av å leke med, og hva de likte. For eksempel hadde avdelingen Kardemomme by som tema fordi barna hadde vært opptatt av å lese denne boken og høre sangene på CD-en. Tidligere hadde

avdelingen Bukkene Bruse som tema – de leste og dramatiserte eventyret. Da det viste seg at ungene var mer opptatt av trollet enn av bukkene, ble det endret til et “trollprosjekt”. Vi observerte at barna i stor grad selv kunne velge aktiviteter.

I frilek fant de fleste barna raskt ut hva de ville leke med. Noen lekte alene, andre sammen i små grupper, og barna lekte på begge rommene og i garderoben. Den tiden vi observerte i avdelingen, var det få konflikter mellom barna. Det var enkelte hendelser hvor noen barn dyttet eller slo andre barn. De ansatte tok barna til side og snakket med dem om dette. Barna ble minnet om at det ikke var lov å slå eller dytte hverandre, og at i barnehagen var alle venner. Vennskap var tydelig et tema på avdelingen, og flere ganger hørte vi at barna snakket om at de var hverandres venn.

Vi observerte også tilfeller der enkelte barn ble gående alene eller ikke fikk respons fra de ansatte. Dette var spesielt i situasjoner hvor de ansatte ikke var fulltallige på jobb, og de ansatte var opptatt med andre aktiviteter/barn.

Gjennom brukerundersøkelsen i 2012 fikk denne avdelingen 5,7 av 6 poeng på området “personalets omsorg overfor barnet”. Også foreldrene vi intervjuet, ga avdelingen gode skussmål:

Jeg opplever at barnet får tilstrekkelig omsorg av de ansatte, og barnet er «i hundre» når hun skal i barnehagen. Barnet har blitt veldig glad i xx, men også i de andre tre ansatte i avdelingen. Jeg opplever at de ansatte i barnehagen er veldig involverte, de leker med barna på deres premisser. Selv om Jettegryta er en ganske stor barnehage opplever jeg at de ansatte vet hvem alle barna er.

Jeg føler meg trygg på at barnet har det bra. Jeg opplever som spesielt positivt at de ansatte ser hvert enkelt barn, at barna blir møtt med varme, forståelse og respekt – uten at de blir dilet med – de får utfordringer og blir satt på plass når det trengs.

Avdelingen for store barn

Både ute og inne og ved planlagte og spontane aktiviteter observerte vi aktive ansatte i samspill og lek med barna gjennom sang, spill, eventyrløsing og dramatisering, aking, skigåing, løpeleker, fellesskap etc. Vi observerte ansatte som hadde oppmerksomheten rettet mot barna, de var lydhøre og sensitive overfor barnas behov og viste omsorg og nærhet i relasjonene. Dette belyses av følgende uttalelse fra en av de ansatte vi intervjuet:

Omsorgsbiten er det viktigste for at barna skal være trygge. Mitt mål er at jeg er med alle barna hver dag, jeg skal ha holdt rundt alle barna hver dag.

Barna tok kontakt med de ansatte både når de ønsket at de ansatte skulle lese for dem, delta i leken eller gi dem praktisk hjelp, og når de ønsket trøst og nærhet. Lesekroken ble brukt aktivt, og den fungerte som både lese-, leke- og kosekrok.

De ansatte jobbet mye med fellesskap og vennskap. Dette ga seg uttrykk i at barna viste sosial kompetanse gjennom at de delte med hverandre, inkluderte hverandre i aktiviteter og leker, ventet på tur og ofte omtalte hverandre som venner.

Barna lekte fint sammen i både store og små grupper i observasjonsperioden, og vi så få konflikter mellom barna. De ansatte var oppmerksomme på situasjoner som kom litt skjevt ut, og var raske med å få de involverte barna i dialog slik at de igjen ble venner og fortsatte leken. Begrepet “en god venn” ble ofte nevnt, både av de ansatte og av barna. Ved en uoverensstemmelse mellom to barn overhørte vi det ene barnet si: “Men du er jo vennen min, ikke sant?”, hvorpå det andre barnet nikket alvorlig, og leken fortsatte uten at de ansatte trengte å intervensere.

Vi så flere eksempler på at barn medvirket til aktiviteter. I frileken fikk barna bestemme hva de ville leke med. Avdelingen hadde minimum

én gang i uken formelle “barnemøter”. Dette var møter mellom barn og ansatte som tok utgangspunkt i ulike bestemte temaer, for eksempel planlegging av ulike arrangementer. Vi observerte to barnemøter, hvorav ett der avdelingen planla en fest. Barna var med på å bestemme festens innhold. Ifølge pedagogisk leder i avdelingen skulle barnemøtene gi barna følelsen av at det å få en idé eller å bruke stemmen sin er positivt.

Vi observerte også at barna ble lært å ta valg og medbestemme gjennom demokratiske prosesser hvor flertallets ønske ble gjennomført. For eksempel ble det gjennomført valg gjennom “avstemming” med legoklosser. Barna skulle velge hvilken av to bøker som skulle leses. Barna fikk én legokloss hver til å “stemme” med. Den boken som fikk det høyeste legotårnet, ble lest.

Barna fikk medvirke til innhold i hverdagen, og de deltok aktivt i rutinesituasjoner. Barna hadde ansvar for dekking av bord ved måltider og vasking og rydding av bord etterpå. De deltok i rydding etter at aktiviteter var ferdig. Det var tydelig at barna kjente til sitt ansvar, og de barna som ikke gjorde seg helt ferdig i ryddingen, ble ofte hentet tilbake av de ansatte for å gjøre seg ferdig, uten at de protesterte på det. Barna kledde av og på seg selv. De ansatte tok seg god tid med av- og påkledning slik at barna fikk anledning til å bruke den tiden de trengte. Selv de minste barna ble oppmuntret til å gjøre det de kunne klare selv, før de ansatte hjalp til med det som var vanskelig. Vi observerte også at barna hjalp hverandre med påkledning.

Det var én og samme ansatte som ledet de planlagte samlingsstundene vi observerte. Ofte var en bok inngangen til temaet, og den ansatte formidlet med innlevelse. Slik Kommunerevisjonen så det, fenget fortellingene barna, og de satt lenge stille og lyttet (én av samlingsstundene vi observerte, varte i ca. 45 minutter). Når barna ble spurt om noe, rakk alle opp hånden, og noen reiste seg fra stolen

med hånden i været. Barna klarte tross iveren å vente med å svare til det ble deres tur. I samlingsstundene lyttet barna i hovedsak til den ansatte og fikk i tillegg enkle oppgaver som å gjøre ting eller si enkelte ord. Det ble en del venting når alle barna skulle gjøre dette.

De ansatte var oppmerksomme på alle barna, også de som var stille. Vi observerte flere tilfeller hvor mer stille barn ble trukket fram. De ansatte ga disse barna ekstra oppmerksomhet, nærhet og omsorg, og startet lekeaktiviteter når det var behov for det. Aktuelle barn virket fortrolige og trygge sammen med de ansatte. En av de ansatte uttalte følgende under intervjuet:

Noen ganger må vi begrense de ungene som er mest frempå, og få frem de andre som er litt mer beskjedne. Det er viktig å se hele gruppen og la alle medvirke. Vi tenker på hvem som kan ha godt av å delta, og så trekker vi de fram.

Gjennom brukerundersøkelsen i 2012 fikk denne avdelingen 5,1 av 6 poeng på området “personalets omsorg overfor barnet”.

Observasjon av tilrettelegging for variert lek ute og inne

Innelek

Begge avdelingene hadde garderobe, et stort og et lite rom og bad. Det store rommet ble brukt til både lek, aktiviteter og måltider. Det mindre rommet ble brukt til rollelek og annen frilek i avdelingen for store barn, og til hvile, søvn og ulike aktiviteter i avdelingen for små barn. Også garderobene og gangene ble benyttet til så vel frilek som samlinger. Det var også en klatrevegg i tilknytning til de tre avdelingene for store barn. For øvrig var det ingen fellesarealer i barnehagen.

Barna hadde god tilgang til bøker som var plassert lett tilgjengelig. Barnehagen hadde videre bamser, dukker, lego, duplo, formingsmaterieell, puslespill, sangpermer, sangkort, andre spill, klær til utkledning, etc. Det var en klatrevegg inne og puter til å hoppe på. Det var også baller nok til at de kunne lage

små ballbinger. Det var musikkanlegg og CD-spiller med barnemusikk/eventyr. Barna på avdelingen for store barn brukte benker, bord og stoler i leken (de bygde båt, tog etc.).

Det var stor variasjon og et høyt aktivitetsnivå i leken til både store og små barn. Det var både fri lek og planlagte og spontane organiserte aktiviteter. Inne holdt de store barna på med forskjellige aktiviteter i løpet av dagen: pusling, spill med form/farge, terningspill, lydlotto, perling, tegning/maling, legobygging, rollelek, drama, "trampolinevers", synging, bokstavaktiviteter, lesing, bevegelsesleker, bygging med benker, stoler, bord og pappesker, klatring i klatrevegg, putekrig, "barnemassasje", sangleker, miming, skolelek etc. Også de minste barna holdt på med ulike aktiviteter: duplobygging, lesing, synging, rim-regler, lek i ballbinge, konstruksjon av tog, lek med dukker, bamser, biler og dyr, tegning etc.

Utelek

Barnehagen ligger på en høyde med et kupert terreng rundt. Det er flere trær på området som kan gi en følelse av å være i en liten skog. Av lekeapparater ute var det husker, klatrestativ med sklie og sandkasser. Barnehagen hadde en egen lavvo/grillhytte med muligheter for bålbrekking på eget område. I tillegg var det plassert benker og bord ulike steder.

Barnehagen har tilgang til en skog rett utenfor gjerdet. Hver avdeling hadde sine faste referansepunkter i skogen, og de ansatte oppga at de gikk turer i skogen fast én gang i uken hvis ikke redusert bemanning på grunn av fravær forhindret dette. Også lekeparker i nærområdet ble oppgitt brukt.

Barna kunne selv hente ting de ville leke med, i en åpen bod: akebrett, bøtter, spader, store biler, etc. Barnehagen hadde skiutstyr til en hel avdeling.

Det var variasjon i leken til de store barna: skigåing i kupert terreng, husking, skliing,

aking, løping, leking med bøtter og spader i vann og sand, ringleker, "springeleker", rolleleker etc. Barna spredte seg i små grupper på store deler av uteområdet, og de var flinke til å aktivisere seg selv i leken. Vi observerte få konflikter mellom barna. De ansatte organiserte lekeaktiviteter, og flere barn deltok. De ansatte var aktive i leken sammen med barna, de var oppmerksomme på de barna som ble gående litt alene, og de gikk rundt på området og passet på. Flere ganger observerte vi ansatte som gikk rundt området og telte barna "sine".

Leken var, naturlig nok, noe mindre variert for de minste barna, og flere av dem hadde også litt problemer med å aktivisere seg selv, spesielt på dager hvor det var kaldt. De ansatte lekte og akte sammen med de minste barna. På dager hvor det var midlere og snø og is smeltet, lekte flere av barna med bøtter og spader i sølevannet. Noen av de minste barna, som ikke ønsket å delta i aking sammen med de andre, ble gående/stående for seg selv i kortere og lengre perioder. De minste barna oppholdt seg stort sett foran barnehagen.

Barnehagens observasjon og vurdering av barnas trivsel og utvikling

Ledelsen oppga i intervjuet at den forventet at det ble gjort observasjoner av barnas trivsel og utvikling. Ledelsen oppfordret de ansatte til å benytte observasjonsskjemaene *Alle med* og *TRAS (Tidlig registrering av språk)* som redskap i oppfølgingen av barna. Ett av temaene i Faglig forum i 2012 var: *Hvordan utføres systematiske observasjoner av enkeltbarn?*

Avdelingene for små barn

De ansatte oppga at de observerte barnas trivsel og fulgte med på utviklingen deres. Begge avdelingene for små barn benyttet observasjonsskjemaet *Alle med* for å observere barna. Dette skjemaet belyser utvikling innenfor områdene språk, sosio-emosjonell, lek, trivsel, hverdagsaktiviteter og sansing/motorikk. Barnas trivsel og utvikling ble dokumentert gjennom observasjonsskjemaet.

Vi fikk opplyst at begge avdelingene benyttet skjemaet i vurdering av alle barna. De ansatte oppga at de både gjennomførte systematisk og løpende observasjon av barna. Avdelingsmøtene ble benyttet til samtaler om barna, og alle kunne komme med innspill til hvordan de opplevde at barnet hadde det, og de diskuterte tiltak for å bedre situasjonen for barnet. Ved behov snakket pedagogiske leder også med foreldrene om hva de kunne gjøre hjemme for å stimulere barnet. Når de ansatte var urolige for utviklingen til et barn, kontaktet pedagogisk leder områdets fagleder med ansvar for blant annet spesialpedagogikk.

På den ene avdelingen var det pedagogisk leder og førskolelærer som fylte ut observasjonsskjemaene, på den andre avdelingen var alle med på å fylle ut skjemaene. Den pedagogiske lederen på sistnevnte avdeling oppga at alle de ansatte bidro i vurderingen fordi alle kunne observere ulike ting med barna.

Observasjonsskjemaene var også utgangspunktet for foreldresamtalen om barnas utvikling og trivsel. De foreldrene vi snakket med, som hadde / hadde hatt barn i avdelingene for små barn, oppga at de var fornøyde med informasjonen de fikk om barnas trivsel og utvikling.

Avdelingene for store barn

De ansatte oppga at de gjennom observasjon og daglig samhandling med barna fikk et godt innblikk i det enkelte barns trivsel og utvikling. Som én pedagogisk leder uttrykte det: "Barnas gjensynsglede, forventning og sosiale samhandling sier også mye om trivsel." Avdelingene for store barn gjennomførte ikke skriftlige, systematiske vurderinger av alle barna, slik det ble gjort på avdelingene for små barn. Avdelingsmøtene ble oppgitt å være en viktig arena for å diskutere det enkelte barns trivsel og utvikling, spesielt når de ansatte var urolige for noe knyttet til barna.

TRAS-skjemaet ble trukket fram av de ansatte som et nyttig hjelpemiddel til informasjon om barnas språkferdigheter. Bare de barna som de ansatte mente kunne ha behov for ekstra språkstimulerende tiltak, ble vurdert ved hjelp av TRAS.²⁰ Foreldrene måtte samtykke til at det ble gjennomført TRAS-observasjoner. Fra og med 2013 måtte TRAS-skjema vedlegges søknaden til bydelen om deltakelse i språkgruppe.

Foreldrene til barn i avdelingene for store barn som vi intervjuet, var generelt sett fornøyde med den informasjon de fikk om barnas trivsel og utvikling i foreldresamtalene.

Barn med særskilte behov

I henhold til barnehageloven har barnehagen et særlig ansvar for å forebygge vansker og å oppdage barn med særskilte behov. Fagleder med ansvar for særskilt språkarbeid, spesialpedagogikk og barnevern hadde ansvar for å følge opp barn med spesielle behov og å følge opp avdelingene når de henvendte seg til henne med bekymring for et barn. Hun var videre avdelingenes veileder og støtte, i tillegg til at hun henviste barna til andre instanser ved behov. Prinsippet var imidlertid at barna skulle få hjelp på lavest mulig nivå, det vil si i barnehagen dersom det var mulig. Barn med vedtak etter § 5-7 i opplæringsloven fikk innvilget støttepedagogressurs, og det ble utarbeidet en individuell opplæringsplan.

Fagleder oppga at hun hadde besøkt alle avdelingene i Jettegryta i løpet av det siste året. Hun opplevde at de pedagogiske lederne hadde en lav terskel for å kontakte henne. Når hun fikk en bekymringsmelding om et barn, observerte hun i avdelingen – både det barnet bekymringen gjaldt, og samspillet på avdelingen. Hun oppga at observasjonene kunne dreie seg om alt

²⁰ Sistnevnte er i tråd med Meld. St. 24 (2012–2013) *Framtidens barnehage*, der regjeringen legger opp til å innføre en plikt for barnehagene til å tilby språkkartlegging til barn som vurderes å ha særskilt behov for språkinnsetts.

mulig – språk, motorikk, sosiale ferdigheter, barn som ikke snakket eller var sjenerte, etc. På bakgrunn av observasjonene, og etter samtale mellom pedagogisk leder og fagleder, utarbeidet pedagogisk leder en arbeidsplan²¹ med mål og konkrete tiltak for hvordan de ansatte skulle jobbe med barnets utfordringer. Planen var forpliktende for de ansatte, og fagleder fulgte opp arbeidet i avdelingen gjennom både besøk i avdelingen, nye observasjoner og egne møter med pedagogisk leder. Hun poengterte at det også var viktig at foreldrene ble involvert, og at det ble klarlagt hva foreldrene kunne gjøre for å bistå barnet med å overvinne utfordringene.

4.1.3 Kommunerevisjonens vurderinger

Kommunerevisjonen erfarte under observasjon i to avdelinger blant annet at de ansatte var lydhøre, og at det var gode og likeverdige relasjoner mellom barna og mellom de voksne og barna. De ansatte la til rette for barns medvirkning både i fri lek og i valg av tema for og gjennomføring av ulike prosjekter. Vi observerte at det var stort fokus på fellesskap og vennskap, og så ingen tilfeller av utestengning. Selv i perioder med redusert bemanning var det få uoverensstemmelser mellom barna og mellom barna og de ansatte.

Begge avdelingene hadde tilgang til et variert utvalg av leker. Et kupert uteområde og aktiv bruk av skogen i nærområdet la til rette for fysiske utfordringer og mestring. Det er vår vurdering at de ansatte tilrettela for variert lek, både gjennom frilek og gjennom organiserte aktiviteter inne og ute.

Vi observerte at flere av de planlagte samlingsstundene i avdelingen for store barn varte lenge, i liten grad aktiviserte barna utover en lyttende rolle og innebar mye venting for

²¹ Arbeidsplanmalen inneholder følgende punkter: hva som er barnets utfordring, mål, ulike delmål fulgt opp av tiltak, tid for gjennomføring av tiltak og resultatoppnåelse. I en plan vi fikk tilgang til, var også foreldresamarbeidet knyttet til barnets utfordringer konkretisert.

barna. En samlingsstund kan ha flere mål. Fellesskap kan være ett, og det ble godt ivaretatt gjennom de samlingsstunder som vi observerte. Deltakende barn og språkutvikling kan være andre mål. Disse ble i mindre grad ivaretatt i samlingsstundene som vi observerte.

Det er Kommunerevisjonens vurdering at de ansatte, i tråd med rammeplanens krav, observerte og vurderte barnegruppenes og det enkelte barns trivsel og utvikling både ved bruk av observasjonsskjema og løpende.

4.2 Barnehagens arbeid med fagområdene

Det framkommer av barnehageloven at barnehagen skal være en pedagogisk virksomhet. Ifølge rammeplanen skal *læring* foregå i det daglige samspillet med andre mennesker og med miljøet, og være nært sammenvevd med omsorg, lek og danning.

Vi har avgrenset undersøkelsen til å vurdere implementeringen av to aspekter knyttet til fagområdene: språkutvikling og måltider. For arbeidet med fagområdene for øvrig har vi kun sett på hvilke planer barnehagen hadde for områdene, og hvordan måloppnåelsen ble evaluert.

4.2.1 Revisjonskriterier

Kommunerevisjonen har lagt til grunn følgende revisjonskriterier:

- Rammeplanens syv fagområder er en integrert del i barnehagens innhold, gjennom planlegging av arbeidet, gjennomføring av aktiviteter og vurdering av gjennomført arbeid.
- Barnehagen bidrar til språkutvikling i norsk ved å etablere gode språkmiljøer og sørge for at alle barn, herunder barn med behov for ekstra språkstimulerende tiltak, får en positiv språkutvikling.
- Det er en god ramme rundt måltidene som også ivaretar måltidets sosiale funksjoner.

4.2.2 Faktabeskrivelse

Plan for arbeidet med rammeplanens syv fagområder

I årsplanen for 2013 var det utarbeidet en progresjonsplan for hvert av de syv fagområdene. Planen var inndelt i tre aldersgrupper, og for hvert fagområde var det utarbeidet fem tiltak for hver av de tre aldersgruppene.

Tabell 5 viser eksempler på de alderstilpassede tiltakene i progresjonsplanen for to av fagområdene. Tabellen viser også at tiltakene var tilpasset barnas mestringmuligheter med en tydelig progresjon ved økt alder.

Det er totalt 109 tiltak i progresjonsplanen. Det framgikk ikke av planen hvordan de syv fagområdene skulle vektlegges. Det var presisert at tiltak skulle spesifiseres i avdelingenes periodeplaner.

Alle avdelingene hadde utarbeidet periodeplaner for 2012 og første periode i 2013. Tiltak og mål fra årsplanen gikk igjen i periodeplanene. Periodeplanene konkretiserte periodens tema og konkrete aktiviteter avdelingene skulle gjennomføre i perioden. Noen av planene var ganske knappe, mens andre var mer utfyllende og beskrev både aktiviteter og temaer avdelingen skulle jobbe med. Det framgikk også av noen av planene at ideer til noen aktiviteter hadde sitt utspring i ønsker og innspill fra barna. I én av vurderingene av periodeplanen fra en avdeling for store barn sto det følgende:

Et eget fugleprosjekt vokste ut av barnas medvirkning, og vi har blitt veldig gode til å synge fuglesanger og gjøre oss tanker om hva fuglene sier og gjør. Vi endte opp med å lage vår egen fantasifugl som vi er veldig stolte av: Pindia Pampistiko Pamdibanon. Disse prosjektene som vokser seg store på tvers av lagte planer, ut fra barnas egne innspill og interesser, er det aller viktigste som skjer på avdelingen vår.

Også følgende vurdering fra en av avdelingene for små barn viste at barna har medvirket til aktiviteter på tvers av planene:

Temaet sirkus startet bra, hvor barna syntes det var spennende. Vi fikk lekt litt klovner og apekatter i skogen. Men så skiftet barna fokus, vi merket at det som var mest spennende var dyra. Så vi droppet temaet sirkus og hadde om dyr i stedet. Endte med å ha fokus på dyrene i Afrika. Dette syntes barna var kjempegøy, og vi kunne se igjen det nye temaet i leken.

Språkutvikling

Mange av Bydel Søndre Nordstrands barnehager hadde en relativt høy andel barn med minoritetsbakgrunn. Et hovedsatsingsområde for bydelens kommunale barnehager var å utvikle et godt språkmiljø. Barnehagens språkarbeid var forankret i bydelens strategiske plan gjennom målsettingen *Barnehagene har gode språkmiljøer, med vekt på norsk som felles språk*.

Både i treårsplanen for perioden 2011–2013 for Rudene barnehageområde og i Jettegrytas årsplan for 2013 var språk et satsingsområde. I 2012 ble det gjennomført flere faglige fora og planleggingsdager med fokus på språkutvikling og språkstimulering, jf. kapittel 3.4.2.

Tabell 5 *Eksempler på tiltak i progresjonsplanen for 2013*

Fagområde	1–2 år	3–4 år	Skolestartere
Kunst, kultur og kreativitet	<i>Vi dramatiserer for barna.</i>	<i>Barn og ansatte dramatiserer sammen.</i>	<i>Barna dramatiserer for andre, blant annet i samlinger og på foreldrearrangementer.</i>
Kropp, bevegelse og helse	<i>Barna får hjelp til å kle på seg selv.</i>	<i>Vi legger til rette for at barna kan kle på seg selv.</i>	<i>Barna kler på seg selv.</i>

Både gjennom intervjuene med de ansatte og gjennom ulike planer framkom det at barnehagen var veldig opptatt av språkstimulering. De ansatte var opptatt av å bruke språket aktivt med barna, og de hadde et bevisst forhold til hvordan de skulle utnytte ulike hverdagslige situasjoner til språkstimulering. For eksempel påpekte samtlige ansatte vi intervjuet betydningen av å benevne matvarer, kroppsdeler, klesplagg, følelser, ting de lekte med, osv. Dette var også noe vi observerte i begge avdelingene.

I brukerundersøkelsen i 2012 fikk barnehagen en gjennomsnittsskåre på 5,1 av 6 poeng på foreldrenes tilfredshet med "barnehagens bidrag til språkutvikling og norskferdigheter" (skåren varierte mellom avdelingene fra 4,5–5,5).

Blant de viktigste prosjektene/tiltakene som var knyttet til Jettegryta barnehages språkarbeid, var følgende:

nyeLESEFRØ

Et av barnehagens viktigste tiltak knyttet til språk var deltakelse i nyeLESEFRØ-prosjektet. Den hadde deltatt i prosjektet i to år, og ble sertifisert som nyeLESEFRØ-barnehage i februar 2013, det vil si at barnehagen oppfylte en rekke kriterier knyttet til leseaktiviteter og organisering av ordningen. nyeLESEFRØ var et samarbeidsprosjekt mellom Deichmanske bibliotek og Bydel Søndre Nordstrand om satsing på litteratur i barnehagen. Formålet med prosjektet var å skape et godt språkmiljø og legge til rette for språkstimulering gjennom bruk av bøker. Prosjektet innebar blant annet at barnehager fikk utplassert et minibibliotek med bøker, både på norsk og på minoritetsspråk, til bruk i barnehagen og til hjemlån.

Alle avdelingene i barnehagen fikk nye bokkasser to ganger i året. Bokkassene sto sentralt plassert i barnehøyde i hver avdeling. Barnehagen kartla med jevne mellomrom alle barnas leseaktiviteter (bli lest for / lese selv) for å få en oversikt over i hvor stor grad de ulike

barna var involvert i leseaktiviteter. De ansatte oppga at de barna som var minst involvert i leseaktiviteter, ble motivert til lesing.

Språkressursgruppe

Barnehagen hadde etablert en språkressursgruppe. Gruppen ble ledet av fagleder med særskilt ansvar for språkarbeid. Gruppen besto av én ansatt fra hver avdeling i tillegg til språkpedagogen. Gruppen møttes hver sjette uke. Møtene ble brukt som et slags forum der de både diskuterte avdelingenes språkarbeid generelt og arbeidet med nyeLESEFRØ. Det ble utvekslet ideer knyttet til språkarbeid ved at deltakerne fortalte hvordan avdelingen konkret jobbet med for eksempel en sang, en bok eller praksisfortelling. Språkpedagogen ga innspill til språkarbeidet ved å presentere forskjellig språkmateriell som hun benyttet i språkgruppene, og som også kunne benyttes i avdelingene. Medlemmene skulle så videreformidle dette i hver sin avdeling.

Språkgrupper

Barnehagen kunne søke bydelens pedagogiske fagsenter om ressurser til etablering av språkgrupper for minoritetsspråklige barn som de vurderte hadde behov for ekstra språkstimulerende tiltak i norsk. Jettegryta barnehage hadde i 2013 søkt om slike ressurser for til sammen tolv 4–5-åringer og fem 3-åringer.²² 3-åringene fikk ikke innvilget plass.²³ 4–5-åringene deltok i språkgrupper to ganger i uken (30–60 minutter per gang). Språkgruppene var ledet av en språkpedagog.

Språkpedagogen benyttet seg av forskjellig språkmateriell i språkgruppene. Språkgruppene

²² I 2012 var det kun 5-åringer som fikk delta i språkgrupper.

²³ Ifølge enhetsleder for barnehager i bydelen forutsatte et tilbud om språkgruppe til 3-åringer et annet pedagogisk opplegg enn det gjeldende, med færre barn, kanskje bare to barn. Ut fra en helhetsvurdering kom fagsenteret fram til at de økonomiske ressursene som var tilgjengelige til dette formålet, ble best utnyttet ved å gi tilbudet til 4- og 5-åringene. Enhetsleder oppga at hun, rent prinsipielt, vurderte at det var både mulig og ønskelig å lage et eget opplegg for 3-åringene.

var strukturert og planlagt med en fast rytme. De samme aktivitetene ble gjentatt ofte, slik at barna ble kjent med dem. Pedagogen benyttet seg av “språkesker/-poser” som inneholdt figurer knyttet til ulike fortellinger, eventyr eller temaer (såkalte konkreter). Også ulike tilrettelagte ordspill, bilder, rim og regler ble benyttet i arbeidet i gruppene.

Kommunerevisjonen var til stede i to språkgrupper. I begge gruppene øvde barna på et eventyr som de dramatiserte med ulike konkreter. Barna spilte aktørene i eventyret, og det ble lagt vekt på språkutvidende samtaler. Videre lekte barna en lek hvor de skulle ta på ulike kroppsdelene: hode, skulder, nakke, albue etc. Barna lekte et bevegelsesspill hvor de blant annet skulle hoppe og hinke, forover og bakover. Formålet med denne leken var blant annet å forstå begreper og øve på kroppsbeherskelse. Språkpedagogen var opptatt av at barna skulle erfare hva ulike begreper innebar – “det går ikke an å vite hva å hoppe er uten å ha hoppet selv”. Barna spilte terningspill med spørsmålskort, og språkpedagogen stilte barna tilpassede spørsmål.

Kommunerevisjonens språkoobservasjon i to avdelinger

Både de store og de små barna tok ofte initiativ til å se i bøker, enten alene eller sammen med andre barn, eller de ba en voksen om å lese. Det var flere spontane lesestunder, som var initiert både av barna og av de ansatte. Det samlet seg ofte mange barn med en voksen i lesestundene, og barna hentet flere bøker etter hvert som én bok var ferdiglest. De ansatte formidlet på en levendegjørende måte. De fikk barna til å fortelle hva som skjedde i historiene, og reflektere litt rundt innholdet: “Hva er en kusine – har dere kusiner?”, “Hva har Ludde i kurven?”, “Kan dere telle hvor mange ting det er?”. De snakket om noen i boken som ikke var snille med hverandre. “Det er ikke en god venn når de er slemme med hverandre”, uttalte ett av barna, og de andre var enige. De

ansatte jobbet med dramatisering og eventyr, og fellesopplevelser inne og ute som bakteppe for samtaler. Ulike aktiviteter ble dokumentert med fotoer og hengt opp på veggene. Dette var ofte utgangspunktet for samtaler både mellom barn og mellom ansatte og barn.

Barna og de ansatte snakket norsk i barnehagen. Vi observerte ingen tilfeller hvor det ble snakket et annet språk, med unntak av enkelte samtaler mellom foreldre og barn.

Barnehagen hadde også ulike andre aktiviteter relatert til språk. For eksempel hoppet barna takten på trampoline mens de siterte ulike rim og regler. Med utgangspunkt i ulike bøker laget barna tegninger inspirert av bøkene og gjenfortalte historiene med “barneskrift”, deretter leste barna historien mens en voksen skrev barnas fortelling på arket.

Vi observerte flere eksempler på at de ansatte i samtaler med barna stilte lukkede spørsmål istedenfor åpne spørsmål, som kunne ha bidratt til lengre samtaler og lagt til rette for barnas egen refleksjon og innbudt til barnas egne fortellinger, for eksempel “hva tenker du?” og “hva så du?”. Som omtalt i kapittel 4.1.2 var samlingsstundene i avdelingen for store barn i hovedsak lagt opp til at barna lyttet til den voksnes fortelling, i tillegg til at de fikk enkle oppgaver som å gjøre ting eller si enkelte ord. Det ble i liten grad stilt åpne spørsmål og lagt opp til at barna skulle fortelle.

I brukerundersøkelsen i 2012 fikk Jettegryta i gjennomsnitt 5,1 av 6 poeng på utsagnet “Barnehagens bidrag til språkutvikling og norskferdigheter”. Variasjonen mellom de fem avdelingene var fra 4,5 til 5,5 poeng.

Rammen rundt måltidet og dets sosiale funksjon
 Det var lagt opp til tre måltider i løpet av barnehagedagen: frokost, lunsj og ettermiddagsmat. Barnehagen serverte

lunsj bestående av brød og pålegg²⁴ ca. kl. 11.00–11.30. En dag i uken ble det servert enkel varmmat. Barna fikk melk eller vann til måltidene og frukt og/eller grønnsaker hver dag. Matpakke til frokost og ettermiddag måtte medbringes. I intervjuene med de ansatte ble det vektlagt at måltidene skulle være en hyggelig, avslappende og sosial stund for både barn og ansatte.

Avdelingen for små barn

Barna vasket hendene før måltidene. I avdelingen for små barn satt barna og de ansatte rundt to bord. Barna hadde faste plasser. Ett barn var ordensvakt og dekket på bordene og fikk velge “matsang”. De ansatte spiste sin egen mat sammen med barna. Barna valgte selv pålegg og smurte brødsnivene sine selv. Noen av de minste smurte brødsnivene med “påholden kniv”. De ansatte benevnte matvarene som ble sendt rundt. Praten varierte fra måltid til måltid. Under ett måltid ble det sagt svært lite utenom at de ba hverandre om å sende mat og sa hva de ønsket av pålegg. Under andre måltider var det noe mer prat. Barna ble oppfordret til å fortelle om en tur de hadde vært på, men samtalen stoppet opp da barna ga manglende respons, og de ansatte fulgte heller ikke opp.

Barna som ble først ferdig, måtte sitte litt til og vente på de andre. Etter måltidene var det rutine å vaske barna med våtserviett i ansiktet og på hendene. Ingen barn fikk gå fra bordet før de var vasket.

Avdelingen for store barn

Barna vasket hendene før måltidene. Alle barna satt sammen ved et stort bord og spiste, og det var ikke faste plasser. De ansatte enten sto bak bordet eller satt litt bak barna på lave krakker med hjul. De ansatte spiste ikke sammen med barna. Barna hjalp til med å dekke bordet, og

hver og en hadde ansvar for å rydde etter seg. Måltidet startet med en sang. Barna smurte maten sin selv. Barna ba hverandre om å sende det de ville ha. De ansatte var oppmerksomme på barn som trengte hjelp under måltidet.

Under de måltidene vi observerte, var det stort sett én til to ansatte som deltok i samtalen med barna. En voksen sto bak bordet, gikk til og fra for å hente og rydde gjenstander og hjalp til med å sende/skjenke melk, men deltok i liten grad i samtalen. Vi observerte ved flere anledninger at én av de ansatte under måltidet var opptatt i telefonen eller med andre praktiske gjøremål. Det var en fin tone blant barna og de ansatte under måltidene. Det varierte fra måltid til måltid hvordan samtalen var, noen ganger var det få lengre samtaler mellom barna og de ansatte og barna imellom, det gikk mest på “send det og det”. Spesielt ved ett måltid var det flere barn som deltok i samtalen, og de ansatte var veldig oppmerksomme på de barna som ønsket å fortelle noe – de hjalp dem til orde.

Barna som ble først ferdig, måtte sitte litt til og vente på de andre. Barna gikk rett på badet og vasket seg etter måltidene. De som gikk uten å rydde, ble hentet inn igjen og ryddet uten å protestere. Barna fikk god tid til å spise.

4.2.3 Kommunerevisjonens vurderinger

Gjennom progresjonsplanen var de syv fagområdene integrert i barnehagens planverk. Vi har ikke gjort en overordnet vurdering av om samtlige mål og tiltak i progresjonsplanen var dekket i periodeplanene, men vi observerte at tiltak og mål fra årsplanen var tatt ned og operasjonalisert i avdelingenes periodeplaner. Progresjonsplanen og periodeplanene til sammen framsto som gode verktøy for de ansatte i arbeidet med fagområdene.

Det var lagt til rette for et godt språkarbeid i Jettegryta barnehage, blant annet gjennom prosjektet nyeLESEFRØ, språkressursgruppe, språkgruppe, ulike språkaktiviteter og språklig bevisstgjøring av de ansatte.

²⁴ Gulost, tubeost, kaviar, makrell i tomat, appelsin, banan, paprika, agurk, brød, smør, lettmeik, rismelk, laktoseredusert melk og vann. Varmmat: tomatsuppe, pizza, pølser, fiskepinner, potetmos etc. Bursdagsmåltid: fruktsalat med iskem.

Språkgruppene var et godt tilbud til de barna som hadde ekstra behov for språkstimulering i norsk. Vi stiller spørsmål om hvorvidt avdelingene i større grad kunne ha dratt nytte av språkpedagogens kunnskap om språkaktiviteter. Bydelen innvilget ikke fem 3-åringer som var vurdert å ha ekstra behov for språkstimulerende tiltak, plass i språkgruppe.

De ansatte i begge avdelingene var opptatt av å skape fellesopplevelser, som la et godt grunnlag for at alle barna kunne delta både språklig og sosialt. Samtidig er det vårt inntrykk at de ansatte kunne ha vært mer bevisste på å bruke ulike situasjoner til å styrke språket. Blant annet kunne de i større grad ha stilt mer åpne spørsmål, og det kunne ha vært større fokus på språkutvidende aktiviteter i enkelte av samlingsstundene i avdelingen for store barn.

Det var gode rammer rundt måltidene i begge avdelingene. Barna fikk god tid til å spise, og det var en hyggelig og avslappende stemning under måltidene. I avdelingen for store barn observerte vi ved enkelte anledninger at ansatte ikke skjermet måltidet for andre praktiske gjøremål.

4.3 Samarbeid mellom barnehagen og hjemmet

4.3.1 Revisjonskriterier

Kommunerevisjonen har lagt til grunn følgende revisjonskriterier:

- Foresatte får god informasjon om og mulighet til å medvirke til barnehagens innhold gjennom arenaer som foreldreråd og samarbeidsutvalg.
- Foresatte får god informasjon om barnehagen og barnets utvikling gjennom foreldresamtaler og løpende dialog.
- Barnehagen legger til rette for henvendelser fra foresatte.

4.3.2 Faktabeskrivelse

Foreldrerådsmøter, samarbeidsutvalg og foreldrenes arbeidsutvalg

Det ble gjennomført to foreldrerådsmøter (foreldremøter) for barnehagen i 2012. Det ene var i mai, og på dette møtet ble resultatene fra brukerundersøkelsen og dessuten barnehagens forslag til tiltak i lys av resultatene presentert. 18 foresatte deltok på møtet. Det andre møtet ble gjennomført i september. Dette møtet var todelt. Først var det en fellesdel for alle barnehagene i Rudene hvor det ble gitt generell informasjon om barnehagene. Deretter var det avdelingsvise møter med informasjon om den enkelte avdeling og spørsmål fra de foresatte. På de avdelingsvise foreldremøtene deltok ca. 40 foreldre, det vil si at ca. 40 barn var representert (51 %), ifølge områdeleder. Foreldrerepresentantene som vi intervjuet, framhevet spesielt de avdelingsvise møtene som nyttige og informative. De foresatte fikk invitasjon til foreldremøtene via e-post, og i tillegg ble det hengt opp en plakat med innkalling til møtet i avdelingene og på inngangsdørene. Ifølge områdeleder ble foreldrene også minnet om foreldremøtet av de ansatte ved levering og henting av barna samme dag. For høsten 2013 planla barnehagen å ha et eget foreldremøte for nye foreldre.

På foreldremøtene ble det valgt to representanter fra hver avdeling til foreldrenes arbeidsutvalg (FAU). FAU valgte to representanter til barnehagens samarbeidsutvalg. Samarbeidsutvalget besto, i tillegg til to foreldrerepresentanter fra FAU, av to representanter for personalet, to representanter for eierne (bydelspolitikere) og områdeleder, som var utvalgets referent/ sekretær. Samarbeidsutvalget ble ledet av FAU-lederen. I 2012 ble det gjennomført to møter i samarbeidsutvalget.

Samarbeidsutvalget fikk årsplanen for 2013 til diskusjon før den endelige versjonen ble fastsatt. Foreldrerepresentantene i samarbeidsutvalget som vi intervjuet, oppga at de opplevde at planen var god, og at de ikke hadde noen vesentlige innvendinger til utkastet.

FAU-representantene oppga at de hadde møte omtrent annenhver måned. De tok opp ulike saker som de følte det var behov for å diskutere, for eksempel knyttet til vedlikehold, rengjøring, vikarsituasjon, ulikheter mellom avdelingene, etc., og planla arrangementer de hadde ansvar for. De diskuterte også noen saker som skulle behandles i samarbeidsutvalget.

FAU-lederen oppga i intervjuet at hun hadde god kommunikasjon med og "åpen linje" til områdeleder. Hun oppga at hun opplevde områdeleder som lydhør, og at innspill fra FAU eller samarbeidsutvalget ble fulgt opp på en god måte.

FAU-representantene oppga at de fikk få henvendelser fra de øvrige foreldrene. Høsten 2012 hadde FAU begynt å kommunisere med de foresatte via e-post med de som hadde det. Blant annet sendte FAU ut referater fra sine møter.

Siden det kun var to møter i samarbeidsutvalget av én times varighet, var det ifølge foreldrerepresentantene oftest ganske store og få saker som ble tatt opp: årsplan, budsjett etc. Representantene oppga at det var synd at politikerne ofte ikke stilte i møtene i samarbeidsutvalget.

Informasjon om barnehagen og barnets utvikling

Fra ledelsens side var det forventet, og nedfelt i årsplanen, at det skulle gjennomføres én til to foreldresamtaler i løpet av barnehageåret. I tillegg var det forventet at nye foresatte fikk oppstartssamtale, og at foresatte til skolestartere hadde en avsluttende samtale før barna sluttet. Gjennom foreldresamtalene skulle de foresatte få informasjon om sitt barns trivsel og utvikling.

De pedagogiske ledere hengte en liste i garderoben med tidspunkter for foreldresamtaler, som de foresatte skulle skrive seg på. Noen sendte også denne listen via e-post til de foresatte. De pedagogiske

lederne oppga at de foresatte fikk tilbud om to foreldresamtaler i løpet av året, én om høsten og én om våren. Ved to avdelinger oppga de pedagogiske lederne at det ble gjennomført to samtaler med de fleste foresatte. Ved tre avdelinger oppga de pedagogiske lederne at det ble gjennomført én samtale med et flertall av de foresatte og to samtaler med et mindretall. Ved to avdelinger var det noen få foresatte som ikke ønsket foreldresamtaler. Ifølge den pedagogiske lederen ved den ene av disse avdelingene hadde disse foresatte oppgitt at de følte de ikke trengte formelle foreldresamtaler, da de så at barnet trivdes og hadde en fin utvikling, videre at de hadde fått god informasjon om barnet ved levering/henting. Den pedagogiske lederen ved den andre avdelingen oppga at hun hadde snakket med de foresatte som ikke ønsket foreldresamtaler, og at dette skjedde i forståelse med henne. I brukerundersøkelsen 2012 skåret disse to avdelingene høyest av avdelingene i barnehagen på "dialog med barnehagen og barnets utvikling" (de skåret også over gjennomsnittet for Oslo).

Fire av de pedagogiske lederne oppga at de hadde gjennomført oppstartssamtaler med alle de nye barna i barnehagen i 2012, videre at samtalene ble gjennomført fortrinnsvis i løpet av den første uken, eller august. En av de pedagogiske lederne oppga at det ble gjennomført oppstartssamtale med de barna som var nye i barnehagen høsten 2012. For de barna som kom til avdelingen fra andre avdelinger i barnehagen, hadde det ikke blitt gjennomført formelle samtaler med alle. Det gjensto to samtaler, som ifølge pedagogisk leder ikke hadde blitt gjennomført, på tross av at de foresatte var blitt minnet om at det burde gjøres.

I intervjuene med foreldrerepresentantene var de fleste fornøyde med informasjonen de fikk om barnet på foreldresamtalene:

Foreldresamtalene var godt forberedt og vi fikk tilstrekkelig informasjon om barnets utvikling og trivsel.

Informasjonen om barnets trivsel og utvikling var ikke så systematisert som den var på småbarnsavdelingen, men vi fikk god info.

Brukerundersøkelsen viste at det var stor variasjon mellom avdelingene i hvor tilfredse de foresatte var med dialogen med barnehagen om barnets utvikling. Skåren varierte fra 3,7 til 5,6 av 6 poeng. I brukerundersøkelsen har en foresatt fra avdelingen som skåret dårligst, blant annet skrevet:

Jeg savner utviklingssamtalene. De skal være to ganger i året, men det skjer maks én gang. Det er synd når dette må «mases» på. Savner at det er mer overordnet ansvar for foreldresamtalene, slik at det ikke blir opp til hver enkelt avdeling.

I tillegg til foreldresamtalene benyttet barnehagen ulike kanaler for å informere de foresatte om barnehagen og barnet: e-post, oppslagstavle, oppslag av barnas arbeid på veggene i avdelingen/gangene, bildeframvisning på skjermer i garderoben, muntlig informasjon ved levering/henting, etc. Vi observerte at dokumentasjon av aktiviteter, som tegninger og bilder, raskt ble hengt opp på veggene i avdelingene eller i garderoben eller ble vist på skjermene i garderobene. Alle de pedagogiske lederne oppga at de sendte årsplanen, periodeplaner, informasjonsbrev ved oppstart, informasjon om turer og annen praktisk informasjon til de foresatte via e-post. De tre avdelingene som hadde evaluert periodeplanene, hadde også sendt evalueringene til de foresatte.

Også på spørsmålet i brukerundersøkelsen om informasjon om hvordan barnet hadde det i barnehagen, var det relativt stor variasjon mellom de ulike avdelingene – fra 3,5 til 5,4 av 6 poeng. På spørsmål om informasjon om det som skjedde i barnehagen, var det noe mindre variasjon – fra 4,0 til 5,3 poeng. Det var de samme avdelingene som skåret høyt og lavt på begge disse to spørsmålene og på spørsmålet om informasjon om barnas utvikling.

Forskjeller i de foresattes tilfredshet ble også bekreftet gjennom intervjuene med foreldrerepresentantene. På tre av avdelingene var foreldrerepresentantene veldig fornøyde både med informasjon om hvordan barnet hadde det i barnehagen, og med informasjon om hva som skjedde i barnehagen. Det ble framhevet at det var skriftlig informasjon på veggene i barnehagen om hva som skulle skje hele uken, i tillegg til at det ved avdelingene for små barn også var informasjon om hva de hadde gjort den dagen.

Foreldrerepresentantene oppga at de fikk informasjon om både hva de hadde gjort den dagen, og hvordan barnet hadde hatt det, når de hentet barnet.

Foreldrerepresentantene fra to av avdelingene som var mindre fornøyde med informasjonen om barnet og om hva barnehagen hadde gjort den dagen, oppga følgende i intervjuet:

Det er enten veldig generell informasjon eller ingenting. De ansatte bør bli flinkere til å gi tilbakemelding om hvordan vårt barn har hatt det.

Vi ba spesielt om å få mer informasjon om hvordan barnet vårt hadde hatt det i løpet av dagen, både gode og dårlige ting. Det ble litt bedre etter det.

Tilrettelegging for henvendelser fra foreldrene

De pedagogiske lederne oppga at de kommuniserte med de fleste foresatte via e-post, og at de foresatte hadde telefonnummeret til avdelingen, og avdelingen hadde telefonnummer til de foresatte. Når barna begynte i barnehagen, fikk barnehagen de foresattes telefonnummer og e-postadresse. I informasjonsskrivet til de foresatte om barnehagen er det oppgitt telefonnummer og e-postadresse til barnehagen, til områdelederen og til faglederne.

Foreldrerepresentantene vi snakket med, oppga at de hadde god kontakt med de ansatte i barnehagen, og at de ansatte tok seg tid til å

snakke med dem når de hadde behov for det. Det ble sagt at det var lett å ta opp ting med de ansatte og lett å spørre om det var noe de lurte på. En av foreldrerepresentantene påpekte at hun opplevde at det også var greit å si fra om ting de ønsket skulle bli gjort på en annen måte. Flere foreldrerepresentanter trakk fram som positivt at de hadde e-postadressen til pedagogisk leder.

4.3.3 Kommunerevisjonens vurderinger

Barnehagen hadde sikret at det på foreldrerådsmøtene ble valgt representanter til både samarbeidsutvalg og FAU. I begge disse utvalgene ble det gjennomført møter i 2012. Samarbeidsutvalget fastsatte årsplanen, som rammeplanen krever, og på den måten fikk foreldrerepresentantene informasjon om og mulighet til å medvirke i fastleggingen

av barnehagens innhold. Det var imidlertid relativt lav deltakelse på foreldremøtene, rundt halvparten av de foresatte møtte på det ene, og i underkant av én av fem foresatte møtte på det andre.

Det var lagt til rette for å gi foresatte informasjon om barnehagen og barnets trivsel og utvikling gjennom foreldresamtaler og løpende. Resultatene fra brukerundersøkelsen og våre intervjuer med foreldrerepresentantene indikerer at det var relativt store avdelingsvise forskjeller i hvor fornøyde de foresatte var med informasjonen om barnehagen og barnas trivsel.

Barnehagen hadde lagt til rette for henvendelser fra de foresatte via både e-post, telefon og direkte samtale.

5. Sentrale vurderinger, konklusjoner og anbefalinger

I denne rapporten har Kommunerevisjonen undersøkt noen forhold knyttet til kvaliteten i Jettegryta barnehage med særlig vekt på to avdelinger. Undersøkelsen har belyst hvordan det var lagt til rette for et godt barnehagetilbud gjennom planarbeid, ledelse, bemanning, kompetanse og organisering. Videre har undersøkelsen sett på omsorg, lek og læring og på samarbeid med hjemmet.

5.1 Sentrale vurderinger

Nedenfor gjør vi rede for Kommunerevisjonens sentrale vurderinger. Vi presenterer først positive trekk, deretter forbedringsmuligheter. Til en del forhold kan det knyttes både positive trekk og forbedringsmuligheter. Slike forhold behandles følgelig i to runder nedenfor.

5.1.1 Positive trekk

Årsplan og andre planer

Det var utarbeidet årsplan for barnehagen både for 2012 og for 2013, og begge planene var fastsatt av barnehagens samarbeidsutvalg. Årsplanen for 2013 omfattet rammeplanens krav til innhold og skisserte prosesser som skulle bidra til måloppnåelse.

Ledelse og bemanning

Jettegryta barnehage og de to andre barnehagene i Rudene barnehageområde hadde en felles områdeledelse. Det er vår vurdering at barnehagens ledelse ivaretok lovens krav til organisering av ledelse, utdanning og dimensjonering, inklusiv gjeldende unntaksbestemmelser. Vi har ikke vurdert om organiseringen av ledelsen i et områdeteam var hensiktsmessig.

Når det gjaldt de pedagogiske lederne, var tre førskolelærere, mens to hadde gyldig dispensasjon fra utdanningskravet.

Det er vårt inntrykk at den planlagte bemanningen i Jettegryta barnehage var

tilstrekkelig, men at bemanningen var sårbar både for fravær og for gjennomføring av møter.

Organisering og trygghet

Det var flere forhold ved organiseringen i Jettegryta barnehage som kunne bidra til at barna følte trygghet. Barnehagen hadde ordninger med primærkontakter, smågrupper og fadder- og besøksordning i forbindelse med oppstart i barnehagen og ved overgang til ny avdeling. Vi observerte at de ansatte var opptatt av fellesskap og vennskap. Vi opplevde generelt at barna virket trygge på de ansatte, på hverandre og i ulike situasjoner.

Barnehagen hadde rutiner og praksis som la til rette for tilstrekkelig tilsyn med barna. Gjennomføring av daglige morgenmøter for vurdering av bemanningssituasjonen og den daglige sikkerhetssjekken av uteområdet syntes hensiktsmessig. Vi så også at aktiviteter utenfor barnehagens område ble avlyst i tilfeller der man vurderte at bemanningen ikke var tilstrekkelig for å ivareta sikkerheten på tur. Vi så at de ansatte jevnlig telte barna "sine", og vi observerte ingen tilfeller der barna ikke hadde tilstrekkelig tilsyn.

De ansattes norskkompetanse og kompetanseheving

Vi fikk opplyst at det ikke ble ansatt noen nye assistenter i Jettegryta barnehage i 2012. Vi har imidlertid sett at det ble stilt krav til norskkompetanse tilsvarende nivå 3 i en utlysning av en assistentstilling i en annen barnehage i Rudene barnehageområde.

Barnehagen vurderte de ansattes ferdigheter i norsk i det daglige arbeidet med barna. En av de fast ansatte var vurdert å ha behov for å heve norskkompetansen, og vedkommende hadde deltatt på norskkurs.

Bydelen og barnehageområdet hadde iverksatt flere kompetansehevingstiltak for de ansatte som

syntes relevante og hensiktsmessig organisert, sett i lys av de økonomiske og tidsmessige rammene.

Pedagogiske ledere med dispensasjon og nyansatte førskolelærere fikk systematisk veiledning. Veiledning av øvrige ansatte ble i hovedsak gjennomført i avdelingsmøtene, i medarbeidersamtaler og gjennom løpende samtaler. Det er vår vurdering at det gjennom ulike fora ble lagt til rette for å gi personalet en felles forståelse av barnehagens ansvar og oppgaver.

Omsorg og lek

Kommunerevisjonen erfarte under observasjon i to avdelinger blant annet at de ansatte var lydhøre, og at det var gode og likeverdige relasjoner mellom barna og mellom de voksne og barna. De ansatte la til rette for barns medvirkning både i fri lek og i valg av tema for og gjennomføring av ulike prosjekter. Vi observerte at det var stort fokus på fellesskap og vennskap, og så ingen tilfeller av utestengning. Selv i perioder med redusert bemanning var det få uoverensstemmelser mellom barna og mellom barna og de ansatte. Samlet sett er det vår vurdering at de ansatte på en god måte ivaretok barnas behov for omsorg og nærhet.

Begge avdelingene hadde tilgang til et variert utvalg av leker. Et kupert uteområde og aktiv bruk av skogen i nærområdet la til rette for fysiske utfordringer og mestring. Det er vår vurdering at de ansatte tilrettela for variert lek, både gjennom frilek og gjennom organiserte aktiviteter inne og ute.

Det er Kommunerevisjonens vurdering at de ansatte, i tråd med rammeplanens krav, observerte og vurderte barnegruppenes og det enkelte barns trivsel og utvikling både ved bruk av observasjonsskjema og løpende.

Fagområdene

Gjennom progresjonsplanen var de syv fagområdene integrert i barnehagens planverk.

Vi har ikke gjort en overordnet vurdering av om samtlige mål og tiltak i progresjonsplanen er dekket i periodeplanene, men vi observerte at tiltak og mål fra årsplanen var tatt ned og operasjonalisert i avdelingenes periodeplaner. Progresjonsplanen og periodeplanene til sammen framsto som gode verktøy for de ansatte i arbeidet med fagområdene.

Slik vi ser det, var det lagt til rette for et godt språkarbeid i Jettegryta barnehage både gjennom organiseringen av arbeidet og gjennom språklig bevisstgjøring av de ansatte. Språkgruppene var et godt tilbud til de barna som hadde ekstra behov for språkstimulering i norsk.

De ansatte i begge avdelingene var opptatt av å skape fellesopplevelser, som la et godt grunnlag for at alle barna kunne delta både språklig og sosialt.

Det er Kommunerevisjonens vurdering at det i begge avdelingene vi observerte, var gode rammer rundt måltidene. Barna fikk god tid til å spise, og det var en hyggelig og avslappende stemning under måltidene.

Barnehage-hjem-samarbeid

Barnehagen hadde lagt til rette for å gi foreldrene god informasjon om og mulighet til medvirkning i barnehagens innhold gjennom forelderådsmøter og samarbeidsutvalg. Den hadde også organisert valg av representanter til FAU.

Videre var det lagt til rette for utveksling av informasjon om barnehagen og barnets trivsel og utvikling gjennom foreldresamtaler og løpende dialog. Barnehagen hadde også lagt til rette for henvendelser fra foreldrene via både e-post, telefon og direkte samtale.

5.1.2 Forbedringsmuligheter

Årsplan og andre planer

Årsplanen for 2013 inneholdt i liten grad informasjon om hvordan barnehagelovens

bestemmelser om innhold, det vil si hvordan barnehagens arbeid, skulle vurderes.

Barnehagen utarbeidet ikke en skriftlig vurdering av barnehagens årsplan for 2012. To av barnehagens fem avdelinger hadde ikke vurdert periodeplanene i 2012 skriftlig. Første periodeplan for 2013 var vurdert av alle de fem avdelingene. Uten systematiske vurderinger både avdelingsvis og for hele barnehagen vil det være vanskelig å få oversikt over hvilke mål som er oppnådd.

I kalenderoversikten i årsplanen var aktiviteter og kulturbegivenheter for 2013 tradisjonelle norske eller knyttet til kristne høytider. Når det gjaldt å ivareta rammeplanens krav om å synliggjøre mangfold, burde kanskje også andre kulturbegivenheter ha vært nevnt.

Ledelse og bemanning

Vi stiller spørsmål ved om faglederen i barnehagen i tilstrekkelig grad var ute i avdelingene. Etter vår vurdering er det viktig at ledelsen har god kjennskap til livet i avdelingene for å ivareta sitt overordnede faglige ansvar. Fagleder hadde ikke personalansvar for de ansatte i barnehagen, og fikk derfor ikke informasjon om avdelingene gjennom dette. Undersøkelsen gir også grunn til å stille spørsmål om hvorvidt ledelsen i tilstrekkelig grad informerte de foresatte om hvilke roller og ansvar de ansatte i områdeledelsen hadde.

Det ble som hovedregel ikke satt inn vikar ved korttidsfravær. I enkelte situasjoner medførte fravær manglende gjennomføring av det pedagogiske opplegget og større slitasje på de ansatte. I løpet av vår observasjonsperiode på to uker ble to planlagte turer avlyst på grunn av sykefravær. Når det gjaldt dokumentasjon av framlagte politiattester, hadde barnehagen et system for dette. Det manglet slik dokumentasjon for én ansatt i de avdelingene vi observerte.

Ansattes norskkompetanse og kompetanseheving

To av de pedagogiske lederne hadde ikke gjennomført medarbeidersamtaler med sine medarbeidere i 2012. Områdeleder hadde ikke gjennomført medarbeidersamtaler med alle medarbeiderne i 2012.

Omsorg og lek

Vi observerte at flere av de planlagte samlingsstundene i avdelingen for store barn varte lenge, i liten grad aktiviserte barna utover en lyttende rolle og innebar mye venting for barna. En samlingsstund kan ha flere mål. Fellesskap kan være ett av målene, og det ble godt ivaretatt gjennom de samlingsstunder som vi observerte. Deltakende barn og språkutvikling kan være andre mål. Disse ble i mindre grad ivaretatt i samlingsstundene som vi observerte.

Fagområdene

Bydelen innvilget ikke fem 3-åringer som var vurdert å ha ekstra behov for språkstimulerende tiltak, plass i språkgruppe.

De ansatte kunne ha vært mer bevisste på å bruke ulike situasjoner til å styrke språket. Blant annet kunne de i større grad ha stilt mer åpne spørsmål, og det kunne ha vært større fokus på språkutvidende aktiviteter i enkelte av samlingsstundene i avdelingen for store barn.

I avdelingen for store barn observerte vi ved enkelte anledninger at ansatte ikke skjermet måltidet for andre praktiske gjøremål.

Barnehage-hjem-samarbeid

Det var relativt lav deltakelse på foreldremøtene.

Resultatene fra brukerundersøkelsen og våre intervjuer med foreldreprerentantene indikerer at det var relativt store avdelingsvise forskjeller i hvor fornøyde de foresatte var med informasjonen om barnehagen og barnas trivsel.

5.2 Konklusjon

Samlet sett viser undersøkelsen at kvaliteten på innholdet i Jettegryta barnehage var god. Samtidig var det noen mangler og forbedringsmuligheter. Det gjaldt blant annet barnehagens vurdering av eget arbeid, tiltak for å styrke barnas ferdigheter i norsk og tiltak ved korttidsfravær.

5.3 Anbefalinger

Basert på undersøkelsen har Kommunerevisjonen følgende anbefalinger til forbedringer i Jettegryta barnehage:

- Det bør gjennomføres systematiske vurderinger av barnehagens arbeid, både avdelingsvis og overordnet. Hvordan dette

skal gjøres, bør nedfelles i årsplanen.

- Det bør legges til rette for en ytterligere bevisstgjøring av de ansatte knyttet til å bruke ulike situasjoner til å styrke språket.
- Det bør vurderes om fagleder i større grad skal være ute i avdelingene.
- Det bør vurderes å bruke vikar i større utstrekning ved korttidsfravær.
- Det bør gis bedre informasjon til de foresatte om ansvarsfordeling i områdeledelsen.
- Det bør vurderes tiltak for å bedre de foresattes deltakelse på foreldremøtene.
- Det bør vurderes om kalenderoversikten i årsplanen også bør omfatte andre kulturbegivenheter enn tradisjonelle norske.

6. Mottatte uttalelser og Kommunerevisjonens vurderinger

Kommunerevisjonen sendte rapport til uttalelse til byråden for kunnskap og utdanning, Bydel Søndre Nordstrand og Jettegryta barnehage 06.05.2013. Bydelen og barnehagen avga felles uttalelse. I dette kapitlet redegjør Kommunerevisjonen for utvalgte momenter i uttalelsene og vurderer disse. Uttalelsene følger som trykte vedlegg til rapporten.

6.1 Byrådsavdeling for kunnskap og utdanning

6.1.1 Byrådsavdelingens uttalelse

Byrådsavdelingen avga sin uttalelse til rapporten i brev datert 29.05.2013. Uttalelsen er inkludert i rapportens vedlegg 3. Byrådsavdelingen oppgir at rapporten ansees som nyttig og at den vil bli oversendt alle bydeler slik at den kan benyttes som grunnlag for vurdering av egen praksis. Byrådsavdelingen påpeker at rapportens anbefalinger er rettet mot barnehagen og bydelen og kommenterer byrådsavdelingens arbeid knyttet til to av anbefalingene. Prosjekt Oslobarnehagen har utarbeidet en veileder for mal for årsplan som skal benyttes i alle de kommunale barnehagene fra 2013. Veilederen inneholder rutiner som ifølge byrådsavdelingen vil ivareta Kommunerevisjonens anbefaling om systematisk vurdering av barnehagens arbeid. Videre oppgir byrådsavdelingen at det innenfor prosjekt Oslobarnehagen også nylig er utarbeidet en *Oslostandard for godt språkarbeid*. Standarden inneholder rutiner for barnehagens vurdering av eget språkmiljø. Gjennom prosjektet skal det gjennomføres kompetanseheving av de pedagogiske ledernes kompetanse i barns språkutvikling, med oppstart høsten 2013. Opplæringen skal bidra til å gi de ansatte et mer bevisst forhold til hvordan språket brukes i daglige situasjoner i barnehagen.

6.1.2 Kommunerevisjonens vurdering

Kommunerevisjonen merker seg at Byrådsavdeling for kunnskap og utdanning

viser til relevante tiltak og at byrådsavdelingen vil oversende rapporten til alle bydeler slik at den kan benyttes som grunnlag for vurdering av egen praksis.

6.2 Bydel Søndre Nordstrand

6.2.1 Bydel Søndre Nordstrands uttalelse

Bydel Søndre Nordstrand avga sin uttalelse til rapporten i brev datert 23.05.2013. Uttalelsen er inkludert i rapportens vedlegg 4.

Kommentarer

Bydelen oppgir at prosjektets konkrete hensikt er klar. Det påpekes imidlertid at bruk av betydelige ressurser kun relatert til én barnehage gjør hensikten mer uklar. Vedrørende anvendte kilder og data skriver bydelen at den faglige forankringen som Prosjekt Oslobarnehagen utgjør for Oslo barnehagens arbeid, ikke i tilstrekkelig grad er tydeliggjort i rapporten og at prosjekt Oslobarnehagen kunne vært tydeliggjort som kildehenvisning.

Om revisjonskriteriene skriver bydelen at det er vesentlige områder innen barnehagedrift som er valgt som temaer i undersøkelsen. Bydelen bemerker samtidig at barnehagens arbeid med barn med nedsatt funksjonsevne i liten grad er berørt i rapporten.

Om rapportens vurderinger, konklusjoner og anbefalinger skriver bydelen at disse er gode, og at den kjenner seg igjen i beskrivelsene. Videre har bydelen kommentarer til Kommunerevisjonens vurdering av bruken av samlingsstund, det særskilte språkarbeidet og FAU som samarbeidsorgan. Vedrørende samlingsstund skriver bydelen at det ikke framkommer hvor mange samlingsstunder som ble observert, at aktivisering av barn i samlingsstund er viktig, men at samlingsstund bør kunne ha mange formål og pedagogiske innretninger. Videre kommenterer bydelen at

den faglige vurderingen ikke ser ut til å bygge på innhenting av tilstrekkelig data på dette området. Når det gjelder FAU, skriver bydelen at det ikke er et formelt samarbeidsorgan i henhold til barnehageloven.

Bydelen mener at rapporten vil være et nyttig verktøy i bydelens videre arbeid med å sikre god kvalitet i barnehagene.

Varslede tiltak

Bydelen skriver at det vil bli gjort vurderinger av tiltak knyttet til nevnte forbedringspunkter på systemnivå og i Jettegryta barnehage. Videre oppgir bydelen at på det nåværende tidspunkt er det ikke utarbeidet noen helhetlig plan for dette. Bydelen oppgir flere eksempler på tiltak som vil bli iverksatt på bakgrunn av rapportens anbefalinger:

- Evaluering av årsplan i Jettegryta barnehage, hvor det vil bli gjort en halvårsvurdering 14.06.2013.
- Det vil bli gjort en gjennomgang av prioriteringer av fagleders arbeid, for å se på om det er mulig med mer tid i avdelingene.
- Når det gjelder tiltak for bedring av barnas språkmiljø/ansattes aktive bruk av språket i daglige situasjoner, er bydelen i ferd med å utarbeide et pilotprosjekt der dette temaet vil bli omfattet. Prosjektet vil gjennomføres i samarbeid med Høgskolen i Oslo og Akershus.

Vedrørende Kommunerevisjonens anbefaling om i større utstrekning å benytte vikarer, så vises det til at dette er et budsjettspørsmål.

6.2.2 Kommunerevisjonens vurdering

Kommunerevisjonen har tidligere gjennomført en rekke revisjoner av enkeltstående virksomheter og tjenesteder som har vist seg også å være nyttige for andre enheter i kommunen. En undersøkelse av kvalitet i en tjeneste kan gjøres på ulike måter og med ulik ressursbruk. Kommunerevisjonen har i dette tilfellet gått relativt grundig

til verks i én barnehage fordi det er den første forvaltningsrevisjonen av kvalitet i barnehage i Oslo og fordi det er en ambisjon at undersøkelsen og rapporten skal være nyttig også for andre barnehager og bydeler. Selv om denne undersøkelsen kun sier noe om kvaliteten ved det undersøkte tjenestestedet, er problemstillingene som belyses generelle og gjeldende for alle tilsvarende tjenestesteder. Dette tilsier at andre barnehager kan dra lærdom av undersøkelsen hvis rapporten er tilstrekkelig utfyllende. Kommunerevisjonen har på bakgrunn av innspillet fra bydelen klargjort formålet i sammendraget og i kapittel 1.

Kommunerevisjonen har i innledningen til rapporten vist til at det gjennom Prosjekt Oslobarnehagen er gjennomført og planlegges ytterligere tiltak rettet mot kvalitet og innhold i barnehagen. I rapporten for øvrig har Kommunerevisjonen ikke referert til prosjektet ved enkelttiltak som barnehagen har iverksatt på bakgrunn av prosjektet.

Årsaken til at rapporten ikke omhandler en mer detaljert beskrivelse og vurdering av barnehagens arbeid med barn med funksjonsnedsettelse innenfor de enkelte tema, er at dette ville økt rapportens omfang og ressursbehov. I tillegg var det få barn det gjaldt, og en nærmere omtale av opplegget rundt det enkelte barn ville kunne innebære utfordringer knyttet til å sikre anonymiteten til disse barna.

Kommunerevisjonen forstår det slik at bydelen i uttalelsen reiser spørsmål ved om det er gjennomført tilstrekkelig antall observasjoner av samlingsstunder til å gjøre de vurderinger som er gjort. Kommunerevisjonen observerte fem planlagte samlingsstunder i avdelingen for store barn, fire inne og én ute. Tre av de fire samlingsstundene inne ble gjennomført på omtrent samme måte, slik det er beskrevet i rapporten. Som påpekt i metodevedlegget i rapporten, vil observasjonene av aktiviteter ikke dekke et representativt utvalg av tilsvarende

aktiviteter gjennom et barnehageår, men gi et begrenset antall stikkprøver. I og med at tre av de fire observerte planlagte samlingsstundene inne ble gjennomført på samme måten, bemerket Kommunerevisjonen at deltakende barn og språkutvikling i mindre grad ble ivaretatt i de observerte samlingsstundene.

Kommunerevisjonen er klar over at FAU ikke er et formelt, lovpålagt samarbeidsorgan i barnehagen. Når Jettegryta barnehage likevel har valgt å ha dette organet, har Kommunerevisjonen omtalt det i rapporten.

Kommunerevisjonen merker seg de eksemplene på tiltak som nevnes, og oppfatter at bydelen også vil vurdere tiltak knyttet til følgende anbefalinger:

- Det bør gis bedre informasjon til de foresatte om ansvarsfordeling i områdeledelsen.
- Det bør vurderes tiltak for å bedre de foresattes deltakelse på foreldremøtene.
- Det bør vurderes om kalenderoversikten i årsplanen også bør omfatte andre kulturbegivenheter enn tradisjonelle norske.

Referanser

Under gjør Kommunerevisjonen rede for sentrale dokumenter mv. som er vist til i rapporten. Dette er ikke en fullstendig oversikt over det kildematerialet som er benyttet.

a) Referanser fra Oslo kommune

Byrådets forslag til budsjett 2013

Byrådsavdeling for kunnskap og utdanning (2012) *Oppdragsbrev 2012 – utdyping av vedtatt budsjett for FO2A – barnehager* (datert 13.02.2012)

Bystyremelding nr. 1/2012 *Oslobarnehagen: Økt kvalitet og styrket læringsarena*

Kommunerevisjonen (2012) *Bydelene som barnehagemyndighet* (rapport 2/2012)

Utdanningsetaten (2007) *ABC og 1,2,3*

b) Eksterne referanser

Forskrift 01.12.1995 nr. 928 om miljørettet helsevern i barnehager og skoler m.v. (Forskrift om miljørettet helsevern i skoler mv.)

Forskrift 16.12.2005 nr. 1507 om pedagogisk bemanning

Forskrift 16.12.2005 nr. 1509 om politiattest i henhold til barnehageloven (forskrift om politiattest i barnehager)

Forskrift 01.03.2006 nr. 266 om rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver (forskrift om rammeplan for barnehagen)

IRIS (2011) *Barnehagenes organisering og strukturelle faktorerens betydning for kvalitet* (Rapport IRIS – 2011/029)

Kunnskapsdepartementet (2006) *Lov 17. juni 2005 nr. 64 om barnehager (barnehageloven) med forskrifter og departementets merknader til bestemmelsene* (F-08 2006)

Kunnskapsdepartementet (2011) *Veileder om kravene til pedagogisk bemanning i barnehageloven med forskrifter* (F-04/2011)

Lov 17.06.2005 nr. 64 om barnehager (barnehageloven)

Meld. St. 24 (2012–2013) *Framtidens barnehage*

NOU 2012:1 *Til barnas beste*

NTNU Samfunnsforskning (2012) *Barns trivsel og medvirkning i barnehagen* (rapport 21/2012)

Prop. 1 S (2012–2013) *Statsbudsjettet*

Sosial- og helsedirektoratet (2007) *Retningslinjer for mat og måltider i barnehagen* (IS-1484)

Statens helsetilsyn (1998) *Veileder til forskrift om miljørettet helsevern i barnehager og skoler m.v.* (IK-2619)

St. meld. nr. 41 (2008–2009) *Kvalitet i barnehagen*

I tillegg kommer et større antall dokumenter fra Jettegryta barnehage og Bydel Søndre Nordstrand.

Tabelloversikt

Tabell 1 Faste møter i Jettegryta	13
Tabell 2 Innholdet i årsplanen – rammeplanens krav til innhold.....	17
Tabell 3 Grunnbemanning per avdeling.....	20
Tabell 4 Sykefravær i Jettegryta barnehage i 2011 og 2012	21
Tabell 5 Eksempler på tiltak i progresjonsplanen for 2013	34

Vedlegg 1 Nærmere om revisjonskriteriene i undersøkelsen

Prosjektets hovedproblemstilling er som følger:

Er det tilstrekkelig kvalitet på tilbudet i Jettegryta barnehage?

Problemstillingen kan deles inn i to underliggende temaer:

- Har barnehagen styringsdokumenter, strukturfaktorer og innsatsfaktorer som skaper gode rammer for å sikre kvalitet i barnehagen?
- Har barnehagen prosesser som bidrar til god kvalitet i barnehagen (arbeid med omsorg, lek, læring og danning, relasjoner og samarbeid)?

Problemstillingene skal besvares med utgangspunkt i revisjonskriterier. Revisjonskriterier utgjør den målestokken som ligger til grunn for Kommunerevisjonens vurderinger. Revisjonskriteriene i denne undersøkelsen bygger i hovedsak på lover, forskrifter, retningslinjer og veiledninger. I det følgende vil vi presentere revisjonskriteriene som danner grunnlaget for denne undersøkelsen, og grunnlaget for disse. Revisjonskriteriene er delt i to grupper: 1) struktur/organisering og 2) prosesser/innhold.

Oppsummering av revisjonskriteriene

	Tema	Revisjonskriterier
STRUKTUR – ORGANISERING	Årsplan	<ul style="list-style-type: none"> - Det er utarbeidet en årsplan for den pedagogiske virksomheten. - Årsplanen er fastsatt av samarbeidsutvalget. - Årsplanen inneholder informasjon om vesentlige forhold for barnehagens kvalitet: <ul style="list-style-type: none"> o hvordan barnehagen planlegger og jobber med omsorg, danning, lek og læring o barnehagens tilrettelegging for barns medvirkning o planer for barns overgang fra barnehage til skole o hvordan barnehagelovens bestemmelser om innhold følges opp, dokumenteres og vurderes (hva, hensikten, hvem som deltar, hvordan og når) - Barnehagens gjennomføring av årsplanen bør vurderes, og resultatet av vurderingen bør legges til grunn for arbeidet med neste årsplan.
	Ledelse og bemanning	<ul style="list-style-type: none"> - Barnehagen har en forsvarlig pedagogisk og administrativ ledelse. - Styrer/ledelsen og pedagogisk personale tilfredsstiller utdanningskrav eller har gyldig dispensasjon. - Bemanningen er tilstrekkelig til at personalet kan drive en tilfredsstillende pedagogisk virksomhet. - Det er levert tilfredsstillende politiattest for alle som arbeider i barnehagen.
	Organisering og trygghet	<ul style="list-style-type: none"> - Barnehagen er organisert på en måte som legger til rette for at barna skal føle trygghet. - Barnehagen legger til rette for at barna er trygge, ved å sørge for at de har tilstrekkelig tilsyn både ute og inne.
	Norskkompetanse og kompetanseheving for ansatte	<ul style="list-style-type: none"> - Ved nyansettelser stiller bydelen/barnehagen krav om at kandidaten behersker norsk skriftlig og muntlig tilsvarende norskprøve 3. - Barnehagen/bydelen bør legge til rette for at ansatte som ikke har tilstrekkelige norskferdigheter, får hevet sin norskkompetanse. - Barnehagen legger til rette for kvalitetsutvikling gjennom utvikling av personalets kompetanse. - Styrer/pedagogisk leder gjennomfører veiledning av personalet.

PROSESSER – INNHOLD	Omsorg og lek	<ul style="list-style-type: none"> - Barnehagen ivaretar barnas behov for omsorg og nærhet gjennom for eksempel <ul style="list-style-type: none"> o gode og likeverdige relasjoner mellom barn og voksne og mellom barna (nærhet og god dialog) o sensitive og lydhøre ansatte o barns medvirkning o utvikling av barns sosiale kompetanse (for å sikre inkludering og unngå utestengning og mobbing) - Barnehagen tilrettelegger for variert lek, ute og inne. - Barnegruppenes og det enkelte barns trivsel og utvikling observeres og vurderes fortløpende.
	Barnehagens arbeid med fagområdene	<ul style="list-style-type: none"> - Rammeplanens syv fagområder er en integrert del i barnehagens innhold, gjennom planlegging av arbeidet, gjennomføring av aktiviteter og vurdering av gjennomført arbeid. - Barnehagen bidrar til språkutvikling i norsk ved å etablere gode språkmiljøer og sørge for at alle barn, herunder barn med behov for ekstra språkstimulerende tiltak, får en positiv språkutvikling. - Det er en god ramme rundt måltidene, som også ivaretar måltidets sosiale funksjoner.
	Samarbeid mellom barnehagen og hjemmet	<ul style="list-style-type: none"> - Foresatte får god informasjon om og mulighet til å medvirke til barnehagens innhold gjennom arenaer som foreldreråd og samarbeidsutvalg. - Foresatte får god informasjon om barnehagen og barnets utvikling gjennom foreldresamtaler og løpende dialog. - Barnehagen legger til rette for henvendelser fra foresatte.

Grunnlaget for revisjonskriteriene **Styringsdokumenter, strukturelle forhold og innsatsfaktorer**

Årsplan og eventuelle øvrige planer

Barnehageloven stiller krav om at det med utgangspunkt i rammeplan for barnehagen skal fastsettes en årsplan for den pedagogiske virksomheten (§ 2). Det er samarbeidsutvalget som skal fastsette årsplanen. Ifølge *Rammeplan for barnehagens oppgaver og innhold* (kapittel 4.1) har årsplanen flere funksjoner:

- arbeidsredskap for barnehagens personale for å styre
- utgangspunkt for foreldrenes mulighet til å kunne påvirke innholdet i barnehagen
- grunnlag for kommunens tilsyn med barnehagen
- informasjon om barnehagens pedagogiske arbeid til eier, politikere, kommune, barnehagens samarbeidspartnere og andre interesserte.

Rammeplanen presiserer videre hvilket innhold årsplanene skal ha. Det framkommer her at årsplanen skal inneholde informasjon om hvordan barnehagen vil arbeide med omsorg, danning, lek og læring for å fremme barnas allsidige utvikling i samarbeid og forståelse med barns hjem. Videre må planen gi informasjon om hvordan barnehagelovens bestemmelser om innhold skal følges opp, dokumenteres og vurderes. Hvordan vurderingen av barnehagens arbeid skal gjennomføres, må nedfelles i årsplanen: Hva som skal vurderes, hva hensikten er, hvem som skal delta i vurderingsarbeidet og hvordan og når. Resultatene av vurderingen bør legges til grunn for arbeidet med neste årsplan (kapittel 4.3). Rammeplanen sier videre at planer for barns overgang fra barnehage til skole må nedfelles i barnehagens årsplan, samt at årsplanen må konkretisere barnehagens arbeid med å legge til rette for barns medvirkning. I tillegg bør markering av lokale kulturbegivenheter nedfelles i planen. Det er også særskilte bestemmelser for barnehager for samiske barn i samiske distrikt (kapittel 4.1).

Vi har lagt følgende revisjonskriterier til grunn:

- Det er utarbeidet en årsplan for den pedagogiske virksomheten.
- Årsplanen er fastsatt av samarbeidsutvalget.
- Årsplanen inneholder informasjon om vesentlige forhold for barnehagens kvalitet:
 - hvordan barnehagen planlegger og jobber med omsorg, danning, lek og læring
 - barnehagens tilrettelegging for barns medvirkning
 - planer for barns overgang fra barnehage til skole
 - hvordan barnehagelovens bestemmelser om innhold følges opp, dokumenteres og vurderes (hva, hensikten, hvem som deltar, hvordan og når)
- Barnehagens gjennomføring av årsplanen bør vurderes, og resultatet av vurderingen bør legges til grunn for arbeidet med neste årsplan.

Ledelse og bemanning

I Kunnskapsdepartementets merknader til barnehageloven (F-08 2006) står det at personalets kompetanse er den viktigste kvalitetsfaktoren i barnehagen.

Barnehageloven stiller krav om at barnehagen skal være en pedagogisk virksomhet (§ 2 første ledd). Barnehagen skal ha en forsvarlig pedagogisk og administrativ ledelse. Den skal ha en daglig leder som har utdanning som førskolelærer eller annen høgskoleutdanning som gir barnefaglig og pedagogisk kompetanse (§ 17 andre ledd).

I *Veileder om kravene til pedagogisk bemanning i barnehageloven med forskrifter* (rundskriv nr. F-04/2011) står det følgende:

Det er i lovforarbeidene vist til at det i særskilte unntakstilfeller kan være rom for at flere barnehager samler sine styrerressurser, for eksempel i et lederteam. En slik samordning skal ikke føre til reduksjon av styrerressursen for den enkelte barnehage. Denne løsningen kan bare nyttes der det er en hensiktsmessig avstand mellom barnehagene, der styrerteamet har daglig oppfølging av hver enkelt barnehage og under forutsetning av at den forskriftsfestede normen for pedagogisk bemanning overholdes.

Ved vurdering av om barnehagen har en forsvarlig pedagogisk og administrativ ledelse, har vi hovedsakelig vurdert om krav til styrer i rundskriv nr. F-04/2011 er ivaretatt. Vi har ikke vurdert om organiseringen av barnehagens ledelse i områdeteam er hensiktsmessig.

Kommunen kan innvilge dispensasjon fra utdanningskravet. Kommunens vedtak kan påklages til fylkesmannen. Barnehagen skal bidra til trivsel og glede i lek og læring, og være et utfordrende og trygt sted for fellesskap og vennskap (§ 1 tredje ledd).

Når det gjelder bemanning for øvrig, stiller barnehageloven krav om at pedagogiske ledere må ha utdanning som førskolelærer eller annen treårig pedagogisk utdanning på høghskolenivå med videreutdanning i barnehagepedagogikk. Kommunen kan gi dispensasjon fra dette utdanningskravet. Loven stiller krav om at bemanningen må være tilstrekkelig til at personalet kan drive en tilfredsstillende pedagogisk virksomhet (§ 18).

Forskrift om pedagogisk bemanning angir følgende norm for pedagogisk bemanning i barnehager (§ 1):

Det skal være minimum én pedagogisk leder per 14-18 barn når barna er over tre år og én pedagogisk leder per 7-9 barn når barna er under tre år og barnas daglige oppholdstid er over seks timer. I barnehager der barna har kortere oppholdstid per dag, kan barnetallet økes noe per pedagogisk leder.

I *Veileder til kravene til pedagogisk bemanning i barnehageloven med forskrifter* er det nærmere beskrevet hvordan normen til pedagogisk bemanning skal være oppfylt for barnehagen som helhet. Når det gjelder voksentetthet, er det ingen spesifikke reguleringer utover barnehagelovens krav om at bemanningen må være tilstrekkelig til at personalet kan drive en tilfredsstillende pedagogisk virksomhet.

Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver legger føringer når det gjelder utvikling av de ansattes kompetanse. I kapittel 1.7 "Barnehagen som pedagogisk virksomhet" står det at styrer og pedagogisk leder har et særlig ansvar for planlegging, gjennomføring, vurdering og utvikling av barnehagens oppgaver og innhold.

For å bidra til å hindre at barn utsettes for seksuelle overgrep i barnehagen, stiller barnehageloven krav om at den som skal arbeide i barnehage, må legge fram tilfredsstillende politiattest som viser om vedkommende er siktet, tiltalt eller dømt for seksuelle overgrep mot barn. Personer som er dømt for seksuelle overgrep mot barn, er utelukket fra arbeid i barnehager (§ 19 første og andre ledd). Ifølge forskrift om politiattest i henhold til barnehageloven skal politiattesten ikke være eldre enn 3 måneder (§ 3). Personer som ikke kan framlegge tilfredsstillende politiattest, er utelukket fra arbeid i barnehager (§ 6).

Vi har lagt følgende revisjonskriterier til grunn:

- Barnehagen har en forsvarlig pedagogisk og administrativ ledelse.
- Styrer/ledelsen og pedagogisk personale tilfredsstillende utdanningskrav eller har gyldig dispensasjon.
- Bemanningen er tilstrekkelig til at personalet kan drive en tilfredsstillende pedagogisk virksomhet.
- Det er levert tilfredsstillende politiattest for alle som arbeider i barnehagen.

Organisering og trygghet

I barnehageloven § 1 presiseres det blant annet at barnehagen skal være et trygt sted. Av rammeplanen framgår det at barnehagen skal sikre barn under opplæringspliktig alder et oppvekstmiljø som både gir utfordringer som er tilpasset barnets alder og funksjonsnivå, og trygghet mot fysiske og psykiske skadevirkninger (del 1, side 8). Personalet må medvirke til at hvert enkelt barns individualitet og behov for selvutfoldelse kan skje i trygghet og innenfor fellesskapets normer og regler (kapittel 1.9).

Vi har lagt til grunn følgende revisjonskriterier:

- Barnehagen er organisert på en måte som legger til rette for at barna skal føle trygghet.
- Barnehagen legger til rette for at barna er trygge, ved å sørge for at de har tilstrekkelig tilsyn både ute og inne.

Norskkompetanse og kompetanseutvikling for ansatte

I *Oppdragsbrev 2012 – Utdyping av vedtatt budsjett for FO2A – barnehager* fra Byrådsavdeling for kultur og utdanning til bydelene er det stilt særskilt krav til norskkompetanse ved nyansettelser. Det framgår følgende av oppdragsbrevet:

Bydelene skal ved nyansettelser i barnehage stille krav om at kandidaten behersker norsk skriftlig og muntlig tilsvarende norskprøve 3. I tillegg har KOU satt av midler til norskkurs for ansatte i kommunale barnehager som ikke har tilstrekkelige norskferdigheter, jf. punkt 4 Sentrale avsetninger.

Det framkommer i rammeplanen at styrer og pedagogisk leder er ansvarlig for å veilede det øvrige personalet slik at alle får en felles forståelse av barnehagens ansvar og oppgaver. Styrers oppgave innebærer å sørge for at de enkelte medarbeidere får ta i bruk sin kompetanse.

Rammeplanen vektlegger videre at barnehagen, som pedagogisk samfunnsinstitusjon, må være i endring og utvikling. For at barnehagen skal kunne møte nye krav og utfordringer, skal barnehagen være en lærende organisasjon. Rammeplanen presiserer at kvalitetsutvikling i barnehagen innebærer en stadig utvikling av personalets kompetanse.

Vi har lagt til grunn følgende revisjonskriterier:

- Ved nyansettelser stiller bydelen/barnehagen krav om at kandidaten behersker norsk skriftlig og muntlig tilsvarende norskprøve 3.
- Barnehagen/bydelen bør legge til rette for at ansatte som ikke har tilstrekkelige norskferdigheter, får hevet sin norskkompetanse.
- Barnehagen legger til rette for kvalitetsutvikling gjennom utvikling av personalets kompetanse.
- Styrer / pedagogisk leder gjennomfører veiledning av personalet.

Barnehagens innhold – prosesser

Omsorg og lek

Generelt stiller barnehageloven krav om at barnehagen i samarbeid og forståelse med hjemmet skal “ivareta barnas behov for omsorg og lek, og fremme danning og læring som grunnlag for allsidig utvikling” (§ 1).

Det framkommer også i rammeplanen at omsorg, lek, læring og danning henger tett sammen og skal ses på i sammenheng. Vi vil likevel i noen grad redegjøre for disse fire aspektene hver for seg.

Omsorg

Ifølge rammeplanen har barn rett til omsorg og skal møtes med omsorg. Om personalets forpliktelse knyttet til omsorg står dette i rammeplanen:

Barnehagens personale har en yrkesetisk forpliktelse til å handle omsorgsfullt overfor alle barn i barnehagen. Omsorgsforpliktelsen stiller krav til personalet om oppmerksomhet og åpenhet overfor det unike hos hvert enkelt barn og det unike i situasjonen og i gruppen. (kapittel 2.1)

Videre beskriver rammeplanen en omsorgsfull relasjon som preget av lydhørhet, nærhet, innlevelse og evne og vilje til samspill. Omsorg skal prege alle situasjoner i hverdagslivet og komme til uttrykk når barna leker og lærer, i stell, måltider og påkledning.

I relasjonen mellom barn og ansatte er barns medvirkning sentralt. I henhold til rammeplanen, kapittel 1.5, har barn i barnehagen rett til å gi uttrykk for sitt syn på barnehagens daglige virksomhet. Dette innebærer at barn jevnlig skal få mulighet til å delta aktivt i planlegging og vurdering av barnehagens virksomhet. Barnet synspunkter skal tillegges vekt i samsvar med dets alder og modenhet.

Lek

Når det gjelder lek, stiller barnehageloven krav om at barnehagen skal gi barn muligheter til lek, livsutfoldelse og meningsfylte aktiviteter (§ 2 andre ledd). Ifølge rammeplanen skal leken ha en framtrødende plass i barns liv i barnehagen – leken har egenverdi og er en viktig side ved barnekulturen. Leken er en grunnleggende livs- og læringsform som barn kan uttrykke seg gjennom. Rammeplanen vektlegger at det å få delta i lek og få venner er grunnlaget for barns trivsel og meningsskaping i barnehagen. Videre står det følgende i rammeplanen om lek:

Utelek og uteaktivitet er en viktig del av barnekulturen som må tas vare på, uavhengig av geografiske og klimatiske forhold. Barna bør få impulser og inspirasjon til leken gjennom opplevelser i nærmiljøet.

Barnehagen skal legge fysisk og organisatorisk til rette for variert lek. Barnehagens innhold bør inspirere til fantasi, skaperglede og livsutfoldelse. Personalet må være tilgjengelige for barn ved å støtte, inspirere og oppmuntre barna i deres lek. Dette vil også danne grunnlag for å sikre at alle barn får gode erfaringer og en opplevelse av å mestre samspillet med andre barn i lek. Barn som ikke deltar i lek, holdes utenfor eller ødelegger andres lek må gis særskilt oppfølging. (kapittel 2.2)

Danning

Danningsbegrepet er nytt i rammeplanen. I kapittel 1.3 beskrives dannelsingsprosessen som en livslang prosess som blant annet handler om å utvikle evne til å reflektere over egne handlinger og væremåter. Danning oppnås blant annet gjennom omsorg, lek og læring. Det heter i rammeplanen at

“danning er mer enn utvikling, mer enn læring, mer enn omsorg, mer enn oppdragelse og mer enn sosialisering. Samtidig rommer danning alt dette”.

Barnehagen skal gi omsorg og nærhet og sørge for at barna blir møtt med lydhørhet, innlevelse og vilje til samspill. Barn skal også få rom for å utøve empati og omsorg i hverdagen.

Observasjon og vurdering av barnas trivsel og utvikling

Rammeplanen presiserer at kvaliteten i det daglige samspillet mellom mennesker i barnehagen er en av de viktigste forutsetningene for barns utvikling og læring. Barnegruppens og det enkelte barns trivsel og utvikling skal derfor observeres og vurderes fortløpende (kapittel 4.3).

Vi har lagt følgende revisjonskriterier til grunn:

- Barnehagen ivaretar barns behov for omsorg og nærhet gjennom for eksempel
 - gode og likeverdige relasjoner mellom barn og voksne og mellom barna (nærhet og god dialog)
 - sensitive og lydhøre ansatte
 - barns medvirkning
 - utvikling av barns sosiale kompetanse (for å sikre inkludering og unngå utestengning og mobbing)
- Barnehagen tilrettelegger for variert lek, ute og inne.
- Barnegruppens og det enkelte barns trivsel og utvikling observeres og vurderes fortløpende.

Barnehagens arbeid med fagområdene

Det framkommer av barnehageloven § 2 at barnehagen skal være en pedagogisk virksomhet. Ifølge rammeplanen skal *læring* foregå i det daglige samspillet med andre mennesker og med miljøet, og være nært sammenvevd med omsorg, lek og danning. Videre framkommer det at barnehagen skal være retningsgivende for den kompetansen det enkelte barn senere skal videreutvikle i opplæringen. For å lette planleggingen av barnehagens pedagogiske tilbud er barnehagens innhold inndelt i syv fagområder (rammeplanen kapittel 2 og 3):

- kommunikasjon, språk og tekst
- kropp, bevegelse og helse
- kunst, kultur og kreativitet
- natur, miljø og teknikk
- etikk, religion og filosofi
- nærmiljø og samfunn
- antall, rom og form

Disse vil sjelden opptre isolert, snarere vil ofte flere være representert samtidig i et temaopplegg, i hverdagsaktiviteter og på turer. Arbeidet med fagområdene må tilpasses barnas alder, barnegruppens sammensetning, interesser mv. Rammeplanen stiller krav om at barnehagen skal styrke barns læring i formelle og uformelle læringssituasjoner, og at de syv fagområdene må knyttes til både formelle og uformelle læringssituasjoner. Det framkommer samtidig at det ikke er hensiktsmessig å trekke et klart skille mellom formelle og uformelle læringssituasjoner, da begge har en pedagogisk hensikt.

Vi har avgrenset undersøkelsen til å vurdere implementering av to aspekter knyttet til fagområdene *kommunikasjon, språk og tekst* og *kropp, bevegelse og helse*:

- språkutvikling
- måltider

For de øvrige fagområdene vil vi kun se på hvilke planer barnehagen har for områdene, og hvordan måloppnåelsen er evaluert.

Når det gjelder *språkutvikling*, står det i rammeplanen kapittel 1.7:

“Barnehagen skal støtte barns utvikling ut fra deres egne forutsetninger og gi det enkelte barn og barnegruppen utfordringer.”

Arbeidet med språkutvikling kan skje både i formaliserte planlagte aktiviteter og i uformelle/spontane situasjoner.

Dette understøttes ytterligere av kapittel 2.5 som sier at

Barnehagen må sørge for at alle barn får varierte og positive erfaringer med å bruke språket som kommunikasjonsmiddel, som redskap for tenkning og som uttrykk for egne tanker og følelser. Alle barn må få et rikt og variert språkmiljø i barnehagen. Noen barn har sen språkutvikling eller andre språkproblemer. De må få tidlig og god hjelp.

I henhold til rammeplanens kapittel 3.1, s. 41, må personalet

- skape et språkstimulerende miljø for alle barn og oppmuntre til å lytte, samtale og leke med lyd, rim, rytme og fabulere med hjelp av språk og sang
- støtte barn som har ulike former for kommunikasjonsvansker, som er lite språklig aktive eller har sen språkutvikling
- la barn møte symboler som bokstaver og siffer i daglige sammenhenger, og støtte barns initiativ når det gjelder å telle, sortere, lese, lekeskrive eller til å diktere tekst
- skape et miljø hvor barn og voksne daglig opplever spenning og glede ved høytlesning, fortelling, sang og samtale, og være seg bevisst hvilke etiske, estetiske og kulturelle verdier som formidles

I Bystyremelding nr. 1/2012 står det at byrådet har som mål at alle barn skal kunne norsk før skolestart. Oslo kommune ved Utdanningsetaten utviklet i 2007 veilederen *ABC og 1, 2, 3* som et grunnlag for en felles pedagogisk plattform i barnehagene i Oslo. Det framkommer av forordet til veilederen at det er ønskelig fra byrådets side at veilederen er et hjelpemiddel og til inspirasjon for barnehagene, men at hver enkelt barnehage selv skal ha stor innflytelse på hvordan de legger opp det pedagogiske arbeidet. Kommunerevisjonen har benyttet / benytter veilederen som en beskrivelse av hvordan det pedagogiske arbeidet i barnehagen *kan* legges opp.

Det framkommer blant annet av *ABC og 1, 2, 3* at det gjennomføres systematiske observasjoner av språkutvikling, og at disse skal være skriftlige og ligge til grunn for refleksjon over de aktivitetene man har gjennomført, og hvordan de videreføres.

Barnehagens arbeid med *måltider* er en del av fagområdet kropp, bevegelse og helse. Barna skal ifølge rammeplanen få kunnskap om menneskekroppen og forståelse for betydningen av gode vaner og sunt kosthold. I henhold til forskrift om miljørettet helsevern i skoler mv. skal det finnes egnede muligheter for barna til å spise som også ivaretar måltidets sosiale funksjoner (§ 11).

Helsedirektoratets *Retningslinjer for mat og måltider i barnehagen* (IS-1484) bør ligge til grunn for barnehagens arbeid med mat og måltider, jf. merknad til § 11 Måltid i forskrift om miljørettet

helsevern i barnehager og skoler. Når det gjelder måltider, framkommer det blant annet i retningslinjene (s. 6) at barnehagen bør:

1. Legge til rette for minimum to faste, ernæringsmessig fullverdige måltider hver dag med medbrakt eller servert mat
2. Sette av god tid til hvert måltid, minimum 30 minutter til å spise, slik at barna får i seg tilstrekkelig med mat
3. Legge til rette for å kunne spise frokost for de barna som ikke har spist frokost hjemme
4. Ha maksimum 3 timer mellom hvert måltid. Noen barn, særlig de yngste, kan ha behov for å spise oftere
5. Legge til rette for at de voksne tar aktivt del i måltidet og spiser sammen med barna
6. Legge til rette for et godt fungerende og trivelig spisemiljø
7. Sørge for god hygiene før og under måltidene og ved oppbevaring og tilberedning av mat
8. Ivareta måltidenes pedagogiske funksjon

Ifølge *Veileder til forskrift om miljørettet helsevern i barnehager og skoler mv.* (IK-2619) bør barna i barnehage få fullt tilsyn av en voksen under måltidene (s. 42).

Planlegging, dokumentasjon og vurdering av barnehagens innhold

Rammeplanen stiller gjennomgående krav om at barnehagens arbeid med omsorg, lek og læring skal planlegges, dokumenteres og vurderes (kapittel 4). Planlegging og gjennomføring av aktiviteter må gjøres på en slik måte at barnehagen skal kunne støtte og ta hensyn til det enkelte barn, samtidig som hensynet til fellesskapet ivaretas (s. 8). Barn er ikke en ensartet gruppe og møter barnehagen med ulike forutsetninger. Barnehagen har et særlig ansvar for å forebygge vansker og å oppdage barn med særskilte behov (kapittel 1.9). Barnehagetilbud av god kvalitet krever individuell tilrettelegging og tilpasning av innholdet etter barnas behov. Rammeplanen framhever videre at systematisk vurderingsarbeid legger grunnlaget for barnehagen som lærende organisasjon (kapittel 4.3). Styrer har et særlig ansvar for å iverksette og lede barnehagens arbeid med planlegging, dokumentasjon og vurdering. Pedagogisk leder har et tilsvarende ansvar knyttet til den barnegruppen han/hun har ansvar for. Barnehagens foreldreråd og samarbeidsutvalg skal ha mulighet til reell innflytelse på vurderingsprosessen. Hvordan vurderingen av barnehagens arbeid skal gjennomføres, må nedfelles i årsplanen: Hva som skal vurderes, hva hensikten er, hvem som skal delta i vurderingsarbeidet og hvordan og når. Barns erfaringer og synspunkter skal inngå i vurderingsgrunnlaget.

Vi har lagt til grunn følgende revisjonskriterier:

- Rammeplanens syv fagområder er en integrert del i barnehagens innhold, gjennom planlegging av arbeidet, gjennomføring av aktiviteter og vurdering av gjennomført arbeid.
- Barnehagen bidrar til språkutvikling i norsk ved å etablere gode språkmiljøer og sørge for at alle barn, herunder barn med behov for ekstra språkstimulerende tiltak, får en positiv språkutvikling.
- Det er en god ramme rundt måltidene, som også ivaretar måltidets sosiale funksjoner.

Samarbeid mellom barnehagen og hjemmet

Barnehageloven angir at "barnehagen skal i samarbeid og forståelse med hjemmet ivareta barnas behov for omsorg og lek, og fremme læring og danning som grunnlag for allsidig utvikling" (§ 1 første ledd). Videre stiller loven krav om at hver barnehage skal ha et foreldreråd og et

samarbeidsutvalg, for å sikre samarbeidet med barnas hjem (§ 4).

Rammeplan for barnehagens oppgaver og innhold utdyper barnehagelovens krav til barnehagens relasjon med hjemmet på følgende måte:

To begrep i loven, forståelse og samarbeid, dekker ulike sider ved kontakten mellom barnehagen og foreldrene. Med forståelse menes gjensidig respekt og anerkjennelse for hverandres ansvar og oppgaver i forhold til barnet. Med samarbeid menes regelmessig kontakt der informasjon og begrunnelser utveksles. Spørsmål knyttet til barnets trivsel og utvikling og barnehagens pedagogiske virksomhet skal drøftes. Samarbeidet skal gi mulighet til å bygge en nødvendig, gjensidig forståelse for de dilemmaer som kan oppstå når hensynet til et enkelt barn må ses i forhold til barnegruppen.

Ifølge rammeplanen må foreldrene sikres medvirkning på barnehagens samlede virksomhet gjennom deltakelse i foreldreråd og samarbeidsutvalg.

På bakgrunn av dette er følgende revisjonskriterier lagt til grunn:

- Foresatte får god informasjon om og mulighet til å medvirke til barnehagens innhold gjennom arenaer som foreldreråd og samarbeidsutvalg.
- Foresatte får god informasjon om barnehagen og barnets utvikling gjennom foreldresamtaler og løpende dialog.
- Barnehagen legger til rette for henvendelser fra foresatte.

Vedlegg 2 Nærmere om metode og undersøkelsesopplegg

De sentrale elementene i prosjektets metode er standard for forvaltningsrevisjon: Med utgangspunkt i temaer og problemstillinger som ligger i oppdraget fra kontrollutvalget, utleder vi relevante revisjonskriterier. Deretter kartlegger og beskriver vi undersøkt virksomhets systemer, praksis eller resultater på aktuelle områder. Faktabeskrivelsen blir så vurdert med utgangspunkt i revisjonskriteriene med fokus på avvik/sammenfall. Dette leder fram til konklusjoner og anbefalinger.

Nedenfor gjør vi nærmere rede for datainnsamlingen i Jettegryta barnehage, dataanalysen, dialogen med barnehagen, Bydel Søndre Nordstrand og Byrådsavdeling for kunnskap og utdanning og dessuten vår vurdering av datas pålitelighet og gyldighet.

Datainnsamling, analyse og utarbeiding av rapport

Prosjektet ble formelt startet ved utsendelse av oppstartsbrev 11.01.2013 til Bydel Søndre Nordstrand og Byrådsavdeling for kunnskap og utdanning. 22.01.2013 ble det gjennomført oppstartsmøte med byrådsavdelingen. 25.01.2013 ble oppstartsmøte med bydelen og barnehagens ledelse gjennomført. I begge disse møtene gjorde vi nærmere rede for prosjektet og ba om synspunkter på et utkast til revisjonskriterier. Vi fikk ingen synspunkter verken på møtet eller i etterkant av møtet. I møtet med bydelen fikk vi også overlevert en del etterspurt dokumentasjon. 29.01.2013 deltok vi på avdelingsmøter i de to avdelingene i Jettegryta barnehage som vi gjennomførte observasjoner i. Det ble videre delt ut et informasjonsskriv til de ansatte og foreldrene hvor vi informerte om undersøkelsen i barnehagen.

Hovedtyngden av datainnsamlingen, inklusiv vår observasjon, ble gjennomført i perioden februar–april 2013.

Vi har gjennomgått relevant dokumentasjon fra barnehageadministrasjonen i Bydel Søndre Nordstrand og fra Jettegryta barnehage.

Observasjoner

Vi valgte å observere i to av barnehagens fem avdelinger: én avdeling for store barn og én avdeling for små barn. Vi valgte én avdeling hvor pedagogisk leder hadde dispensasjon, og én avdeling som var praksisavdeling for førskolelærerstudenter. Vi har observert ca. 30 timer. I ca. 20 av timene var vi tre observatører – to fra Kommunerevisjonen og én konsulent på oppdrag fra oss. I de resterende 10 timene observert de to fra Kommunerevisjonen. Til sammen ble det gjennomført ca. 80 observasjonstimer. Vi har observert følgende: hente-/bringesituasjon, måltider, samlingsstunder, voksenstyrte aktiviteter, frilek, utelek etc. Vi observert ikke på turer utenfor barnehagen. Vi gjennomførte både varslede og uanmeldte observasjoner.

Intervjuer

Vi har gjennomført semistrukturerte intervjuer med områdeleder, fagleder som var lokalisert i barnehagen, fagleder for spesialpedagogikk og barnevern, språkpedagog, alle de fem pedagogiske lederne, én førskolelærer og fem assistenter – én fra hver avdeling. Intervjuene var personlige og ble gjennomført enkeltvis. Intervjuene varte fra én til to timer, flestparten rundt en og en halv time. I tillegg gjennomførte vi telefonintervju med fem foreldrerepresentanter (FAU/

samarbeidsutvalget) – én fra hver av de fem avdelingene. Assistentene og førskolelærer ble tilfeldig valgt. For foreldrerepresentantene valgte vi de to som var medlem i samarbeidsutvalget, de øvrige tre ble tilfeldig valgt. Samtlige referater fra intervjuene ble verifisert, bortsett fra for én av foreldrerepresentantene. Vi har ikke gjennomført samtaler med barna.

11.04.2013 sendte vi utkast til faktagrunnlaget til verifisering til ledelsen i Jettegryta barnehage og bydelen. 29.04.2013 hadde vi en forhåndspresentasjon av rapporten for områdeleder i barnehagen og bydelen hvor vi ga en oppsummering av revisjonens faktagrunnlag og vurderinger av kvaliteten i barnehagen. Byrådsavdeling for kunnskap og utdanning var forhindret fra å komme på møtet. Rapporten ble sendt til uttalelse 06.05.2013 til Jettegryta barnehage, Bydel Søndre Nordstrand og Byrådsavdeling for kunnskap og utdanning.

I forbindelse med utarbeiding av opplegg for undersøkelsen, observasjoner, analyse av data og utforming av rapport har vi gjennomført møter med og fått bidrag fra en ekstern konsulent, Marianne Hatlem, studieleder ved avdeling for lærerutdanning ved Høgskolen i Østfold. Hatlem har master i barnehage- og profesjonsutvikling, og hennes fag-/kompetanseområder er blant andre den flerkulturelle barnehagen og anerkjennende pedagogikk

Datas gyldighet og pålitelighet

Denne undersøkelsen bygger på flere metoder for datainnsamling: dokumentanalyse, observasjoner og intervjuer, og den bygger på mange kilder.

Våre egne observasjoner av barnehagedagen ved to avdelinger og lokaler, uteområde og utstyr/ leker er en annen vesentlig kilde. Våre observasjoner av aktiviteter og episoder dekker ikke et representativt utvalg av alle tilsvarende aktiviteter og episoder gjennom et barnehageår, men et begrenset antall stikkprøver hvor vi har observert flere forhold. Tre observatører har til dels uavhengig av hverandre observert i avdelingene. Vi har sammenstilt og analysert observasjonsnotatene for å få fram tendenser og mønstre i dette. Siden vi kun har observert i to avdelinger, vil en del av konklusjonene i rapporten kun omfatte disse to avdelingene, og ikke hele barnehagen.

Vi regner med at vår tilstedeværelse kan ha medført at enkelte ansatte og barn opptrådte annerledes enn ellers. En slik observasjons- eller kontrolleffekt kan ha påvirket våre data på noen punkter. Men siden metodene og kildene er mange vurderer vi uansett ikke dette som en feilkilde av vesentlig betydning for våre konklusjoner.

Gjennom intervjuer har vi dekket alle nivåer i arbeidsorganisasjonen i barnehagen. Det kan være vanskelig å vite om det enkelte informantutsagn er basert på nøyaktige og gjentatte observasjoner, er en upresis gjengivelse av ett enkelttilfelle eller er noe imellom disse ytterpunktene. Utsagnskraften styrkes ved at flere eller mange har sagt det samme om samme sak, eller ved at utsagn stemmer overens med observasjoner eller dokumentasjon. Vi har i stor grad bygd på slike utsagn.

Når det gjelder intervjuene med foreldrerepresentanter, har vi kun intervjuet fem foreldre – én forelder per avdeling. Svarene fra foreldrene er derfor ikke representative for samtlige foreldre i barnehagen, og de må derfor tolkes med varsomhet.

Vi har beskrevet resultatene fra brukerundersøkelsen i 2012, både for hele Jettegryta barnehage og for de enkelte avdelingene. Den samlede svarprosenten på undersøkelsen for Jettegryta barnehage var 71,6 (58 foreldre / 57 barn representert). Svarprosentene for de fem avdelingene var 53,8 (7 svar), 61,1 (11 svar), 72,2 (13 svar), 77,8 (14 svar) og 92,9 (13 svar). Siden antallet mulige svar er lite – 12 på avdelingene for små barn og 18 på avdelingene for store barn – blir det absolutte antallet svar per avdeling også lite. Det vil derfor være usikkerhet knyttet til svarene, spesielt på avdelingsnivå. Vi har likevel valgt å presentere avdelingsvise svar i rapporten. Resultatene fra brukerundersøkelsen danner imidlertid ikke grunnlag for vurderingene. En av avdelingene kom gjennomgående noe dårligere ut enn de øvrige avdelingene. Svarprosenten for denne avdelingen var over 70. Det er for øvrig ikke en av de to avdelingene som vi observerte i.

Vi har sammenstilt informasjon fra dokumenter, observasjoner og intervjuer. Vår faktabeskrivelse er altså basert på flere metoder og flere kilder. Den er videre verifisert av barnehagens ledelse og barnehageadministrasjonen i bydelen. På noen punkter er likevel faktabeskrivelsen dårligere fundert enn det som er ønskelig. Der sistnevnte er tilfellet, er vi mer forsiktige med å trekke konklusjoner.

Samlet sett mener vi at rapportens faktabeskrivelse har en tilfredsstillende pålitelighet og gyldighet til å danne grunnlag for våre konklusjoner.

Vedlegg 3 Høringsuttalelse fra Byrådsavdeling for kunnskap og utdanning

Oslo kommune
Byrådsavdeling for kunnskap og utdanning

Kommunerevisjonen
Grenseveien 88
0663 OSLO

Dato: 29.05.2013

Deres ref:
201300013

Vår ref (saksnr):
201300194-4

Saksbeh:
Ragnhild Walberg, 23 46 11 49

Arkivkode:
126

UTTALELSE TIL RAPPORT FOR UNDERSØKELSE AV KVALITET I JETTEGRYTA BARNEHAGE

Det vises til brev datert 06.05.2013 med anmodning om uttalelse til rapporten fra vurderingen av kvaliteten i Jettegryta barnehage i Bydel Søndre Nordstrand.

Kommunerevisjonens hensikt med undersøkelsen var klar og vi har ingen kommentarer til revisjonskriteriene eller gjennomføring av undersøkelsen. Rapporten ansees som nyttig og vil bli oversendt alle bydeler slik at den kan benyttes som grunnlag for vurdering av egen praksis.

Alle anbefalinger i Kommunerevisjonens rapport er rettet mot barnehagen og bydelen, og det foreligger ingen anbefalinger til byrådsavdelingen. Byrådsavdelingen vil likevel komme med kommentarer til to av anbefalingene til barnehagen.

Prosjekt Oslobarnehagen har nylig utarbeidet *Veileder for Oslobarnehagens mal for årsplan med progresjonsplan for fagområdene*. Veilederen skal benyttes i alle kommunale barnehager fra 2013 og inneholder rutiner for utarbeidelse og evaluering av barnehagens årsplan med progresjonsplan. Kommunerevisjonens anbefaling om systematisk vurdering av barnehagens arbeid vil gjennom denne rutinen bli ivarettatt i alle kommunale barnehager fra 2013.

Innenfor prosjekt Oslobarnehagen er det også nylig utarbeidet en *Oslostandard for godt språkmiljø*. Standarden inneholder rutine for barnehagens vurdering av eget språkmiljø. Gjennom egenvurdering skal personalet selv identifisere egne utviklingsområder og utarbeide tiltak for videreutvikling og identifisere behov for opplæring.

Byrådsavdeling for kunnskap og utdanning

Postadresse:

Rådhuset, 0037 Oslo

E-post: postmottak@byr.oslo.kommune.no

Gjennom prosjekt Oslobarnehagen skal det gjennomføres en kompetanseheving i barns språkutvikling for pedagogiske ledere i Oslos barnehager med oppstart høsten 2013. Opplæringen skal bidra til å øke de ansattes kompetanse og dermed få et mer bevisst forhold til hvordan språket brukes i daglige situasjoner i barnehagen.

Med hilsen

Bente Fagerli
kommunaldirektør

Christian Marthinsen
fung seksjonssjef

[Godkjent og ekspedert elektronisk](#)

Vedlegg 4 Høringsuttalelse fra Bydel Søndre Nordstrand

Oslo kommune
Bydel Søndre Nordstrand
Enhet barnehager

Kommunerevisjonen

Grensev 88
0663 OSLO

Dato: 23.05.2013

Deres ref:

Vår ref (saksnr):
2013/36-

Saksbeh:
Inger Kjelsberg, 23 49 60 72

Arkivkode:
323.0

RAPPORT TIL UTTALELSE: KVALITET I BARNEHAGE - JETTEGRYTA BARNEHAGE I BYDEL SØNDRE NORDSTRAND

Viser til brev av 06.05. 2013 vedrørende rapport til uttalelse: Kvalitet i barnehage – Jettegryta barnehage i Bydel Søndre Nordstrand. Vedlagt rapporten fulgte en liste spørsmål
Kommunerevisjonen ønsker at bydelen skal besvare. Nedenfor følger bydelens svar:

1. Har informasjon om prosjektets hensikt vært tilstrekkelig klar?
Prosjektets konkrete hensikt er klart, gjelder vurdering av kvalitet i Jettegryta barnehage. Undersøkelsens omfang, med bruk av betydelige ressurser kun relatert til en barnehage, gjør hensikten mer uklar.
2. Har bydelen kommentarer til prosjektets metode, anvendte kilder eller data som kan ha betydning for rapportens konklusjoner? I tilfelle hvilke?
Prosjektets metoder; case undersøkelse, dokumentgjennomgang, bruk av intervjuer og observasjoner i barnehagen, virker formålstjenelig. Når det gjelder anvendte kilder kan det bemerkes at det ikke i tilstrekkelig grad tydeliggjøres den faglige forankringen som Prosjekt Oslobarnehagen utgjør for Oslo barnehagenes arbeid. På s. 17 fremkommer det for eksempel gjeldende mal for årsplan ”malen gjaldt for alle kommunale barnehager i Oslo kommune”. Her kunne Prosjekt Oslobarnehagens vært tydeliggjort som kildehenvisning.
3. Har bydelen kommentarer til revisjonskriteriene som ligger til grunn for våre konklusjoner? I tilfelle hvilke?
Undersøkelsen er i hovedsak begrunnet i Lov om barnehager m/forskrifter, som er styrende for all barnehagedrift i Norge. Inndeling i to underliggende temaer, 1) struktur og organisering og 2) prosesser og innhold, gir en god systematikk og det er vesentlige områder innen barnehagedrift som er valgt ut som temaer i undersøkelsen. Det er innhentet betydelig mengde dokumentasjon fra Jettegryta barnehage, innen et bredt omfang av områder. Det kan bemerkes at barn med nedsatt funksjonsevne i liten grad er berørt utover beskrivelse av barnehagens spesialpedagogiske ansvar og arbeid. Det er ikke vurdert i undersøkelsen innenfor det enkelte tema, som for eksempel innen temaet omsorg og lek.
4. Hva er bydelens samlede vurdering av rapportens vurderinger, konklusjoner og anbefaling?
Rapportens vurderinger, konklusjon og anbefalinger er gode, og vi kjenner oss igjen dens beskrivelser. Bydelen har ingen kommentarer til punkt 3. Under punkt 4.1.3. er det

Bydel Søndre Nordstrand
Bydelsadministrasjonen

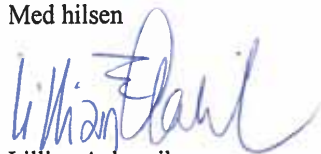
Postadresse:
Pb 180 Holmlia
1203 OSLO

Telefon : 02 180 Bankgiro: 1315 01.00636
Telefaks: 23 49 60 01 Org nr. 972 408 875
E-post: postmottak@bsn.oslo.kommune.no
Internett: www.bsn.oslo.kommune.no

en vurdering av samlingsstund hvor det bemerkes at barn i liten grad blir aktivisert. Det fremkommer ikke hvor mange samlingsstunder som ble observert. Aktivisering av barn i samlingsstund er viktig, men samlingsstund bør kunne ha mange formål og pedagogiske innretninger. Den faglige vurderingen virker ikke å bygge på innhenting av tilstrekkelig data på dette området. Når det gjelder kommunerevisjonens vurdering av det særskilte språkarbeidet og prioriteringer av 4- og 5-åringene, så er dette vurderinger bydelen gjør løpende. Det hadde vært ønskelig å kunne tilby tiltak for flere barn, omfang av de særskilte midlene forutsetter at det må gjøres prioriteringer. Valgene bydelen har gjort er faglig begrunnet innen stramme økonomisk betingelser. Under punkt 4.3.3. blir FAU trukket fram som et samarbeidsorgan. Det kan bemerkes at dette ikke er et formelt samarbeidsorgan i henhold til barnehageloven.

5. Vil bydelen vurdere eller iverksette tiltak på bakgrunn av rapporten, rapportens vurderinger, konklusjoner og anbefalinger? I tilfelle hvilke? Hvilket tidsperspektiv gjelder for iverksettelse og gjennomføring av eventuelle tiltak?
En samlet vurdering av Jettegryta barnehage viser at kvaliteten er god. Når det gjelder nevnte forbedringspunkter, vil det bli gjort en vurdering av nivå på tiltak, dvs. tiltak som bør iverksettes i Jettegryta barnehage og vurdering av tiltak på systemnivå. Det er på nåværende tidspunkt ikke utarbeidet noen helhetlig plan for dette. Eksempel på tiltak som vil bli iverksatt i Jettegryta barnehage er evaluering av årsplan, hvor det vil bli gjort en halvårsevaluering 14. juni. Et annet eksempel er fagleders tilstedeværelse på avdeling. Det vil bli gjort en gjennomgang av prioriteringer av fagleders arbeid, for å se på mulighet for mer tid til deltakelse på avdeling. Når det gjelder tiltak for bedring av barnas språkmiljø/ansattes aktive bruk av språk i daglige situasjoner som måltidet, så er bydelen, i samarbeid med HiOA, i ferd med å utarbeide et pilotprosjekt hvor dette vil bli innarbeidet i prosjektet. Når det gjelder rapportens vurdering om i større utstrekning å benytte vikar, så er dette et budsjettspørsmål.
6. Oppfattes rapporten som nyttig for bydelen? Oppgi gjerne begrunnelse hvis det ikke allerede har fremkommet som svar på ovenstående spørsmål?
Som tidligere nevnt kjenner vi oss godt igjen i rapportens beskrivelser og konklusjoner. Rapporten vil således være et nyttig verktøy i bydelens videre arbeid med å sikre god kvalitet i barnehagene.
7. Hvordan vurderes rapportens oppbygning og språkbruk?
Systematikken og inndelingen av rapporten er ryddig og gir god og lett tilgjengelig informasjon. Den er ført i et godt og folkelig språk, som gjør informasjon lett tilgjengelig også for lesere som ikke har særskilt kunnskap om barnehagesektoren.

Med hilsen

Lillian Aakervik
fung. bydelsdirektør

Inger Kjelsberg
enhetsleder

Oslo kommune
Kommunerevisjonen

Grenseveien 88, 0663 OSLO
Telefonnummer: 23 48 68 00
Telefaksnummer: 23 48 68 01

www.krv.oslo.kommune.no
postmottak@krv.oslo.kommune.no